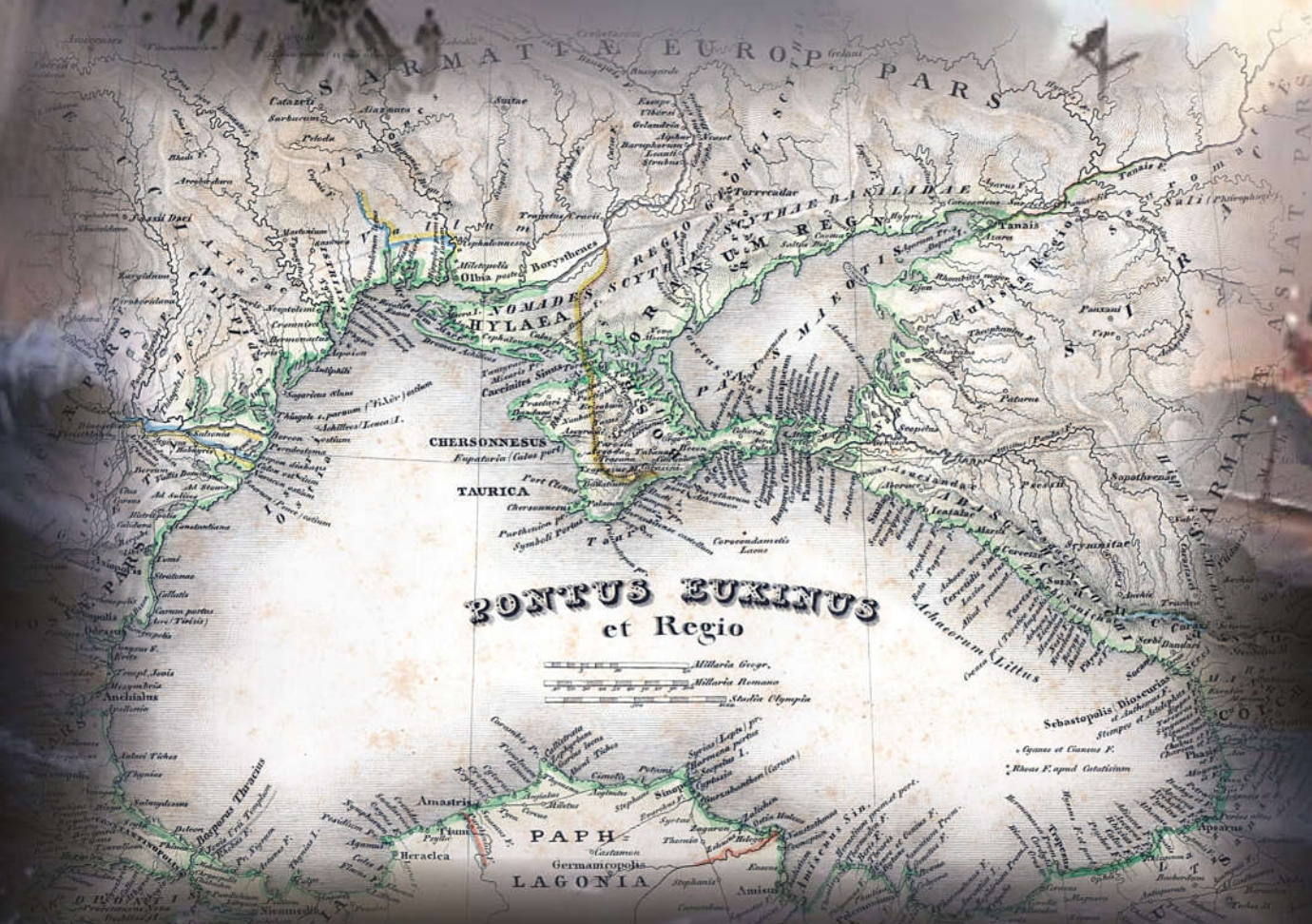

consiliul județean Galați ● centrul cultural „dunărea de jos“

RĂZBOIUL *din* MAREA NEAGRĂ

Galați - Nouvelle-Aquitaine, 18 ani de colaborare

Vineri, 26 octombrie 2018, în cadrul ședinței de Consiliu Județean, președintele Costel Fotea a acordat Diploma de Excelență Consiliului regional Nouvelle-Aquitaine și titluri de Cetățean de Onoare domnilor Alain Rousset și Dominique Dallay.

Diplomă de excelență -

Consiliul Regional Nouvelle-Aquitaine

Cooperarea descentralizată dintre Consiliul Județean Galați (România) și Consiliul Regional Nouvelle-Aquitaine (Franța) a fost inițiată în anul 2000 prin semnarea unui Acord de cooperare între cele două unități administrativ-teritoriale.

De atunci, relațiile de cooperare dintre cele două regiuni s-au concretizat prin mai multe programe de cooperare încheiate pentru perioadele 2003-2006, 2007-2008, 2009-2010, 2011-2013 și respectiv 2015-2017, în cadrul cărora au fost desfășurate acțiuni în domenii precum sănătate și formare medicală, agricultură-alimentație, administrație publică, educație și tineret.

La începutul anului 2019, cele două regiuni partenere intenționează să semneze o nouă convenție de cooperare, în cadrul căreia vor fi continuate proiectele începute în

Diplôme d'Excellence

Conseil Régional Nouvelle-Aquitaine

La coopération décentralisée entre le Conseil Départemental de Galati (Roumanie) et le Conseil Régional Nouvelle-Aquitaine (France) a été initié en 2000 par la signature d'un Accord de coopération entre les deux unités administratives-territoriales. Depuis lors, les relations de coopération entre les deux régions ont été matérialisées par plusieurs programmes de coopération pour les périodes 2003-2006, 2007-2008, 2009-2010, 2011-2013 et, respectivement 2015-2017, en développant des activités dans des domaines tels que santé, agriculture et alimentation, administration publique, éducation et jeunesse.

Au début de 2019, les deux régions partenaires envisagent de signer un nouvel programme de coopération, dans le cadre duquel les projets lancés au cours de la période précédente seront poursuivis et de nouveaux partenariats seront développés

perioada anterioară și vor fi dezvoltate noi parteneriate în domeniile sănătate, administrație și tineret, inclusiv prin punerea în aplicare a acțiunilor de promovare a dezvoltării economice și sociale, schimbul de bune practici și consolidarea cooperării instituționale între Consiliul Județean Galați și Consiliul Regional Nouvelle-Aquitaine.

Cetățean de onoare - Alain Rousset

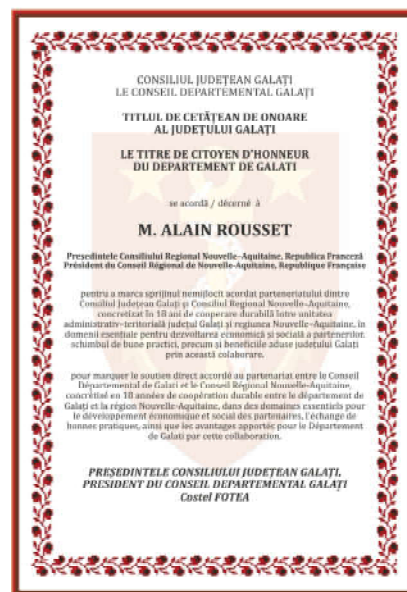
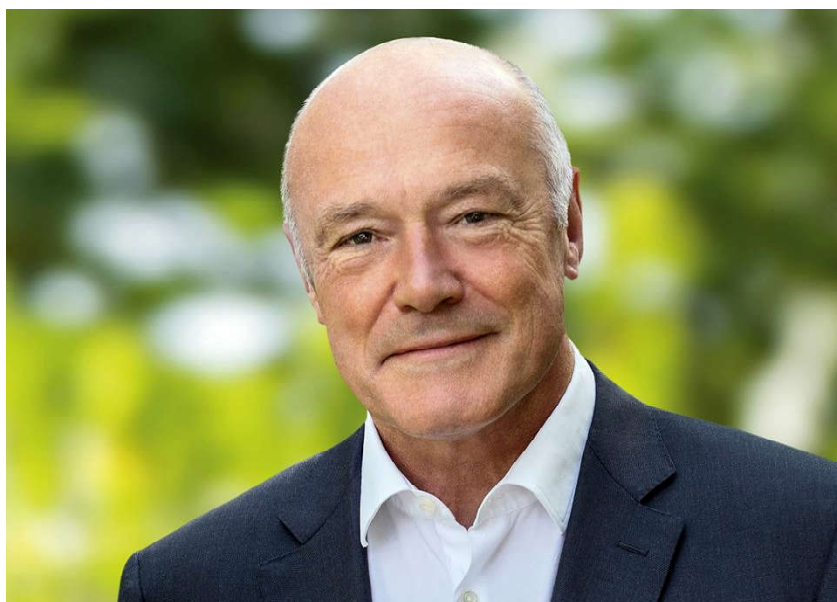
Domnul Alain Rousset, președinte al Consiliului Regional Nouvelle-Aquitaine din 1998, a sprijinit colaborarea cu județul Galați și s-a implicat activ în toate acțiunile desfășurate de la semnarea Acordului de cooperare din anul 2000 și până în prezent.

Născut în Chazelles-sur-Lyon, în data de 16

dans les domaines de la santé, de l'administration et de la jeunesse, notamment par la mise en œuvre d'actions de promotion du développement économique et social, l'échange de bonnes pratiques et le renforcement de la coopération institutionnelle entre le Conseil Départemental de Galati et le Conseil Régional Nouvelle-Aquitaine.

Citoyen d'honneur - Alain Rousset

M. Alain Rousset, président du Conseil Régional Nouvelle-Aquitaine depuis l'année 1998, a soutenu la collaboration avec le Département de Galati et a été impliqué de manière active dans toutes les actions entreprises depuis la signature de l'Accord de Coopération en 2000 jusqu'à présent.

februarie 1951, Alain Rousset a urmat cursurile universitare la Institutul de Studii Politice din Paris, obținând și diploma de studii superioare juridice.

Membru al Partidului Socialist, a făcut primii pași în politică în calitate de director al cabinetului lui André Labarrère, apoi al lui Philippe Madrelle, președinții succesivi ai Consiliului Regional al Aquitaine. În anul 1986, lucrează pentru grupul Elf-Aquitaine și participă la proiectul de industrializare a bazinului Lacq. Doi ani mai târziu, acesta devine consilierul general al Girondei.

În 1989 este ales primar al orașului Pessac, un oraș situat la vest de Bordeaux, și devine vicepreședinte al comunității urbane din Bordeaux (CUB). În calitate de primar al orașului Pessac, va participa la crearea asociației „Bordeaux Unitec”, care are ca scop dezvoltarea sectoarelor științifice și tehnologice din regiune și promovarea înființării de companii și laboratoare de cercetare. De asemenea, acesta este responsabil pentru crearea Festivalului Internațional de Film de Istorie din Pessac.

Né à Chazelles-sur-Lyon le 16 février 1951, Alain Rousset a suivi les cours de l'Institut d'Etudes Politiques de Paris étant aussi diplômé d'études supérieures juridiques.

Membre du Parti socialiste, il fait ses premiers pas en politique comme directeur de cabinet d'André Labarrère, puis de Philippe Madrelle, présidents successifs du Conseil Régional d'Aquitaine. En 1986, il travaille pour le groupe Elf-Aquitaine et participe au projet d'industrialisation du bassin de Lacq. Deux ans plus tard, il devient conseiller général de la Gironde.

En 1989 il est élu Maire de Pessac, une ville située à l'ouest de Bordeaux, et devient Vice-président de la communauté urbaine de Bordeaux (CUB). En tant que Maire de Pessac, il participera à la création de l'association „Bordeaux Unitec”, visant à développer les secteurs scientifiques et technologiques dans la région et à y favoriser l'implantation d'entreprises et de laboratoires de recherche. On lui doit également la création du Festival International du Film d'Histoire de Pessac.

În anul 1998, Alain Rousset este ales președinte al Consiliului Regional Aquitaine. Mandatul său este marcat de adoptarea planului „Aquitaine Orizont 2020”, care vizează, în special, asigurarea regiunii cu o rețea feroviară de mare viteză. Este reales în 2004 și, în același an, devine președinte al CUB.

În 2010, apoi în 2015, continua cu al treilea și al patrulea mandat în calitate de președinte al Regiunii Aquitaine, devenită Nouvelle-Aquitaine prin fuziunea colectivităților teritoriale Aquitaine, Limousin și Poitou-Charentes.

Cetățean de onoare - Dominique Dallay

Domnul Dominique Dallay a fost implicat în programele de cooperare descentralizată din cadrul Acordului de Cooperare dintre județul Galați și regiunea Nouvelle-Aquitaine în domeniul sănătății.

Prof. Dominique Dallay este Șef al Serviciului maternitate al Spitalului Universitar din Bordeaux și președinte al Rețelei Perinatale Aquitaine.

În perioada 2007-2015 a fost și președinte al Comisiei Medicale din cadrul Spitalului Universitar Bordeaux.

În prezent ocupă și funcția de Secretar General al Consiliului Județean Gironde din cadrul Ordinului Medicilor.

Pe lângă numeroase lucrări de specialitate la care a colaborat de-a lungul timpului, Prof. Dominique Dallay s-a remarcat și prin susținerea unor conferințe în domeniul medical atât în Franța, cât și în străinătate.

Domnul Costel Fotea a acordat, în cadrul aceleiași ședințe, Diploma Județului Galați tuturor reprezentanților Regiunii Nouvelle-Aquitaine prezenți la Galați, în semn de apreciere pentru performanțele notabile ale celor 18 ani de cooperare durabilă între județul Galați și regiunea Nouvelle-Aquitaine.

En 1998, Alain Rousset est élu le Président du Conseil Régional d'Aquitaine. Son mandat est marqué par l'adoption du plan „Aquitaine Horizon 2020”, visant notamment à doter la région d'un réseau ferroviaire de lignes à grande vitesse. Il est réélu en 2004 et devient en même temps le président de la CUB.

En 2010, puis en 2015, il enchaîne un troisième et un quatrième mandat en tant que Président de la Région Aquitaine, devenue Nouvelle-Aquitaine par la fusion des collectivités territoriales Aquitaine, Limousin et Poitou-Charentes.

Citoyen d'honneur - Dominique Dallay

M. Dominique Dallay a été impliqué dans des programmes de coopération décentralisée dans le cadre de l'Accord de Coopération entre le Département de Galati et la Région Nouvelle-Aquitaine dans le domaine de santé.

Le Professeur Dominique Dallay est le Chef du Service maternité du CHU de Bordeaux et le Président du Réseau Périnatale Aquitaine.

Au cours de la période 2007 à 2015, il a également été le Président du Comité Médical du CHU de Bordeaux.

Il occupe actuellement le poste de Secrétaire Général du Conseil Départemental de Gironde dans le cadre de l'Ordre des Médecins.

En plus de nombreux traités de spécialité auxquels il a participé au fil du temps, le Professeur Dominique Dallay s'est distingué également comme conférencier dans le domaine médical, en France et à l'étranger.

M. Costel Fotea a décerné, lors de la même réunion, le Diplôme du Département de Galati à tous les représentants de la Région Nouvelle-Aquitaine présents à Galati, en signe de gratitude pour les réalisations remarquables des 18 années de coopération durable entre le Département de Galati et la Région Nouvelle-Aquitaine.

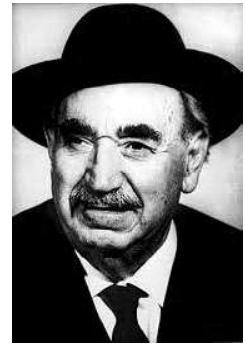

Războiul din Marea Neagră

Așa cum Plevna a însemnat un moment crucial în delimitarea categorică a două faze în dezvoltarea noastră ca Stat și ca națiune, va însemna Odessa, punct de plecare pentru o depășire de prestigiu, pentru o afirmare de autoritate în comunitatea europeană, pentru un nou stil politic al României în viața internațională.

Odessa a căzut. Este un capitol de istorie care se încheie, este un capitol de istorie care începe.

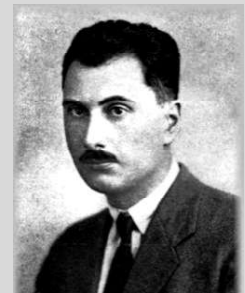
Pamfil Șeicaru

Noi trăim aici la o răspântie de drumuri, la o răspântie de culturi și, din nefericire, și la o răspântie de năvăliri și imperialisme.

Noi nu putem fi desfăcuți din întregul complex geografic care ne mărginește și hotărăște în același timp destinul, între cele două elemente care îl stăpânesc: Muntele și Marea.

Gheorghe Brătianu

Nimic nu ne unește în măsură așa de mare ca apa, căci țările nu sunt altceva decât zone ale fluviilor.

Hegel

În toate școalele și în instituțiile militare, ar trebui să stea atârnată de părete harta cu hotarele cernite din 1918, cu munții pierduți, cu Dunărea pierdută și cu Marea pierdută.

Să scrie pe calendarul fiecărui an data nenorocirii celei mari: 17 februarie 1918, când aproape tot Statul fusese făcut țândări.

Astfel, stăpâniți zilnic de gândul la acea supremă nenorocire, să facă fiecare tot ce-i stă în putere pentru ca cele două mari temelii ale vieții noastre istorice: Munții pe de o parte, Dunărea și Marea de altă parte, să fie și să rămână pe veci neatins.

Simion Mehedinți

Roadele greșelilor comise timp de 20 de ani nu puteau fi decât dezastruoase. Comandamente nepregătite au dus la nepregătirea ofițerilor. Nepregătirea acestora a provocat pe cea a soldaților și subofițerilor. Totul se înlănțuie într-un organism. Totul pornește de la cap. Conducerea statului, politică și militară, care este o consecință, nu putea duce decât la ceea ce a dus: la dezastru.

Generalul Ion Antonescu
despre operațiunile militare de la Odessa,
14 decembrie 1941

Operația Adler

Nicolae BACALBAȘA

Cine nu știe, mai mult sau mai puțin în amănunt, despre faimoasa operație „Dynamo”, evacuarea trupelor engleze încercuite pe litoralul de nord al Franței, evacuarea Dunquerque-Dover? I s-a făcut reclamă, pe seama ei s-a brodat și un roman al lui Robert Merle, „Weekend la Zuydcote”, și, pe seama romanului, s-a turnat un film cu Jean Paul Belmondo...

Memoria publică este de atâtea ori structurată, nu de merit, ci de conjunctură, încât nu trebuie să ne mire că aproape nimeni din cei ce azi sunt adulți sau chiar în pragul îmbătrânirii nu știu nimic despre operația „Adler” din 1944, evacuarea trupelor încercuite din Peninsula Crimeea a Mării Negre. Pentru marina română, aceasta a fost operația „60.000”, numele de cod desemnând cei aproximativ 65.000 militari români blocați în peninsula. Operația „Dynamo” a presupus o distanță de evacuare de 50 de mii marine, din 420.000 de oameni a evacuat 338.000 (reușită 80%), cu sprijin aerian permanent și puternic. Angajate, 94 nave militare (pierderi nave - 23%), 149 civile (pierderi 18%) și aproximativ 500 ambarcații diverse. Evacuarea Crimeii a avut un procent de reușită de 67% (din 229.000 de oameni au fost evacuați 151.000), a implicat 37 nave militare (14% pierderi) și 50 de nave de transport (20% pierderi).

S-a făcut între 14 aprilie și 13 mai, când apa Mării Negre este rece și ai mici șanse de supraviețuire, odată ajuns în valurile sale. A fost o acțiune eroică, la care au contribuit germani, români, trei nave de transport ungurești și o flotilă croată. Pierderile de oameni în timpul traversadelor, 63 de convoaie și grupuri organizate, au fost de 10%). Fiecare al zecelea om urcat pe puntea unei nave de evacuare era sortit pierii. Evacuarea s-a făcut sub atacurile neîntrerupte ale aviației de bombardament și asalt sovietice și ale avioanelor torpiloare ale flotei. Norocul a fost că, după ce la 6 octombrie 1943 sovieticii au pierdut dintr-un foc trei distrugătoare

mari, prin atacuri ale avioanelor de picaj „Stuka”, marile nave de suprafață nu puteau fi scoase în acțiune decât la ordinul lui Stalin. Și nu au fost scoase. În medie, zilnic acționau 7-9 submarine sovietice în cooperare cu aviația, dar, în general, flota submarină a inamicului primise lovituri dure de la marina română și germană.

Drama evacuării din Crimeea s-a datorat încăpățânării lui Hitler de a nu o ordona la timp

(repetând modelul erorii săvârșite pe malul Volgăi, la Stalingrad), cu toate protestele repetate ale mareșalului Antonescu privind trupele române. Din 16 aprilie, trupele germano-române apără doar un cap de pod din jurul Sevastopolului, fortăreață asediată. La 27 aprilie, Hitler ordonă oprirea evacuării. Pe 29 aprilie, mareșalul Antonescu protestează și continuă evacuarea corpului expediționar român. În timp ce românii evacuează pe mare, nemții aduc în Crimeea batalioane de sacrificiu. Ulterior, nemții reiau și ei retragerea.

Care sunt șansele câtorva sute sau mii de oameni îngrămădiți pe

punțile unei nave fără mijloace de salvare suficiente, lovită de bombe și care se scufundă rapid? Cum se simt infanteriștii pe mare, între val și flăcări?

Iată mărturiile ale lui Nicolae Koslinski despre bombardarea și mitralierea navei de transport „Alba Iulia”, încărcată cu evacuați:

„Ce-și puteau închipui oare niște soldați care nu mai fuseseră pe mare când, bombardați și mitraliați, vedeau cum le fuge *pământul* de sub picioare? Unii au început să se cațere pe gruiuri, pe catarge, gândind că, dacă vaporul se va scufunda, vârfulurile catargelor vor rămâne afară! Și marea avea acolo peste o mie de metri adâncime. Alții au vrut să ajungă mai repede în apă au încercat să se lase în *lanț* prin babord, ținându-se unul de altul. Dar lanțurile se rupeau la mijloc și trupurile se prăbușesc într-o vânzoleală de mantăi verzui. În câteva minute, marea s-a umplut de peste o mie de oameni, îmbrăcați, goi, cu centuri de salvare, fără centuri, teferi sau răniți. Avioanele au mai venit încă o dată sau de două ori, aruncând grenade și mitraliind.”

„Multora le alunecaseră centurile de salvare pe trup

în jos și pluteau cu capul sub apă, înecați.” Canoniera „Ghiculescu”, o navă de 350 de tone cu un echipaj de 80 de oameni, a salvat 714 supraviețuitori. Șase din cei pescuiți în apă, aflați în plină criză de nebunie, sub spaima morții, s-au aruncat singuri înapoi în mare!

Despre un act de bravură colectivă în timpul operațiunii de evacuare a Crimeii, un act de acceptare demnă și solemnă a destinului, mi-a povestit unul din oamenii ce mi-au înflăcărat imaginația în copilărie.

Gheorghe Ivancenco, participant și martor ocular, fusese coleg de liceu cu tatăl meu. Când l-am cunoscut, era profesor la Academia de Arte plastice din București, unul din gravorii cunoscuți ai țării. Sportiv de performanță în tinerețe, descendent după mamă din boierii care l-au însoțit pe Dimitrie Cantemir, după înfrângerea din 1711, de la Stănilești, în exil, cavalier al ordinului Mihai Viteazul și al Crucii de fier germane. Rănit de unsprezece ori, citat repetat în ordine de zi pe armată, ofițer de cavalerie. A fost primul ofițer român care a intrat singur în Chișinăul eliberat, părăsit de bolșevici.

Gheorghe Ivancenco a luptat până în ultima clipă în corpul expediționar din Crimeea. A fost evacuat împreună cu tot regimentul pe apă, la bordul unei nave germane de transport.

Pictorul Ivancenco a murit, nu are urmași și, când a povestit, a făcut-o cu fereală, era încă epoca lui: „Stalin și poporul rus, libertate ne-a adus”. Lipind informațiile inițiale, din ce s-a publicat recent, reconstituind asemeni unui arheolog cioburile ce au stat în colb, cred că este vorba despre convoiul „Patria”, 10 mai 1944.

Convoitul cuprindea două nave germane mari, „Teja” și „Totila”. La 7 mile de coasta Peninsulei Crimeea, la Chersones, navele au fost atacate de 20 de avioane rusești. Au scăpat indemne. Ambarcarea militarilor s-a făcut la 2 mile de țărm, sub atac aerian și foc de artilerie (rușii ocupaseră înălțimile din jurul enclavei rămase alor noștri), folosind ambarcațiuni de asalt ale trupelor de pionieri pentru transbordare.

Fiecare din cele două nave avea la bord între patru și cinci mii de oameni. La orele 9,30, „Totila” a fost lovită de trei bombe. Nava de 2778 tdw s-a scufundat rapid, aproape fără supraviețuitori. La orele 14,30, „Teja”, 3600 tdw, 5000 de oameni, din care două mii de români, atacat de 11 bombardiere sovietice, este scufundat la 23 de mile de Chersones. Sunt trimise hidroavioane de transport din Constanța, dar nu pot ameriza din cauza valurilor. Câteva mici nave de escortă au salvat doar 400 de oameni.

Iată relatările ofițerului de marină Romeo Hagiac, care a întâlnit un câmp de cadavre de pe „Teja”:

„Întâlnim foarte multe cadavre. Toate sunt cu centuri, așa că pluteau pe apă; puncte negre risipite

pe zeci de mile, puncte care fiecare a însemnat o viață românească. În apa clară se vede perfect, la cei care trec pe lângă noi, poziția în care i-a surprins moartea...

Iată, unul cu pumnii strânși la piept, cu fața în sus, cu ochii deschiși spre cerul pe care nu-l va mai vedea niciodată. Picioarele și mâinile sunt albe ca hârtia, fără pic de sânge și în apa mai închisă se conturează tragic. Altul este aplecat peste centură cu capul în apă. Și așa, trec cu sutele pe lângă noi, martori și actori la tragedia care a fost. Patruzeci de minute durează tragicul spectacol. Patruzeci de minute cu cinsprezece noduri înseamnă 12 mile. Douăsprezece mile este tare mult.”

Revin la povestirea - atât cât mi-a spus, atât cât am reținut, emoționat de a avea acces la informații, ținute la acea vreme sub obroc - lui Gheorghe Ivancenco.

„Nava de transport germană a fost bombardată din aer. S-a scufundat rapid, practic nu existau mijloace de salvare pentru numărul mare de oameni imbarcați.”

„Gheorghe Ivancenco s-a dezbrăcat în pielea goală, păstrând în picioare cizmele (este sub demnitatea unui ofițer să stea în picioarele goale), cu stiloul de aur la carâmb și ceasul pe mână. Știa, din Jules Verne, că trebuie să sară întotdeauna de partea inversă celei în care se înclină vaporul. Ca să nu te prindă și să te tragă anaforul, vârtejul. A sărit în apă din timp și, înotând pe spate spre a-și economisi forțele, a asistat la scufundarea navei. Nemții au înțeles că orice tentativă de salvare era inutilă. Aliniați în careu perfect pe punte, au cântat *Deutschland, Deutschland über alles*, până ce vaporul i-a tras odată cu el în adâncuri.

Ivancenco a rămas în apa înghețată aproape douăzeci și patru de ore. S-a întâlnit de câteva ori cu șalupe, dar erau supraîncărcate și nu l-au putut lua la bord. Când a fost salvat, era pe jumătate mort, dar a luptat până în ultima clipă. A fost singurul ofițer al regimentului care a scăpat cu viață. Au mai scăpat câțiva soldați, nu mulți.”

Povestea puțin din isprăvile sale din timpul războiului. Nu-i plăcea războiul. Nu era un aventurier, era un supradotat. De câte ori pictorul Ivancenco își amintea de nemții strânși în careu și cântând imnul patriei lor, ochii i se aprindeau. El era un tip tare, care se întâlnea în memorie cu unii pe măsura lui.

Moartea este trecere în neant? Dacă tot treci de pragul neantului, are oare importanță cum o faci? Ce este eroismul și datoria în fața morții? Mai au valoare?

Răspunsul - unul din posibilele răspunsuri, căci nimeni nu deține adevărul, ni-l dă Seneca în epistole:

„Alter post mortem quoque est, alter ante morte perit.”

Unul mai există și după moarte, altul piere înainte de a muri.

De cealaltă parte a oglinzii

Constanța, 1941

De când, de la ce vârstă, trăitul cristalizează sub formă de amintire? Din ce clipă ne descoperim pe acest pământ și avem sentimentul prezenței și continuității? Unii vorbesc astăzi despre memoria subconștientului din viața intrauterină.

Eu, unul, am două imagini fixe ale vieții trăite înainte de Constanța, aidoma a două fotografii - o cușcă de iepuri de casă și Dunărea văzută de pe podul de la Cernavodă. De la vârsta de patru ani am locuit la Constanța. Pentru mine, Constanța este orașul natal. Poate chiar patria. Mi-ar fi greu să răspund la o întrebare absolut stupidă: Ce iubești mai mult, Constanța sau România?

Constanța copilăriei mele era un oraș nu prea mare, mediteranean și balcanic în același timp, cufundat în aroma acuității bolnăvicioase a sentimentelor copilăriei și adolescenței. Pe faleza Constanței - Cazinoul, lovit de bombe, încă nereparat, pustiu. Tot acolo, statuia, înverzită de aerul sărat al mării, Eminescu și Veronica Micle, alături, dar muza ceva mai jos de bustul poetului. Când a răsărit pe faleza peninsulei constănțene

monumentul - cenotaf din marmură neagră? Cu litere rusești, în rusă: „Eroilor marinei ruse căzuți pentru învingerea fascismului”.

Toată viața am fost pasionat de istorie și în mod special de istoria Dobrogei și a Constanței. Din liceu eram curios - ce marinari ruși au murit pe aici, ce-i cu monumentul? Tăcere. Conspirația tăcerii. Cei care știu nu spun. Cei care spun nu știu. Apoi, în ultimele clase de liceu, șoptit, am aflat că NOI am scufundat un „vapor de război”, nu e clar de ce fel, dar mare, al rușilor, în fața Constanței. Istoria modernului distrugător „Moscova”, care a venit să șteargă cu tunurile orașul meu natal (dacă nu prin naștere, atunci prin suflet) și și-a aflat sfârșitul pe fundul mării, am aflat-o bucățele, bucățele întâi de la unii care au auzit câte ceva, apoi am găsit actori, martori oculari ai acestei drame eroice. Ca să știu totul mi-au trebuit cincizeci de ani. De abia după cincizeci de ani, după tăceri, apropouri, semiadevăruri a apărut „Marina română în Al Doilea Război Mondial” de N. Koslinski și Raymond Stănescu, cartea a doi participanți, tineri participanți pe atunci, la evenimente.

Pe 21 iunie 1941, orele 00.00, pentru flota română și pentru Constanța a început starea de război. Constanța era apărată de artileria de coastă română și germană - două baterii de tunuri grele de 280 mm - de un baraj defensiv de mine, întinzându-se între capul Midia la nord și Tuzla la sud - un arc de cerc cu raza de 10 mile marine permițând numai artileriei navale să tragă din afara acestuia - și de aviație de vânătoare, nu prea multe aparate, dar performante și cu piloți de mare măiestrie (Azi nu zboară bolșevici, astăzi zboară Agarici!, A pornit azi Agarici la vânat de bolșevici...). Flota de suprafață română păzea cele două pase, culoare de intrare dintre țarm și câmpul de mine, în nord și în sud. Românii aveau în dotare și două submarine. Românii aveau o flotă de bună calitate, dar sărăcuță în raport cu dotarea Rusiei comuniste, putere expansionistă pregătită timp de decenii pentru război. Flota militară rusească la Marea Neagră era numeroasă, modernă și bine antrenată. Aveau și o importantă aviație proprie, aparținând forțelor de marină. Erau un adversar ce nu putea fi minimalizat. Constanța a mai fost bombardată de pe mare, de ruși. La 1 noiembrie 1916, crucișătorul rus „Pamiati Mercuria”, navă a unei țări aliate cu România, a

Monumentul celor pieriți pe mare - Constanța
(transformat din fostul monument al marinarilor
sovietici)

bombardat instalațiile portuare ale Constanței, ocupate de trupele bulgare. A bombardat eficient, de la 5000 de metri, înfruntând într-un duel de artilerie bateriile de coastă, rezistând atacului hidroavioanelor și al unui submarin.

Constanța în acest început de război mondial avea două noroace.

Primul - aviația sovietică de bombardament era demodată. Constanța a beneficiat din plin de această șansă.

Cel de al doilea noroc trebuia să fie doctrina militară a timpului privind acțiunea flotei față de obiectivele inamice dispuse pe coastă - baze, porturi, alte obiective militare și civile dispuse pe buza mării. Nu a fost să fie.

În instrucțiunile de utilizare ale forțelor navale sovietice înainte de război aceste obiective erau bomboanele de pe coliva adversarului. Erau, conform doctrinei navale sovietice, obiective prioritare ce urmau să fie atacate utilizând nave mari cu artilerie ambarcată. Această doctrină a fost contrazisă în practică, la începutul războiului, de către englezi, în marea Mediterană. Plecând de la aceeași premisă, au atacat cu artilerie navală obiective de pe țarm. Au pierdut vase, înțelegând că acest rol revine aviației ambarcate, iar navele cu artilerie ambarcată sunt extrem de vulnerabile atât în raport cu artileria de coastă și aviația, cât și față de câmpurile de mine, ele trebuind să se apropie prea mult de țarm.

Rușii au învățat din experiența celor ce intraseră în război cu doi ani înaintea lor. Flota din Baltică și mările nordice a renunțat la vechile postulate. Conducerea flotei sovietice din Marea Neagră aproape pe toată durata războiului s-a încăpățânat să lupte „pe vechi”. Constanța urma să fie atacată cu tunul greu de pe mare.

În prima noapte de război asupra Constanței au căzut doar opt bombe. Pe 23 iunie, sovieticii atacă orașul și portul: bombardamente de la înălțimi mari, formații dispersate. Nu sunt atinși de proiectilele antiaeriene, dar nici nu au precizie. O bombă lovește totuși în plin o baterie antiaeriană germană - treizeci de morți. Pe puiorul de mine „Murgescu”, trei răniți. O schijă aterizează, fără a-l răni, direct în buzunarul de la piept al unui marinăr. În port ard magazine. Navele sunt dispersate pe mare. Acolo vor fi mai greu de lovit decât la cheu. Trei atacuri aeriene, 98 avioane, douăsprezece bombardiere doborâte.

Între timp, sovieticii se pregăteau - implicând decizii la cel mai înalt nivel - să atace de pe mare Constanța. Planul prevedea o „recunoaștere prin luptă” a accesului spre baza navală Constanța de pe mare și distrugerea rezervoarelor de țigăi de la Palas (care se văd și astăzi atunci când mergi cu trenul la mare, imediat la nord

de gară) folosind artileria navală și aviația.

Planul elaborat de comandantul flotei sovietice din Marea Neagră, amiralul Octeaberski, a fost avizat de către comandantul flotei U.R.S.S., amiralul Cuznețov și de către I.V. Stalin.

Acțiunea urma să fie efectuată de Gruparea de forțe navale ușoare (amiralul Novicov). Rușii trimit avioane de recunoaștere aeriană aparținând flotei, dar acestea nu își îndeplinesc misiunea: pe 22 iunie, datorită condițiilor meteorologice nefavorabile, iar pe 25 iunie, cele două avioane de recunoaștere aeriană DB-3 dispar în misiune și nu revin la bază. Căci pe 24-25 iunie intră în luptă aviația română de vânătoare. Avioanele sovietice sunt obligate să-și desfășoare formațiile, să piardă din înălțime și astfel ajung în bătaia artileriei îmbarcate. Cel puțin 15 avioane sovietice doborâte pe 24 iunie. Și primul prizonier recuperat din apă - Alexandru Crasna, 21 de ani, telegrafist și mitralior pe bombardier, băgat de doi ani, de la vârsta de 19 ani - un copil încă - în armată. Rănit, recuperat cu greu, când era gata să se înece. Ce soartă o fi avut când au intrat rușii în țară? La ruși, pentru prizonieri „eliberați” tariful era fix: 10 ani în lagăre de muncă, după cercul polar.

Din bombardierul în flăcări mai ai o șansă să scapi, de acolo...

Tatăl meu mai are și acum acasă portofelul din piele a unui tanchist rus, găsit mort în tanc după luptă, care i-a fost adus să cerceteze actele (știa rusește). Acolo a găsit un bilet „rugămintă către autorități”: „Am murit luptând. Nu-mi persecutați familia”.

Douăzeci și cinci iunie. Unsprezece alarme aeriene. Rușii atacă navele militare, sunt doborâți de artilerie, aviația română de vânătoare îi domină, dar Constanța, orașul propriu-zis, are mari stricăciuni. Răniții ajung la Spitalul Militar de pe malul înalt de la Tataia. Chirurgii, pe atunci tineri, i-am cunoscut în cursul vieții: generalul Gafencu, profesorul Olănescu, cunoscutul urolog de mai târziu, cel care îl va opera pe Gheorghe Gheorghiu Dej de tumoră vezicală, doctorul Constantin Șerban, pe atunci medic militar, ulterior șeful secției de ortopedie de la Galați. Este o medicină primitivă, nu se pun perfuzii, răniții primesc numai ser fiziologic subcutanat.

Românii nu știu nimic despre atacul care se pregătește. Nici despre faptul că apele din jurul Constanței sunt infestate de trei știuci comuniste: submarinele Ș-205, Ș-206 și Ș-209. Submarinele au primit ordin să distrugă navele românești de suprafață. Dar în secretomania tipic sovietică, comandanții acestora nu au fost informați că va avea loc un raid al navelor de suprafață în zona în care ele urmau să acționeze. Dar nici rușii nu știu mare lucru despre barajul de mine al radei portului Constanța. Românii

au declarat, încă înainte începerii războiului, că portul este protejat de un baraj de mine la 175 cabluri distanță de țarm (1 cablu - 185m).

Sovieticii au considerat că aceasta este propagandă și că se vor putea apropia la 110-120 cabluri de țarm cu nave mari de artilerie îmbarcată fără riscuri. Din păcate, se crede la biserică, la război se verifică.

Comandamentul sovietic a obținut de la aviația de uscat care a bombardat Constanța între 22 și 25 iunie date despre bateriile grele de coastă și despre existența unei apărări antiaeriene puternice, dar nimic despre barajul de mine.

Să călătorim de cealaltă parte a oglinzii, în tabăra sovietică, care a închis timp de decenii istoria în arhive secrete, ne-a permis Vitali Doțenco, comandor de marină, profesor la Academia Navală Rusă, autorul unei lucrări recente despre „Miturile și legendele flotei ruse”.

Noaptea de 25/26 iunie, spre spartul zorilor, este noaptea cea mare a Constanței. O flotă impresionantă cu sprijin aerian vrea să facă chiseliță orașul. Dacă trece de barajul de mine și anihilează artileria de coastă, va reuși. Sovieticii vor să hăcuiască Constanța cu artileria navală.

Datele sovietice scoase de la secret de foarte puțină vreme arată: bombardamentul trebuia efectuat din zona protejată de barajul de mine de distrugătorul ultramodern „Harcov” (sovieticii desemnau această clasă de nave ca lideri) și de două distrugătoare de escadră. Ele urmau să fie acoperite de pe mare, din afara barajului, de către crucișătorul „Voroșilov” și liderul „Moscova”. Aviația urma să atace în trei valuri - orele 4.00, 4.30 și 5.00.

În plină organizare a atacului, Moscova a dat peste mână; din capitală a sosit la Sevastopol un alt plan de luptă. Contraordinul a sosit pe 25 iunie orele 17.33. Bombardamentul urma să fie efectuat de cei doi lideri,

gruparea urma să fie protejată de pe mare de către crucișător și două distrugătoare. Aviația urma să atace în două valuri: unul înainte de atacul naval și altul după, când un avion de recunoaștere urma să facă și fotografii de evaluare a eficienței.

Contraordinul a surprins gruparea navală de atac în timp ce părăsea golful Sevastopol. Navele au fost ancorate, s-a comunicat tuturor noul ucaz, dar cu această ocazie s-a scurs timp prețios. Sevastopolul se afla la 200 mile marine de Constanța. Navele trebuiau să plece spre Constanța în două serii: întâi cele două distrugătoare - lider („Harcov”, sub comanda căpitanului de rangul trei Melnicov și „Moscova”, sub comanda căpitan-locotenent Tuhov) și ulterior grupa de acoperire navală a acestora.

Liderii au ieșit în mare la orele 20.10, iar forțele de acoperire la 22.41. S-au pierdut două ore față de planul inițial de atac. Navele erau prevăzute cu „paravane”, un fel de prăjini cu plasă în prova pentru a detona minele. Numai că paravanele utilizate, de tip K-1, presupuneau viteză de deplasare a navelor de până la 21 noduri. Or, pentru a se încadra în orarul de atac navele de suprafață, au dezvoltat o viteză de 26-30 noduri.

Așa cum au arătat-o ulterior evenimentele, acesta a fost prima verigă din lanțul de noroace ale Constanței.

A doua verigă a fost o aviație incapabilă. Așa cum comentează sursele actuale rusești (exsovietice), „aviația nu și-a îndeplinit sarcinile”. Prima grupă, alcătuită din două avioane tip DB-3, care trebuia să bombardeze în jurul orelor 4 dimineața, s-a întors la aeroport din cauza unor defecțiuni tehnice. Cea de a doua grupă, două avioane tip SB, care trebuia să bombardeze Constanta la orele 4.30, a fost anihilată: un avion nu s-a întors, iar altul a abandonat misiunea datorită unor defecțiuni.

Cea de a treia grupă, alcătuită din 7 avioane SB, a

Distrugătorul Harcov

efectuat un bombardament la orele 6.40. Datorită acțiunii aviației de vânătoare române și a focului dens de artilerie antiaeriană, au bombardat de la mare înălțime, 6100 metri, lansând în total 42 de bombe la nord de Constanța. Rușii au pierdut un număr de 3 avioane din 7 și au doborât două Messerschmidt-uri.

Cea de a treia verigă a norocului nostru a fost o contrazicere a clasicului „Prost să fii, noroc să ai”. Cele două distrugătoare de însoțire ale rușilor erau denumite „Smîșleonâi” (în traducere „Deșteptul”) și „Soobrazitelnâi” (în traducere „Istețul”). Dar tot planul de atac era o tâmpenie crasă. Grupul de protecție navală nu era necesar. Românii nu aveau forțe navale de suprafață cu mare putere de foc. Distrugătoarele lider se puteau apăra și singure.

Distrugătoarele lider rusești aveau tunuri de 130 mm. Ele nu puteau fi eficiente decât trecând barajul. Dacă rușii ar fi utilizat crucișătoarele, cu tunuri de 180 mm (și aveau patru bucăți în Marea Neagră!), problema nici nu s-ar fi pus. Trăgeau de peste gard. Unde mai pui că în Marea Neagră sovieticii aveau și un cuirasat cu 12 piese de 305 mm.

Crucișătorul „Voroșilov”, la bordul căruia se afla comandantul grupării, contra-amiralul Novicov, a fost trimis absolut degeaba. Tot degeaba au fost trimise și cele două distrugătoare care păzeau crucișătorul.

Rușii au sosit în zona de luptă fără probleme. De fapt, nici nu exista vreo forță care să le facă probleme de orice fel. Scopul era ca cele două nave, ce urmau să execute bombardamentul, să ajungă în zona de tragere la îngânatul zorilor. Întârziind ușor, cele 2 nave aproape au reușit acest lucru.

La ora 4.42, rușii au văzut malul românesc, aflat la

Distrugătorul Regina Maria

140 cabluri. Peste opt minute a început să se manifeste prima verigă a lanțului de noroace: pe „Harkov”, care se deplasa prea rapid față de parametrii paravanelor detonatoare de mine (se grăbea!), s-a rupt paravanul din prova dreapta. El cedează locul din șirul indian în care se deplasau (cel mai puțin periculos mod de deplasare într-un câmp de mine) liderului „Moscova”. La ora 5, menținând viteza excesivă de deplasare de 26 noduri, navele încep să se desfășoare în poziție de tragere, în momentul întoarcerii în viteză, „Harkov” pierde și cel de al doilea paravan.

La ora 5.02, întâi „Harkov” apoi „Moscova” deschid focul. Trei salve pe minut! Era încă îngânare zi-noapte, coasta era doar o linie neagră și ascundea navele militare românești. În schimb, se vedea bine nodul de cale ferată, gara Palas și rezervoarele de petrol. Un tren cu muniție a explodat, gara a luat foc. Rușii bombardau de la o distanță de 130 cabluri de țarm. La 4 minute după ce au deschis focul, rușii primesc riposta bateriei grele de coastă germane Tirpitz aflată la Agigea. Sunt tunuri grele de 280 mm, deservite de oameni calificați. Din datele sovietice, cea de a treia salvă germană a încadrat „Moscova”.

Distrugătoarele românești „Regina Maria” și „Mărășești”, aflate în incinta barajului în dreptul Agigei, nedetectate de ruși (nu exista încă radar la dispoziția acestora), ar fi deschis focul. Când, este discutabil. Oricum, nu s-au angajat într-un duel, căci rușii le ignorau. În schimb datorită suflului propriilor obuze, distrugătoarelor noastre le sar geamurile în comandă.

La 6 minute de la deschiderea focului de către bateria Tirpitz, rușii încep retragerea. Concomitent,

Distrugătorul Mărășești

Distrugătorul Moscova

aplică tactica calamarului - norul de fum - în cazul lor, ceața artificială.

Retragerea s-a făcut tot în șir indian. În față, cu paravanele anti-mină intacte, naviga „Moscova”. La orele 5.13, cele două nave au trecut la deplasarea în zig-zag, întrerupând bombardamentul. Ambele nave au tras câte 154 obuze incendiare. Peste 300 de obuze trase în un interval de 10-11 minute.

După sursele sovietice, distrugătoarele românești au deschis focul târziu și nici un obuz nu a căzut în preajma celor două nave.

Tunurile nemțești au calibru mare și tragere lungă. Obuzele cad periculos de aproape de cele 2 nave ce se retrag spre est. La orele 5.20, nava „Harkov” unde se afla comandantul grupării (a doua în șir în ordinea deplasării datorită pierderii paravanelor), transmite „Moscovei” ordinul de a abandona cursul în zig-zag și de a mări viteza. Fugind de obuz, navele riscau să dea de mine. Viteza a fost crescută la 30-32 de noduri, dar în acest moment „Moscova” și-a pierdut paravanele despre care se știa clar că nu rezistă la această solicitare. Un pariu riscant și care a fost pierdut. La ora 5.20, sub linia de plutire a liderului „Moscova” s-a produs o explozie puternică. S-a ridicat un stâlp de fum și foc de 30-35 metri, practic, nava lovită în bordul drept s-a rupt în două. Partea din prova a fost rotită cu 180 de grade; în pupa, bontul posterior era cu elicea încă în mișcare. De pe această epavă, în pupa continuă să se tragă cu tunurile antiaeriene. În 4-5 minute ambele fragmente ale epavei se vor scufunda.

Am cunoscut personal un martor ocular al exploziei, chirurg la Spitalul Portului Constanța în anii '70, tânăr ofițer de artilerie cu ochiul lipit de telemetru la bateria română de coastă.

Un alt martor ocular, tot la telemetru, descrie: „două coloane de fum, soarele a răsarit. Apoi o coloană dispăre și apare o flacără uriașă, ca un soare răsturnat”. „Harkov” își reduce viteza încercând să

salveze supraviețuitorii. Altă manevră riscantă. Este sub atac aerian și de cum reduce viteza de deplasare, este încadrat de obuzele bateriei de coastă. Acum nu se mai pune problema de a salva pe alții, salvarea sa este cea care primează. La 5.28 „Harkov” își reia retragerea spre est, dar în momentul în care atinge viteza maximă, se produce explozia a două obuze lângă unul din bordurile sale. Avariata, „Harkov” și-a redus dramatic viteza de deplasare. La ora 5.36, în timp ce era bombardat de aviație, i se ordonă să părăsească în plină viteză zona de luptă și să se îndrepte spre bază. La

ora 5.55, deplasându-se cu numai 6 noduri, practic târându-se, „Harkov” iese de sub focul artileriei de coastă. Acoperire aeriană i s-a promis doar la 70-100 mile de Sevastopol. Totuși, cel mai mare pericol nu venea din aer, ci de sub apă. La ora 6.43, „Harkov” a fost torpilat, dar a depistat din timp siajul, a evitat torpila și a contraatacat cu bombe de adâncime.

Atacul a fost reluat la ora 7.30. În acest timp, „Harkov” a făcut joncțiunea cu unul din distrugătoarele din grupul de sprijin. De fapt, distrugătorul a sesizat siajul torpilei, a efectuat bombardament de adâncime și a reușit să scufunde submarinul: a apărut o pată extinsă de ulei și pentru câteva secunde și pupa submarinului. Atâta doar, că submarinul era sovietic, S-206, sub comanda căpitan-locotenentului Caracai. În meciul cu românii, sovieticii au marcat la propria lor poartă. Un gol menținut în zona „strict secret” de statul polițisto-militar comunist timp de decenii.

Timp de 8 minute (7.22-7.30), „Harkov” a fost atacat de aviația româno-germană. La orele 8.14, nava și-a reparat instalația de propulsie și, dezvoltând 26 de noduri, a evitat cel de al patrulea atac al aviației de la orele 13.05. La orele 21.09 ale aceleși zile, „Harkov”, însoțit de cele două distrugătoare, a revenit în golful Sevastopol.

Din marele distrugător „Moscova” - 2895 tone deplasament, 5 tunuri de 130 mm, 9 tuburi lanstorpilor nu au mai rămas la suprafață decât resturi plutitoare și 69 de supraviețuitori. Două vedete rapide românești vor salva 24 de supraviețuitori. Hidroavioanele noastre bazate la Mamaia (și astăzi pe malul opus stațiunii a lacului Sintghiol li se văd hangarele) vor recupera alți 41. Pe una din cele două vedete era îmbarcat timonier domnul Oprică. L-am cunoscut, vizitându-l cu chirurgul oncolog clujean care îi operase nevasta.

„Domnule, erau îngroziți. Refuzau să se urce pe navă. Îi instructase locțiitorul politic că dacă ajung la burghezii de români, vor fi torturați. Erau înecați în

păcura deversată de distrugătorul lovit.”

Cine a scufundat „Moscova”? În România și l-au revendicat și bateriile de coastă, și aviația, și distrugătoarele. S-a considerat că totuși a fost lovit de un submarin propriu. Echipajul unui submarin a fost debarcat și trimis să lupte în tranșee în prima linie. Să fie aceasta o dovadă indirectă?

Comandantul escadrei sovietice, vice-amiralul Vladimirski, considera că nava a fost scufundată de un obuz greu, dar nu excludea nici posibilitatea unei mine. În cele din urmă, statul major al flotei sovietice din Marea Neagră a considerat că nava a fost victima unei mine marine.

În tot restul războiului, Constanța nu va mai fi bombardată de pe mare. Hărțuirea aeriană a Constanței din primele zile ale războiului a încetat pentru o lungă perioadă. Cele 100 de bombardiere ce au fost trimise împotriva ei (285 ieșiri) au fost înjumătățite. Românii au doborât în aceste câteva zile 50 de bombardiere sovietice. Din când în când, traulele de pescuit mai scot câte o epavă. Una din ele, după relatarea inginerului Nicolaev, directorul Institutului Român de Cercetări Maritime, era cu scheletul pilotului în carlingă. Cu casca de zbor din piele și ochelarii pe craniu. Se știe foarte bine și unde se află epava distrugătorului. Nimeni nu s-a dus să-l filmeze subacvatic sau să îl cerceteze. Dacă se supără Big Brother, fratele nostru mai mare?

Ce am fi putut face cu ciobul de postament de pe monumentul sovietic jupuit de marmură?

Am fi putut să-l inscripționăm cu celebrul catren al lui Păstorel Teodoreanu pentru care acesta a înfundat pușcăriile („Soldat rus, soldat rus, Cin’ te-a pus acolo sus...”), dar nu s-ar face.

Un mort pe câmpul de bătălie este un mort pe câmpul de bătălie.

Numai că marinarilor români dispăruți în luptele de pe Marea Neagră nu le-a făcut nimeni monument.

Cel mai bine ar fi fost să punem în locul monumentul pentru eroii sovietici reproducerea unei mine marine. Ea este cea care a salvat Constanta.

În Belgia, la Bruxelles există „Maneken piss”, statuia copilului care, conform unei legende neconfirmate, urinând pe un fitil de aprindere a explozibililor, ar fi salvat orașul în timpul Primului Război Mondial.

Nu știi dacă găștele care au salvat Capitoliul Romei au monument. Romanii au înlocuit recunoștința pentru găscă cu pedeapsa ceremonială a câinilor. Atunci când galii au fost cât pe aci să ocupe Capitoliul, câinii nu și-au făcut datoria, au adormit.

În amintirea acestei fapte, în Roma Antică, anual câinii erau biciuiți, pedeapsa clasică pentru criminali și apoi trași în țeapă.

Constanța ar datora acest act - înălțarea unei mine pe soclul rămas pustiu de pe urma obeliscului ridicat pentru cei care nu au reușit să spulbere cu tunul orașul.

În locul minei, pe postament a fost înălțată o stâncă cu chemare ecumenică - pentru toți cei pieriți pe mare ce nu și-au găsit mormânt.

Care a fost soarta celorlalți participanți ai dramei din 1941?

„Harkov” și-a găsit sfârșitul în 1943. La începutul lui octombrie, liderul a participat la atacul asupra Feodosiei și Ialtei. Nava se întâlnea din nou cu românii. Și cu aviația germană. Întâi a primit trei bombe de aviație, care numai l-au avariat grav. Peste câteva ore, alte două bombe de aviație l-au scufundat.

După gluma de la 23 August 1944, capitulare necondiționată făcută de un grup de complotiști de palat (armistițiul va fi semnat de abia pe 12 septembrie 1944), începând din 5 septembrie flota civilă și militară română este declarată captură de război sovietică.

Ce s-a întâmplat cu marinarii români? Au devenit și ei captură de război, întâi a sovieticilor și apoi a Securității căreia abia îi creșteau dinții și avea o teribilă poftă de mâncare.

O piesă din puzzle privind soarta oamenilor de pe navele române de luptă o găsim în amintirile fostului internat în lagărul de la Oranki, ofițerul de artilerie Claudiu Tanasiciuc:

„În lagărul de la Odessa au fost aduși 4000 de marinari români, luați prizonieri la 12 septembrie 1944, după ce au colaborat cu rușii împotriva canonierelor nemțești de pe Dunăre. Pentru că au pus la punct pe foștii pușcăriși de la Sovata, care, ca să facă pe placul rușilor, umileau și băteau pe ofițerii români, acești mateloți au fost scoși imediat din lagăr și duși să sape în minele umede din bazinul carbonifer al Donului. După patru ani, dintre aceștia nu s-au mai întors în țară decât a zecea parte, pe ceilalți i-a decimat tifosul exantematic.”

Important nu este să câștigi bătălia, important este să câștigi războiul.

Poate că placa monumentului nu ar trebui să fie un mesaj ecumenic pentru sufletele răposaților, ci acele cuvinte pe care celebrul chirurg - mentor al tinereții mele de medic - Theodor Burghel le-a spus familiei doctorului Bircle (legistul român ce a asistat la deshumările de la Katyn - locul unde sovieticii au asasinat prizonierii polonezi - și a fost reprimat ulterior) care îi cerea ajutorul:

„Omul om, porcul porc. Ce să facem dacă ne-au încălecat comuniștii?!”

Texte din *A muri pe mare*, Nicolae Dobrovici-Bacalbașa, Editura Fundației *Scrisul Românesc*, 2008

Bătălia de la Sevastopol *

În cele ce urmează descriu ce am văzut și ce cunosc direct și personal din bătălia de la Sevastopol, care a durat 32 de zile.

Sevastopol nu este un simplu oraș, ci o cetate militară suprafortificată prin care imperialismul rus controlează și stăpânește întregul bazin al Mării Negre. Nu fără rațiune și cu scop foarte indicat în 1853 împăratul Napoleon III și generalul McMahon au atacat și au anihilat cetatea Sevastopolului pentru a obliga armatele ruso-țariste să se retragă din cele două principate danubiene, Moldova și Țara Românească.

Pe latura dinspre mare, cetatea Sevastopolului are o garnitură de mai multe zeci de tunuri grele cu țeava razantă la sol și cu tragere la 30 km distanță. Deci, aproape inatacabilă dinspre țărm. Pe latura dinspre uscat, are drept fortificații 7 centuri de cazemate. Cazematele sunt îngropate în pământ și acoperite cu un strat gros de ciment, cu ferestruici pentru tras cu mitraliera, și în fața fiecărei cazemate, un câmp de mine explozive.

Atacarea și cucerirea dinspre uscat au fost obiectivul operațiunilor militare ale Armatei XI germane, ale Corpului de Munte și ale celor două divizii ale Armatei III române.

În calitate de participant la această bătălie, descriu cum s-au desfășurat operațiunile. Evident, mă limitez numai la ceea ce am văzut în sectorul românesc.

În ajunul atacării respectivei centuri de cazemate, germanii aduceau cirezi de vite și le împingeau în câmpul de mine. După terminarea bătăliei, carnea era recuperată de germani, care o utilizau pentru hrana trupelor germane și române.

Atacarea cazematelor are o tehnică foarte precis pusă la punct. Echipele de atacatori prevăzuți cu calupuri de trotil intrau în teren la miezul nopții. În perfectă tăcere și fără cel mai mic zgomot șerpuiu pe teren apropiindu-se pe nesimțite de cazemate.

Înaintarea era astfel cronometrată, încât atacatorii să ajungă la 10-12 m de cazemată exact în minutul primei posibilități de auroră. Adică, când ei pot să vadă la 2-3 m în fața lor, dar fără ca apărătorii din cazemată să le poată sesiza prezența la o distanță de 10-12 m. În secunda atacului, toți membrii echipei se ridicau în picioare, parcurgeau în 2-3 secunde distanța de 10-12 m și, odată ajunși pe cazemată, introduceau trotilul pe ferestrele de aerisire și fugeau în afara razei de acțiune a exploziei.

Apărătorii cazematei trăgeau cu mitraliere din când în când, dar nu puteau avea suficientă muniție pentru

un tir continuu, zi și noapte.

Cu tehnica mai sus arătată, după raportările aviației, trupele române au cucerit 6 centuri de cazemate dintre cele 7 existente. În ziua de 26 iunie 1942, Divizia IV Munte ne găseam în fața celei de-a 6 centuri de cazemate.

În fața batalionului nostru se găseau 3 cazemate care urmau a fi cucerite în cursul nopții următoare. Germanii aduseseră vitele și se presupunea că terenul este deminat. Comandantul batalionului, mr. Gh. Ionescu, nominalizează 3 ofițeri, fiecare în fruntea unui grup de 15 soldați, pentru atacarea celor 3 cazemate în timpul nopții. Iată ofițerii desemnați: lt. activ Prica pentru cazemata din stânga, slt. de rezervă Moise Mărgineanu pentru cazemata din mijloc și slt. de rezervă Radovan pentru cazemata din dreapta. Acești trei ofițeri și-au selecționat câte 15 soldați din respectivele plutoane pe care le comandau. Eu am venit la fața locului pentru a le face câte o mică trusă de urgență și a instrui câte un ostaș din fiecare echipă.

Tocmai atunci sosește comandantul adjunct, cpt. Justin Precul. Îi ia deoparte pe cei trei ofițeri combatanți și, de față cu mine, le spune în mod confidențial: „Comandamentul german s-a sesizat de jertfele făcute la atacarea cazematelor și a decis înlocuirea trupelor cu atacarea cazematei prin bombardare în picaj cu avioane Stuka. Mâine dimineață vine o „Ștucă” care va distruge cele trei cazemate cu o singură bombă lansată în picaj pe verticală. Comandamentul nostru românesc face exces de zel și vrea să-i pună pe germani în fața faptului împlinit: cucerirea cazematelor prin soldați de sacrificiu. Eu vă sfătuiesc să nu îndepliniți misiunea, să vă fixați în teren până apar zorile și să lăsați cazematele sovietice pe seama aviației germane. Vă dau acest sfat deoarece nu accept moartea voastră inutilă din moment ce comandamentul german are altă soluție, mai ușoară și mai ieftină.”

Cei trei ofițeri au ascultat fără să spună nimic. Au plecat la atac și eu mă gândeam câți dintre ei vor muri și cadavrele cărora voi avea durerea să le îngrop. N-am dormit toată noaptea.

La ora 2.30, înainte de a se crăpa de ziuă, a explodat cazemata din mijloc, care era misiunea sublocotenentului Moise Mărgineanu. Apoi, tăcere absolută, doar trageri de mitraliere sovietice pe care nu le puteam localiza. Pe la 6-7 dimineața a apărut un Stuka german care, prin două picaje, a aruncat în aer cazemata din stânga a lt. Prica și cazemata din dreapta

a slt. Radovan.

Am intrat pe teren cu sanitarii și brancardierii mei și am constatat următoarele: la cazemata din centru, slt. Moise Mărgineanu era singurul mort și dintre soldații săi cinci erau răniți; i-am pansat și i-am evacuat. De la cei rămași în viață am aflat că, după cucerirea cazematei, slt. Moise Mărgineanu ordonase un al doilea asalt pentru a o prelua. El sărise singur, soldații nu l-au urmat; începuse să se lumineze de ziuă, astfel că sovieticii din cazemata s-au sesizat și l-au omorât cu tir de mitralieră.

La cazemata din stânga, murise lt. Prica și fuseseră răniți 6 soldați. Am aflat că lt. Prica ordonase saltul de atac cu o întârziere de câteva minute și se făcuse deja ceva lumină, ceea ce a permis sovieticilor să tragă în ei.

La cazemata din dreapta, toți soldații în frunte cu slt. Radovan rămăseseră teferi. La jumătatea drumului, slt. Radovan ordonase fixarea în teren și așteptase să se facă lumină. Cu alte cuvinte, s-a conformat sfatului confidențial primit de la căpitan.

În ziua respectivă, comandantul batalionului, mr. Gh. Ionescu, l-a arestat pe slt. Radovan și l-a trimis spre anchetare, judecare și condamnare la comandamentul Diviziei IV Munte, sub acuzația de sustragere de la executarea ordinului. Ancheta a fost făcută de ultra valorosul și viteazul general Leonard Mociulschi, la acea dată comandant adjunct.

Slt. Radovan s-a apărat în felul următor: „Ca pregătire, sunt inginer. Am făcut serviciul militar la marină. Cunosc tehnica de luptă a marinei; aici sunt trimis cu ordin special secret de fost membru al Mișcării Legionare. Nu cunosc nimic și nimeni nu m-a instruit privitor la tehnica de cucerire a cazematelor. Am făcut numai ceea ce puteam face.”

G-ral Leonard Mociulschi l-a ascultat în tăcere și, fără niciun comentariu, l-a absolvit de orice vinovăție și l-a trimis înapoi la unitate.

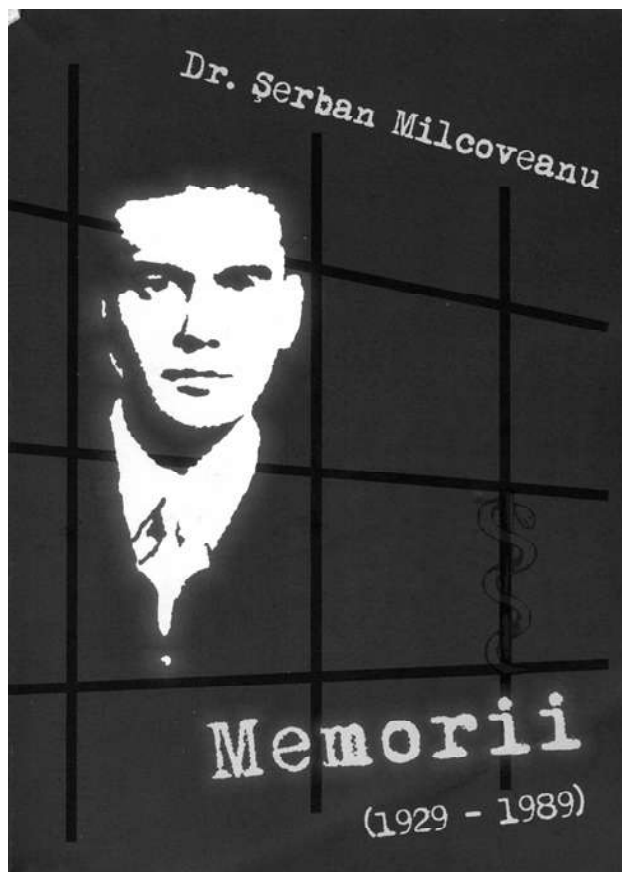
Să relatez acum ce s-a întâmplat în noaptea de 1 spre 2 iulie 1942 la centura 7 de cazemate sovietice.

Au trecut de atunci peste 60 de ani, dar încă mai am perfect fixate în memorie toate amănuntele acestui eveniment, în același timp militar și istoric. Poate cu încă mai mare componentă umană atât din partea agresorilor, mai mult sau mai puțin criminali, cât și din partea victimelor, cu adevărat nevinovate.

Această centură „7 cazemate” se afla sus, pe un delușor, și avea în fața ei o pajiște sau câmpie de cca. 100-120 m lățime. După cele trăite deja, eram siguri că în ferestruicile cazematelor pândeau mitraliere gata să tragă, iar pajiștea era minată.

În cele ce urmează, voi evoca mai întâi ceea ce am trăit personal și ce cunosc direct, și apoi ce am aflat după încheierea bătăliei.

În seara de 1 iulie 1942, toți cei din Divizia IV Munte,

inclusiv noi, cei din Batalionul IV pionieri, ne-am săpat mici gropi individuale și ne-am culcat cu lopata Lineman pusă drept apărătoare la cap. Această lopată Lineman este obiectul cel mai prețios pentru orice ostaș infanterist, întrucât nu numai că-l ajută să sape gropi și tranșee, dar îl și poate proteja de gloanțe și de schije.

Am adormit odată cu căderea nopții și nu știam nimic despre ce va decide și va ordona înaltul nostru Comandament.

Se zvonea că de la București venise mareșalul I. Antonescu pentru a comanda personal cucerirea Sevastopolului, deci marea victorie.

După miezul nopții, mă deșteaptă un soldat înarmat, care-mi spune: „Fără trusă de urgență și fără lopata Lineman, mă urmați din ordin superior.”

Mergem prin întuneric și văd că din toate părțile se mișcă siluete, în aceeași direcție cu mine. După vreo jumătate de oră, probabil pe la 2.00, cred că formam deja o masă în jur de 1.000-1.500 de oameni și deodată simțim că suntem împinși din spate spre centura „7 cazemate”. Nu știu cine ne împingea, ordonându-ne șoptit: „Înainte! Înainte!”. Cred că erau cadre din SSI, serviciu care întotdeauna se găsea la pândă în spatele trupelor combatante.

Această masă de oameni în care mă aflam și pe care n-o puteam identifica din cauza întunericului a fost împinsă în pajiștea aceea despre care se știa că este câmpul minat din fața centurii „7 cazemate”.

Prima minune divină: pajiștea nu era minată de

sovietici și noi am parcurs-o fără să ni se întâmple nimic. Mereu împinși de la spate, am urcat mica pantă spre centura de cazemate, pe care o știam din ajun, dar încă n-o vedeam prin întuneric. Odată cu prima lumină a aurorii am ajuns la centura de cazemate.

A doua minune divină: nicio rafală de la presupusele mitraliere despre care știam că pândesc la fereștrucile cazematelor. Am intrat în cazemate așa cum ne găseam: fără arme și fără comandă directă. Cazematele erau goale și retragerea sovieticilor trebuie să se fi făcut instantaneu, la ordin, dat fiind că pe o masă am găsit o scrisoare pe care respectivul o adresase familiei lui din Rusia, dar încă nu apucase s-o bage în plic. Am luat cu mine acea scrisoare și, 20 de ani mai târziu, i-am pus timbre românești și am expediat-o. Voi povesti ce răspuns am primit.

În timp ce ne găseam în interiorul cazematelor, cineva striga și repeta: „Nu vă atingeți de niciun obiect. Sovieticii, la retragere, lasă mine explozive sub formă de obiecte uzuale.”

Inexistența minelor explozive în interiorul cazematelor, contrar obiceiului sovieticilor de a le lăsa în urma lor, poate fi considerată a a treia minune divină. Ca atare, noi cei 1.000-1.500 de victime destinate unei morți sigure am fost salvați de trei minuni succesive.

Se făcuse deja lumină, cred că era aproape 5 dimineața. M-am uitat în jur, dar n-am recunoscut pe nimeni din acea masă de oameni alături de care, în virtutea inerției, am mers mai departe, intrând în orașul Sevastopol. Cum spuneam, nu aveam nicio armă la noi și nu ne comanda nimeni, drept care mergeam complet dezordonată.

Orașul era o ruină generală, în sensul că toate casele fuseseră bombardate și peste tot se găseau materiale risipite. Nu se vedea niciun locuitor, era posibil să se fi retras toți împreună cu militarii sovietici. Într-un singur loc am văzut trei femei civile, ascunse într-o gaură săpată în stâncă. Se uitau la noi și, probabil, nu puteau înțelege cum niște soldați neînarmați erau „teribili” fasciști descriși de propaganda stalinistă. La rândul nostru, ne uitam la ele fără să putem înțelege cum de scăpaseră cu viață din infernul prin care trecuse, timp de o lună, orașul Sevastopol.

Pe la 7.00 a apărut un grup de 8-10 ofițeri români cu gradele pe umeri și decorații pe piept. Veniseră cu un steag tricolor mare și l-au împlântat pe fațada unui edificiu, care trebuie să fi fost Primăria orașului. Acești ofițeri trebuie să fi fost trimiși de mareșalul Ion Antonescu pentru a dovedi istoriei că marea victorie de la Sevastopol a fost obținută de armata română, înaintea armatei germane.

Ofițerii păreau să ne ignore complet prezența și, deci, supraviețuirea.

Fix la 8.00 dimineața am asistat la intrarea armatei germane în oraș. Au apărut perfect ordonate, două

coloane de tancuri urmate de trupe de infanteriști. Erau pregătiți pentru lupte de stradă, corp la corp, dar au intrat ca și cum ar fi defilat la o paradă.

Pe cheiul portului se găsea o piață publică și, în mijlocul ei, o uriașă statuie a lui V.I. Lenin amenințând cu pumnul spre vest, adică spre Europa.

Germanii au pus în jurul statuii un lanț gros de ale cărui capete trăgeau două tancuri. Am văzut cu ochii mei cum uriașa statuie a lui Lenin a fost târâtă până la țarm și azvârlită în Marea Neagră. Noi, soldații români, fără comandant, și infanteriștii germani aflați la fața locului am izbucnit în aplauze.

Se făcuse ziuă și soarele strălucea. Nemaivând nimic de făcut, noi, soldații români, ne-am risipit, fiecare în căutarea unității de care aparțineam.

Voi continua după ce voi relata despre așa-zisele culise militare ale bătăliei de la Sevastopol. Sursa mea informativă sunt ofițerii Batalionului IV - pionieri și, în special, comandantul adjunct, cpt. Justin Precul, unul dintre cei mai inteligenți și mai distinși oameni pe care i-am cunoscut în viața mea.

Iată ce am aflat. Frontul era un semicerc cu trupele germane la cele două extremități și cu trupele române amplasate în mijloc. Trupele române erau comandate de mareșalul Antonescu, iar trupele germane, de mareșalul Manstein.

Înaltul Comandament german întocmise un plan foarte precis pentru acest ultim asalt în vederea cuceririi orașului Sevastopol. Trupele române din mijlocul semi-cercului trebuiau să stea în inactivitate, pentru a-i ține pe sovietici pe poziție, în timp ce trupele germane de la extremitățile semicercului urmau să intre în acțiune fix la ora 8.00 dimineața și să facă joncțiunea cât mai repede, pentru ca trupele sovietice să cadă în încercuire și să fie luate în prizonierat.

Înaltul Comandament român, *recte* mareșalul Antonescu, a avut altă idee și a vrut ca armata română să devanseze armata germană în cucerirea Sevastopolului. Trupele române din mijlocul semicercului au intrat în acțiune la ora 2.00 noaptea, cu 6 ore înaintea trupelor germane. Cum centrul semicercului nu era prevăzut pentru ofensivă, înaltul Comandament german nu trimisese cirezi de vite pentru deminarea câmpului din fata centurii „7 cazemate”.

De aceea, înaltul Comandament român, *recte* mareșalul I. Antonescu, a hotărât ca operațiunea de deminare să se facă cu oameni sacrificați, în loc de vite. Oamenii sacrificați erau cei trimiși din țară cu ordin special secret, și majoritatea eram noi, membrii Mișcării Legionare. Mulțumită celor trei minuni divine, scopul mareșalului Antonescu fusese atins fără sacrificarea noastră, a celor 1.000-1.500 de victime.

* fragment din *Memorii (1929-1989)*, Dr. Șerban Milcoveanu, Editura Pământul, București, 2008

A doua zi la Taganrog*

Crișan V. Mușețeanu s-a născut la București, pe 23 aprilie 1915. A fost medic, scriitor și publicist. A absolvit Liceul *Vasile Alecsandri* din Galați (1932) și Facultatea de Medicină din București (1938). A obținut titlul de doctor în medicină și din 1981 este angajat în calitate de cercetător la Institutul *Max Planck* din Freiburg. I s-a acordat titlul de profesor onorific al Universității *Dunărea de Jos* și titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Galați. A colaborat cu publicațiile *Limite* (Paris), *Revista Scriitorilor Români* (Roma), *Zodii în cumpănă* (Freiburg), *Porto-Franco* și *Dunărea de Jos* (Galați).

A doua zi nu ne-am sculat târziu. Pierdusem obiceiul. Ne odihnisem bine într-un somn adânc și fără grijă. Prima noapte de nenumărate luni de zile, de când dormeam cu inamicul în spinare, în vecini. Era la peste treizeci de kilometri depărtare. Nu era o grozăvie și totuși nouă ni s-a părut destul de bine. Ne-am trezit în gemetele lui Boțan. Avea dureri mari care îl sculaseră din somn. A trebuit să-l urcăm într-o căruță și să-l ducem la spitalul nemțesc din oraș. Am mers foarte încet, pentru că la cea mai mică sdruncinătură, bietul băiat se văieta.

La spital am dat peste surori nemțoaice, cu toate însemnele rasei lor: mari, blonde, frumoase, destul de nesimțite în a-și arăta feminitatea, destul de proaste, însă foarte îndatoritoare în a-și face meseria. Totuși erau niște femei, cu mișcări de femeie, curate, cu miros de femeie, cu zâmbet de femeie, cu forme de femeie. Nu mai văzuserăm așa ceva de mult, de când plecasem din țară, de aproape o jumătate de an. Și eu și brancardierul, și căruțașul și rănitul din căruță ne-am scos căciulile, am spus sărut mâna și am rămas cu ochii agățați de ele. Ele au înțeles și au primit omagiul nostru cu destulă căldură, chiar amuzate. Nu știau o boabă românește, cu toate că avuseseră mulți români de îngrijit. Am vorbit eu nemțește cu ele. Bineînțeles l-au luat imediat în primire pe bietul Boțan. Cum aveau röntgen mi-au confirmat la rezezală diagnosticul cu o radiografie, făcută înainte de a veni doctorul. După ce m-am putut răzbuna prostește pe Boțan, atrăgându-i atenția că eu la nu știu ce inadvertență a sa, totuși l-am dus cu amabilitate la spital, m-am despărțit de el cu calm și fără nici un

sentiment de părere de rău. Este extraordinar cum poate să-și înăsprească sufletul viața de câine a războiului...

Boțan, comandantul companiei întâia, cea mai importantă din toate și de care în mod administrativ depindeam, era un bărbat tânăr de douăzecișinouă de ani, rezervist și de felul său foarte puțin războinic și-a învins repulsia pentru războiu, gândindu-se că se bate pentru liniștea țării sale. Așadar era conștient pentru ce se bate și accepta totul cu o liniște oltenească, totuși rasat și care te apropia. Știa de ce se bate, nu ca Iliescu, care ofițer de carieră, nu voia să se bată, făcându-se că nu pricepe nimic. Voia un serviciu de birou, la P.S., și gata. De aia e el ofițer, ca să organizeze armata, nu să se lupte.

Mitre, al doilea ofițer de carieră a batalionului, era un băiat bun, care și el se făcea că nu pricepe nimic, dar care asculta supus de ce-i spunea nea Mitică Dristoreanu, rezervist, comandantul companiei a doua, era un șmecher, atâta tot.

Pot spune că Boțan a fost mâna dreaptă a lui nea Mitică în cele mai grele situații prin care am trecut. Am fost mereu lângă el, în fruntea și coada batalionului. Am dormit mereu împreună. Mă învățasem cu el, era în civilie inginer agronom. Bănuiam că devenise agronom pentru a-și îndestula iubirea pentru natură. Acum acest bărbat voinic și înalt stătea fără putere lângă mine, întins cât era de lung pe masă, obosit de dureri. Când l-am îmbăiat am văzut cât de slab ajunsese. Și eu mă despărțeam grăbit și fără regrete de el. Nu știu ce anume mă scăpase seara trecută de ce pățise el. Poate că-l invidiam că era invalid și

scăpase de chinurile războiului. Am plecat. Către poartă un grup de surori se strânseseră îngrijorate. Le-am întrebat care-i cauza îngrijorării lor. Ele, cu aspect de școlărițe, au început să-mi recite o lecție de geografie:

Cum anume căile de comunicație în Rusia sunt la Nord la Sud mai dese decât cele de la apus la răsărit. Acestea sunt foarte rare. Cum pentru a putea ieși din Taganrog trebuie să urci până la Harkov și că pe acolo nu se poate trece pentrucă dacă n-a căzut, se dau lupte împrejurul său. Dacă în adevăr cade frontul Donețului, atunci spitalul și cu ele cu tot e prins de ruși și soarta lor e amarnică. Pe răniți îi udă cu apă sau le dau foc și-i aruncă pe fereastră, iar pe ele le violează până mor sau dacă n-au murit le svârle și pe ele pe fereastră.

Erau îngrozite. Arătau altfel decât atunci când am intrat în spital, le dispăruse feminitatea. Groaza le transformase subit în făpturi omenești îmbrăcate în femeie, fără vârstă, fără culoare de ochi și de piele, cu părul răvășit pe cap, cu gesturi desordonate de animal prins vrând să scape. Alte făpturi, cu toate altele. Ce lucru cumplit și groaza asta, un sentiment contagios. M-am speriat și eu. De unde mă credeam salvat, m-am văzut din nou prins într-o capcană.

M-am întors abătut la bivouacul nostru. I-am găsit pe toți rași, tunși, dichisiți. Ne ajunsese Dristoreanu și Cristescu veniți cu mașina. Putuseră ajunge într-un ceas la Rostov și de acolo în două, trei ceasuri la Taganrog. Aici se întâlniseră cu comandantul grupului nostru, generalul Saidac, care era bolnav și cerea un medic. Deci cum m-am întors, am mâncat, m-am ras și spălat și eu și am plecat din nou, călare de data asta, pentru a-l căuta pe Saidac. Am ajuns în oraș într-o după amiază splendidă de Februarie. Taganrogul

a fost un oraș frumos, locuit de moșieri și negustori bogați. Străzile și casele erau destul de asemănătoare cu cele din provincia noastră opulentă, Galați sau Brăila. Casele sunt așezate în curți mari înconjurată cu garduri de fier, modest lucrate, ce-i drept, dar îngrijit. Casele mari sunt mai ales întinse decât înalte, cu terase și ferestre de dimensiuni care arată mărimea camerelor. În curte au prelungiri sau alte case pentru servitorime. Se vedea limpede bogăția, viața largă și fericirea care a fost. Unele case în care au existat instituții erau destul de bine întreținute. Cele mai multe sunt dărăpănate, cu capuri de coșuri scoase prin ferestre. Mizerie neagră. Nicăieri nu vezi urma unei grădini sau parc. Peste tot gunoaie în bătătură, neregulă, nenorocire. Era senin și dinspre mare bătea un vânt cu veste de primăvară. Mi-am închipuit că vine din Crimeea, sau poate chiar din Bosfor. Soarele era încă pe cer și încălzea un pic. Calul meu călca elastic, parcă înveselit de presimțirea de primăvară pe care o aducea vântul. Întrebând din ostaș în ostaș am dat de casa generalului. Casa în care stătea avea un acoperiș mare, scoborând repede încât constituia o jumătate din clădire. Apusul soarelui de februarie pe tabla roșie a acoperișului prin culoarea mată a vopselei dădea o senzație de grandoare și de sărăcie în același timp. Impresie spaniolă de măreție și de ridicol împletite, împletite nu în succesiune de timp. Sunt curioase presimțirile pe care le ai când intri într-o casă. De cum am văzut casa am avut sentimentul că acolo locuiește cineva, Don Quijote sau Sancho Pança sau o rudă sau cineva apropiat lor, dar în formă balcanică, de lângă noi de la Dunăre.

* fragment din cartea *Amintiri din Război 1941-1944*, Crișan Mușețeanu, București 1998

Drumul crucii *

Prefață la ediția I ¹

Exemplară existența profesorului Aurel State! Și exemplare existențele eroilor săi!

Aurel State s-a născut în comuna Godeni, (lângă Cîmpulung-Muscel), în anul 1922. În anul 1940 a absolvit cursurile Școlii normale din Cîmpulung și s-a înscris la Școala Militară de ofițeri de rezervă.

Invadarea Basarabiei și Bucovinei rănește sufletul tînărului cîmpulungean. Conștient de primejdia ce pîndește poporul român din partea sîngerosului imperiu sovietic, State pleacă voluntar pe front, la vârsta de 20 de ani. Ajuns în prima linie, el întreabă pe camaradul său, locotenentul Georgescu, de ce s-a angajat voluntar

într-o luptă pierdută.

Răspunsul lui Georgescu ne arde inimile: „Cînd se va instala peste noi samavolnicia inamicului desfigurîndu-ne copiii noștri, va trebui să știu că am luptat ca să preîntîmpinăm siluirea!”.

În anul 1943, State este înălțat la gradul de sublocotenent. Rănit, este trimis în concediu, dar merge la București, la Marele Stat Major, și cere înapoierea urgentă pe front.

Maiorul Evolceanu îi spune că „toți se pierd de-acum fără rost, acolo”.

Dar, după cum ne mărturisește State, lui i se părea „că nu-i totuna dacă într-o cauză pierdută, chiar, în loc

de o mie, cad o mie unu”.

Reîntors în Crimeea, aceasta este încercuită de trupele sovietice. În noaptea de 11/12 mai 1944, căpitanul George Fonea refuză invitația faimosului maior Zigler de a se salva cu el în vedeta rapidă pusă la dispoziție de cartierul german:

„- E adevărat că nu pot mîntui pe nimeni alegînd între viață și moarte, dar ce vor gîndi acești nefericiți tot restul vieții, amintindu-și că în ceasul de cumpănă eu îi părăsisem?”

La cîteva ore numai, o echipă îi stinge lumina ochiului stîng. Cum George, aiurit, își căuta pistolul la centură, bunul Georgescu îl dezarmă la timp. Trebuie să precizez că Regimentul serviciului interior al armatei regale române obliga pe orice militar să nu cadă prizonier. Mulți luptători au tras concluzia că e mai bine să se sinucidă decît să cadă în mîinile inamicului. Și au făcut-o!

George Fonea este capturat de Sovietici în ziua de 12 mai. În aceeași zi este capturat și Aurel State, care va spune: „Prin viață trecuse o zi care-mi pîngărise tinerețea”. Urmează tragedia prizonieratului, cu tot cortegiul de nenorociri. Pentru a ne da seama de suferințele fizice îndurate de prizonierii români în Uniunea Sovietică, voi reda un singur citat:

„Lingeam de sete buloanele metalice și sîrma ghimpată din fereastra vagoanelor, acoperite cu chiciura din respirația noastră”.

Dar suferințele sufletești au fost mult mai distrugătoare. Voi cita cuvintele zguduitoare ale sublocotenentului Mateianu:

„Au sosit mesagerii lui Stalin ca să recruteze soldați și ofițeri pentru divizia «Tudor Vladimirescu»... Dar acel început a împărțit victimele în două tabere dușmane și de atunci se vinde curent sînge de frate pe un blid de terci. Să treci de partea dușmanului care ți-a ucis pe-ai tăi și continuă să te chinuiască, doar ca să fii lăsat să înghesui pe alții la troaca cu tărățe fierte!”

State ne spune apoi că prizonierii finlandezi n-au cunoscut „amărăciunea dezbinării. Erau încontinuu termenul de comparație în blestemul (cel mai crunt din toate) care măcina neamul nostru”.

Același „blestem al dezbinării” care macină și nefericitul nostru exil. Dacă privim cu ochii lucizi, vom constata că numai un pumn de oameni (mereu aceiași) aruncă sămînța dezbinării în exilul nostru. Ei fac jocul dușmanilor neamului românesc.

După cum mi-a mărturisit State, nici el și nici George Fonea nu au aparținut unei grupări politice, dar a existat în prizonierat o mare familie a bunilor români, care au rămas uniți pînă la moarte.

Mateianu a mai spus camarazilor săi:

„Cel care va supraviețui și viitorului neștiut, reîntors acasă, să spună oricum, chiar gîngav, ceea ce pămîntul tace!”.

Este Aurel State cel care și-a asumat această grea sarcină, cu toate că nenorocirile îl vor urmări fără încetare.

Viața lui a fost un aspru „drum al crucii” cum a fost și drumul neamului românesc în ultimii 40 de ani.

Întors din prizonierat după 12 ani, este arestat la 12 februarie 1958, pentru vina de a fi „organizat” înmormîntarea prietenului său George Fonea, poetul prizonierilor din Uniunea Sovietică.

Spre a salva pe prietenii arestați în lotul lui, se hotărăște să se sinucidă și se aruncă de pe acoperișul închisorii Uranus. Dar nu moare. După cum ne spune el, se împiedicase de-o aripă de înger.

Se alege însă cu fracturi la baza craniului, coloana vertebrală, bazin, picioare și mîna stîngă. Condamnat la 18 ani, State este dus la închisoarea Aiud, unde în anii 60 se încearcă reeducarea deținuților politici care nu voiau să facă pactul cu diavolul.

State declară faimosului colonel-torționar Crăciun că dacă grija lui e să-și dobîndească epoletul de general, a sa e să rămînă om, iar în privința realizărilor, îngrămădirile de bolovani nu înseamnă nimic atîta vreme cît oamenii sunt bațjocoriți, ca în Aiud. În forfota care se ridică un deținut vechi îi desprinsese mîna de pe cîrjă și i-o sărută.

Aurel State se eliberează în anul 1964, cu ultimul lot de deținuți politici grațiați.

În Uniunea Sovietică, el afirmase că-i este dor de o lume în care nu trebuie să-ți pregătești ceea ce ai de spus celor din jur. Dar acest dor al lui nu s-a împlinit. Chiar în luna martie 1983, el este iar anchetat și crunt bătut de mercenarii securității, nu împreună cu prietenul său George Fonea (comuniștii nu au descoperit încă o metodă de a tortura pe morți), ci împreună cu fratele acestuia Florin Fonea, fost deținut politic și bolnav de inimă.

Cînd întîlnim oameni ca Aurel State și ca prietenii lui, putem spune cu convingere că neamul românesc nu va pieri niciodată

Acest manuscris a zăcut peste șase ani prin diferite rafturi prăfuite. Este meritul Domnului Nicolae Constantinescu, întemeietorul Editurii Coresi, că el vede lumina tiparului.

Remus Radina

Notă:

¹ Prima ediție s-a tipărit în 1983, anul deținutului politic român, la Coresi-Verlag, Freiburg

* * *

Satul tătar Şumi era lipit de peretele de stîncă ca o colonie de cuiburi de rîndunici. Casele de la piciorul neregulat al pantei însă aduceau, la exterior, cu casele satelor noastre de munte. Aveau uneori și bolta de viță-de-vie de la noi, care te conducea pînă sub „sală”, unde la ei se desfășura viața familiei ziua, pe timp frumos, la rotan, cu furca sau cu cusătura de mînă. Așa era în ziua cînd, cantonînd batalionul „crescut ca un cozonac”, cum zicea leatul, acum după ce „promise transfuzia”, mă apropiam cu starostele localității și tîlmaciul de buchetul de tătărce cu obrajii rotunjiți ca niște mere, nu de soi, dar zdravene, pietroase, cu părul aspru împletit codițe, sub fesul așezat deasupra (o găteală dintr-un brîu de cîțiva centimetri, terminat cu un con cu înălțimea mică, doar de 2-3 cm, gătit cu fireturi și bănuți de argint).

Apropierea noastră le stîrni pe gureșele tătărce, care, fără să-și desprindă ochii de la noi, rostogoleau aspre cuvinte guturale cu ritm neregulat, dar presant, ca o hurducare de roți pe caldarîm. Forfota lor netîlmăcită creștea nu spre spaimă, ci spre uimire. Tîlmaciul, un soldat dobrogean, discuta aprins cu starostele despre populația tătară și Dobrogea, un fel de Eldorado al Năpăstuiților urmași ai hanatului de aur, de teama căruia tremurase cîndva o întregă lume. Cei mai avuți încercau, prin „relații”, să ajungă în Dobrogea, și mulți gălbiori tătărăști, ascunși cu zgîrcenie, se scuseră în punga unor afaceriști care tîrguiau cu visele oamenilor. Iar cei sărmani, care n-ar fi putut da decît greu cîteva pielicele caracul, visau zadarnic la o administrație românească. Una din copile aduse o bătrînă din casă. Cu mîna streășină deasupra ochilor mă privi îndelung. Mă prinse apoi de mînă și mă conduse într-o încăpere, fără mobilă, gătită după obiceiul tătărăsc cu perne lungi de-a lungul pereților, iar deasupra cu tingiri de aramă. De grinzile grele, pe care se sprijinea tavanul, spînzurau, înmiresmînd toată casa, ciorchini mari de struguri chihlimbarii. Aroma fructelor de toamnă pătrundea ca cea de gutui, din casele noastre bătrînești, totul. Bătrîna scoase dintr-un scrin din încăperea cealaltă, cu o perdea în loc de ușă, o fotografie de mărimea unei cărți poștale și mi-o așeză în mînă cu vorbe necunoscute de o catifelare sonoră nouă, nebănuită timbrului turanic. Tînarul din fotografia spălăcită, făcută la un bilci de altă dată, îmi semăna. Prin tîlmaci, care le traduse numele meu cu „altîn” (aur, în tătar), mă rugară să rămîn acasă, la ele. Le-am promis că voi veni în vizită, fiindcă sectorul companiei mele, pretextai eu, era în marginea dinspre Alușta, ceea ce duse la o legare și dezlegare rostogolită, a cascadelor guturale în jurul numelui Zeinab, de care - din cît am înțeles - m-ar fi

vrut departe. În casa lor primitoare adusei doi ofițeri, frați dintr-o familie avută din Macedonia. Starostele, descusut cu dibăcie de tîlmaci, laudă frumusețea tinerei fete, pomenită de rivalele consătence. Era studentă la Institutul din Simferepol și revenise împreună cu mama ei, profesoară, tot neobișnuit de frumoasă, în vremurile astea grele, aici. În casa Zeinab, unde era o încăpere mare, prevăzută de autoritățile locale să servească de cantonament, repartizai o grupă de-a cercetării. Mama, un chip frumos, spiritualizat, de intelectuală, fu asigurată de staroste că-i va aduce în casă prieteni și gospodari. Prin umbra odăilor se refugie ca o părere Zeinab. Mi se păru că ne scrutează din ascunziș ca o ciută ajunsă în siguranță. Fugea mereu din calea mea, deși cu noii locatari se familiarizase destul de repede. Întîrziam uneori la masa de sub pometul grădinii, să-mi țin la zi jurnalul. Și așa va fi două săptămîni, zi de zi, pînă la ceasul nebănuit al plecării noastre. În ajun însă se lăsase surprinsă, ca și cînd ar fi reținut-o maică-sa; ne așezarăm față în față la o masă în casă și Zeinab, prin gesturi și cuvinte germane, pe care atunci nu le pricepeam, pretinse carnetul de marochin și, asigurîndu-și superioritatea, prin postura de profesoară de tătară, mă îmbie să scriu și să repet școlărește, niciodată îndeajuns de convingătorul „men sene sevem”. Pe Zeinab o căutam în afara ei, ca și cînd era dincolo de trupul care se deschidea virginal ca o magnolie. Te purta ca un pîrîu ca să vezi ce e în jur. Mă încurcau uneori tumbele șagalnice din ochii mari, dar tot ei mă smereau cînd se îngîndurau. Unde duceau oare? Nu erau bulboană și nici capcană, ci o oglindă în mîna cuiva care se juca cu soarele. A doua zi, o dată cu pregătirea pentru deplasare, alergai să-mi iau rămas bun. Îmi închise portița, mă obligă să repet despărțiți de poartă lecția de gramatică: singurul verb pe care mi-l predase. Îmi ceru carnetul și-mi arătă că înainte de plecare mi-l va da. Îl aduse și fugi ca la început. Nu stătu în poartă și nici nu urmă batalionul, așa cum se întîmpla de fiecare dată, cînd un alt „batalion” ne însoțea în lungul cîtorva zile de marș. La primele halte încercasem să ascult prin intermediul tîlmacilor de tătară lectura foilor scrise și lipite pe margini de Zeinab. În loc de Cîntarea Cîntărilor, ei îngăimau cu totul altceva, bîzîind ca niște bondari în jurul unui lujer.

Povestea frumoasei tătărce din răsărit nu mi-o închipui ca pe o iubire neîntîmplată, ci doar ca pe un tulburător popas într-o răspîntie unde se desfac ale cerului și ale pămîntului. Acolo așteaptă Zeinab dezlegarea vrăjii, fără să mai știe că mai sunt.

* fragmente din *Drumul crucii I*, Aurel State, Editura Litera, București, 1993

Zece ani și douăzeci de zile *

În ofensiva de pe frontul de răsărit, forțele armate germane au ajuns în august 1941 la Marea Neagră și în septembrie 1942 au ocupat tot litoralul rus cu excepția zonei din sud-est dintre Tuapse și Batumi. Din această cauză, zona maritimă dintre Rusia, Turcia, Bulgaria și România, cu o suprafață depășind pe cea a Mării Baltice, a devenit și ea teatru de acțiuni militare.

Neutralitatea Turciei închidea pentru flotele statelor de la Marea Neagră calea prin strâmtoarele Dardanele și Bosfor. Din această cauză, Germania, Anglia și SUA nu aveau posibilitatea de a își transfera forțe militare în Marea Neagră pe această cale. Flota rusă din Marea Neagră depășea cu mult puțin numeroasele forțe navale „ușoare” ale aliaților noștri români și bulgari (o navă de linie, un crucișător greu, 5 crucișătoare ușoare, 10-12 distrugătoare de escadră, 6 distrugătoare, 30 submarine, 50 canoniere, 3 flotile de torpiloare și un mare număr de nave înarmate și nave auxiliare).

Forțele navale germane inițial nu aveau deloc nave pe Marea Neagră și participau în ofensiva forțelor terestre, dar apărau litoralul ocupat și porțiunile capturate. Acțiuni ale flotei au devenit necesare când, în iarna anului 1941, rușii au efectuat contraatacuri pe fronturile terestre, iar comunicațiile terestre, datorită înmuierii drumurilor de pământ („rasputița”), iar apoi datorită gerurilor, au devenit impracticabile.

Crimeea și protuberanța de teritoriu ocupat din zona Cuban și Caucaz puteau fi aprovizionate corespunzător numai de pe mare. Din această cauză, din primăvara anului 1942, marele amiral Raeder a început transferul navelor din Marea Nordului și Marea Baltică, pe Elba până la Drezda, apoi pe autostradă până la Regensburg și ulterior pe cursul Dunării până la Marea Neagră. Pe această cale de peste 2400 km, până în 1944 au fost transportate multe torpiloare, dragoare, vase de desant și submarine.

Alături de instalarea de baterii de artilerie în porturi,

dispunerea de cordoane de mine și acțiuni ofensive ale torpiloarelor și submarinelor, sarcina fundamentală a flotei de pe Marea Neagră era aprovizionarea fronturilor sudice și apărarea circulației navale dintre Constanța, Odesa și Bosfor. În cadrul acestei sarcini, în 1943 s-a asigurat protecția a 2030 de nave cu o capacitate totală de 1 300 000 tdw.

La începutul anului 1943, la aceste sarcini s-a adăugat transferul peste strâmtoarea Kerci a trupelor ce se aflau în Caucaz.

După înfrângerea trupelor noastre pe Volga și cea de a doua ocupare a Rostovului de către ruși, trupelor noastre li s-a tăiat calea retragerii spre nord pe cale terestră. Pentru evacuarea lor pe mare, toate resursele de transport și de luptă a flotei au fost unificate.

De la sfârșitul lui ianuarie, până la sfârșitul lui martie 1943, în condițiile atacurilor neîntrerupte din partea rușilor pe calea maritimă au fost transferați 105 000 oameni, 45 000 cai, 7000 automobile și 12 000 căruțe. În septembrie 1943 a avut loc a doua „operațiune de transport”. În cadrul acesteia s-au transferat 202 447 oameni, 54 664 cai, 15 000 automobile, 20 000 căruțe, 1200 tunuri și 95 000 încărcături militare. Concomitent continua aprovizionarea Crimeei și protecția transportului naval în direcția Bosforului. Crimeea alcătuia un fel de scut ce apăra convoaiele ce urmau direcția sud-vest. Cât timp Crimeea se afla în mâinile noastre, amenințarea atacurilor rusești pentru convoaiele noastre cu furnituri militare și combustibil pentru Marea Egee era redusă.

Pe 16 octombrie 1943, analizând situația pe teatrul de război, Hitler a evidențiat consecințele pe care le-ar avea pierderea Crimeei pentru situația de la Marea Neagră. („Pierderea Crimeei și mai ales a principalei baze navale militare, Sevastopol, va schimba radical situația noastră pe teatrul de război din Marea Neagră și va îngreuna major transporturile navale atât în raionul de nord al litoralului, cât și spre vest și Dardanele, având în vedere și importanța majoră a

acestor transporturi pentru asigurarea completărilor cu trupe în regiunea Mării Egee.”)

În timpul unei alte conferințe la comandamentul fhrerului - 27 octombrie 1943 - am studiat posibilitatea aprovizionării Crimeei doar pe calea mării, cât și evacuarea pe această cale a trupelor din Crimeea. La întrebarea lui Hitler am răspuns că flota, cu ajutorul mijloacelor navale de transport aflate la dispoziția sa, poate transporta lunar în Crimeea nu mai puțin de 50 000 tone, iar pentru a evacua de acolo 200 000 de oameni cu armament și alte utilaje militare, vor trebui aproximativ 80 de zile.

Hitler considera necesar a păstra Crimeea cât mai mult cu putință: în cazul pierderii acesteia, flota militară rusă s-ar afla în o apropiere periculoasă de exploatarea petroliere românești, iar aceasta va avea consecințe politice și se poate reflecta pe respectarea obligațiilor de alianță ale României și Bulgariei și asupra neutralității Turciei.

La începutul lunii noiembrie 1943, pe istmul Perecop, rușii au tăiat comunicațiile noastre terestre care legau Crimeea cu sudul Rusiei. Din acest moment, aprovizionarea Crimeei am realizat-o doar de pe mare și pe calea aerului.

Într-o noapte cu ceață, rușii au debarcat în Crimeea și au creat două capete de pod, la nord și la sud de Kerchi. Trupele noastre au reușit să localizeze aceste capete de pod, dar nu au putut să le lichideze. Apărea un pericol major, să pierdem Kerchiul, aflat în clește, iar apoi și Crimeea. Acest pericol putea fi lichidat numai dacă perturbam transportul de trupe și furnituri pe care adversarul le realiza noaptea peste strâmtoarea Kerchi. Era necesar să se organizeze o blocadă nocturnă permanentă a acestor capete de pod. Acțiunile din partea de nord a strâmtoării au trebuit întrerupte datorită lărgirii nesemnificative, foarte mici, a șenalului navigabil, a existenței aici de proiectoare de lumină și a superiorității rusești în artilerie. Totuși, în regiunea capului de pod Eltingen, lărgimea strâmtoării Kerchi

atinge opt mile marine. Din această cauză, la acest nivel am reușit să menținem o blocadă neîntreruptă timp de cinci săptămâni.

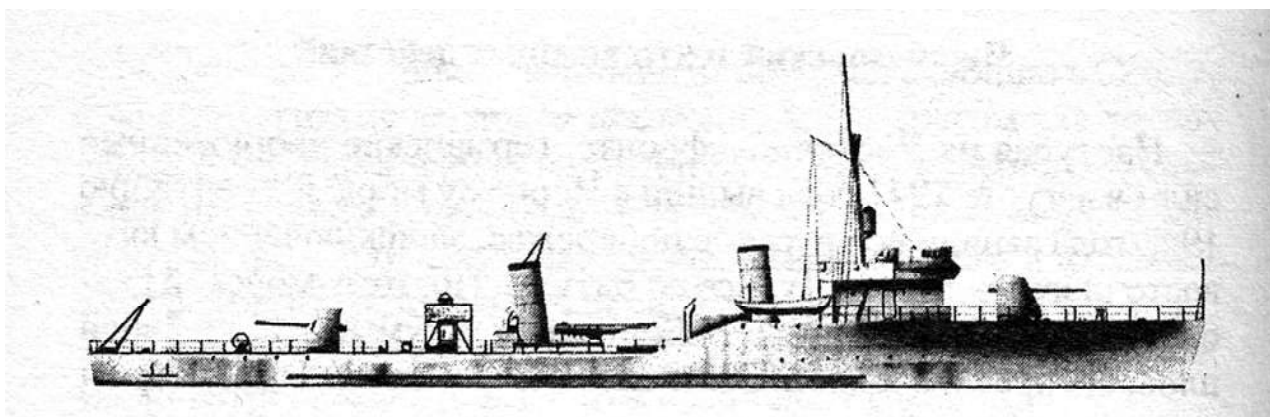
Pe 8 aprilie 1944, rușii au început ofensiva în Crimeea din nord și din nord-est. Străpungerea a reușit. O parte semnificativă a corpului de armată german a fost transportată de pe malul sudic al Crimeei, de către flotă, și adusă la Sevastopol chiar în condiții în care în unele zone nu existau instalații de acostare. Pentru a evacua trupele din Crimeea pe calea mării, era necesar să se mențină cât mai mult posibil Sevastopolul.

Pe 20 aprilie 1944, în zona Sevastopol, se aflau 125 000 oameni din trupele germane și române. Dintre aceștia, până la 12 mai 1944, pe cale maritimă și aeriană au fost evacuați 116 000 oameni. Totuși, datorită aviației, multe din navele de transport au înregistrat pierderi semnificative. (Au fost pierdute 50 de nave. Dönitz consideră că în Sevastopol au fost abandonați doar 9000 de oameni. Toppelchirch, istoric german al războiului, consideră că pierderile globale, uciși și prizonieri, au atins 100 000 de oameni. Forțe importante au fost lăsate până în ultimul moment să apere Sevastopolul. Rușii l-au atacat pe 7 mai și lupte îndârjite au durat două zile, în condițiile unor atacuri aeriene și de artilerie zdrobitoare. Resturile a trei divizii germane și grupe răzlețite de soldați germani și români s-au retras în golful Kerson așteptând o evacuare promisă, dar care nu a venit, fiind imposibilă. Au rezistat eroic și inutil până la 11 mai, pe fâșia de plaje.)

După Crimeea, rușii au atacat frontul germano-român pe Nistru. Frontul românesc nu a rezistat loviturii. După distrugerea sa pe 25 august, a urmat trecerea României de partea adversarului. S-a desprins și Bulgaria. Turcia a denunțat tratatul de prietenie turco-german.

Războiul pe Marea Neagră a luat sfârșit.

* fragment din *Zece ani și douăzeci de zile*, Karl Dönitz

1942 - Crimeea

De dimineață, de cum a mijit lumina, m-am dus la comandantul armatei 51, generalul Lvov.

Lvov era un bărbat frumos, corpulent, de vreo 50 de ani cu păr grizonant și mustață deasă albită. Stătea la masă pe o laviță, în cizme înalte, peste genunchi, de baltă, dar cu pînteni pe care îi lovea periodic cu biciușca din mână.

La prima vedere părea un om ursuz și tăcut. Este însă nedrept să îl caracterizezi pe baza unei prime impresii. Erau zile foarte grele, operațiunile militare nereușite, cum să nu pară ursuz.

L-am întrebat pe general în ce unități ale armatei sale îmi recomandă să mă duc.

A tăcut o jumătate de minut și m-a întrebat la rândul său:

- Știți să călăriți?

Ezitănd, i-am spus că da, călăresc.

- Atunci e bine, astăzi am să trec prin toate unitățile, a spus Lvov.

Ce îmi rămânea să fac? I-am răspuns că sunt bucuros să îl însoțesc.

A pufnit ursuz și chemând aghiotantul a ordonat să mi se pregătească un cal „mai bun” și un conductor de cai.

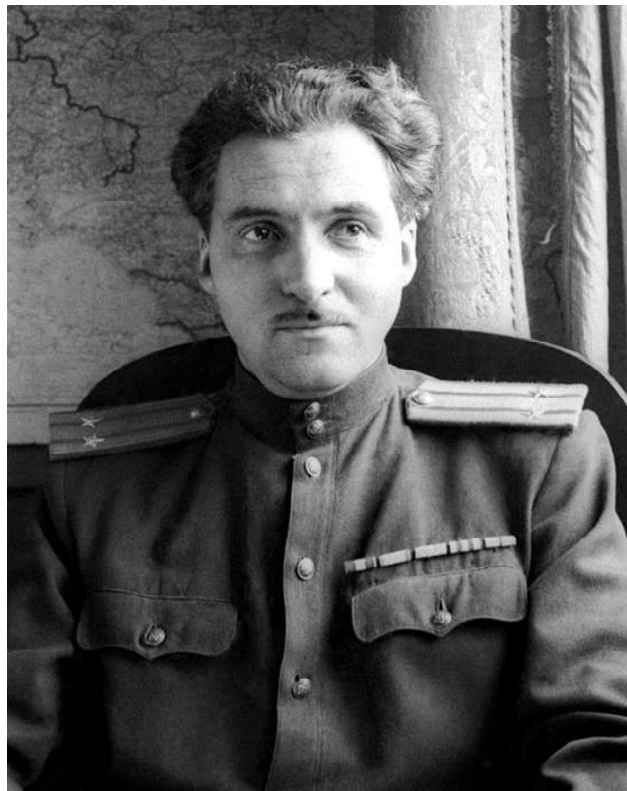
Locuțiunea „un cal mai bun” a avut darul să mă sperie, am mai pățit-o, dar după ce declarasem că sunt apt de călărie, nu aveam drum înapoi.

Am plecat în o cavalcadă de vreo 10 oameni, Lvov, aghiotantul, conductorul lor de cai, eu și conductorul meu de cai, șeful geniștilor armatei și încă câțiva ofițeri.

Peste un sfert de oră m-am lămurit ce înseamnă să călărești cu Lvov. Generalul mergea la trap, biciuind din timp în timp calul. Deși drumul era mizerabil, noroiul lichid atingând uneori și jumătate de metru, Lvov rar trecea de la trap la pas. În nicio clipă Lvov nu s-a uitat înapoi, nu îl interesa dacă ceilalți reușesc să țină ritmul. Eu unul îl țineam, căci din ordinul generalului primisem un cal bun. Peste 10 kilometri o parte din grupă a rămas în urmă.

Pe lângă conductorii de cai am rămas doar patru: Lvov, aghiotantul, comandantul geniștilor și eu.

Am traversat calea ferată, linia noastră de sârmă înghimpata, linia întâi de unde a început ofensiva noastră și în fața noastră s-a deschis tabloul a tot ce s-a petrecut aici în ultimele două zile. Drumul îngust, plin de noroi, șerpuia printre câmpuri ce se deosebeau prea puțin de drum - același noroi, doar că nu călcat. Pe drum, pe margini, în șanțuri, peste tot mașini înțepenite, urlau, plângeau motoarele dădeau să moară, dar nici un fel de efort uman sau inuman, nici cele mai teribile înjurături nu le puteau clinti. Sub o ploaie

Konstantin Simonov

sălbatecă de trei zile fără încetare, solul sărăturat a fost monstruos dezmembrat. În jur, totul plutea literalmente în noroi. Chiar și tractoarele, acolo unde nu erau înțepenite, ci totuși se mișcau, se târau cu cel mult jumătate de kilometru pe oră, și în modul în care se mișcau se simțea chiar o mai mare dezolare decât în tabloul mașinilor înțepenite.

Am trecut rapid peste zona nimănu. Apoi, peste podețe improvizate în grabă, care se hâțanau periculos, am traversat șanțul antitanc și am depășit linia întâi de tranșee și rețele de sârmă înghimpată a românilor. Priveliștea pe care am văzut-o după aceea nu o voi uita niciodată. În dreapta și în stânga drumului, cât cuprindeai cu ochii, se întindea un câmp enorm de noroi, călcat în așa măsură, de parcă ar fi trecut cirezi uriașe. Pe acest câmp murdar, din care se ridicau sporadic fire îngălbenite de iarbă a anului trecut, ciupit de nenumărate cratere mărunte de explozie a minelor, zăceau cadavrele. Rar am văzut în timpul războiului o asemenea mulțime de cadavre aruncate pe o suprafață atât de mare și totodată ușor de cuprins cu privirea. Erau câmpurile de mine românești, dispuse între prima linie și a doua a apărării lor. Aceste câmpuri se întindeau pe o adâncime de aproximativ un kilometru și erau presărate cu nenumărate cadavre - ale românilor și ale ostașilor noștri. Primii, fugind de pe prima linie de

apărare, pe aceste câmpuri de mine au nimerit românii. Pe urmă aici au pătruns ai noștri, care se grăbeau peste aceste câmpuri în urmărirea românilor care se retrăgeau.

Morții erau în majoritate întinși cum au căzut din mers, fața la pământ, mâinile înainte. Unii erau în poziții stranii pe vine, unii rămăseseră cu armele în mână, la alții armele erau alături. Căciulile românești, înalte, din miel, negre, care probabil nu se mențineau prea bine pe cap, zăceau alături sau în fața trupurilor.

Nu știi dacă, corect sau nu, am realizat mental ce s-a petrecut aici. Românii, când au năvălit pe prima linie a pozițiilor lor, poate chiar și înainte, când i-au acoperit cu salvele de artilerie, au luat-o la fugă. Probabil de groază au uitat că în spatele lor, între prima și a doua poziție, se întind propriile câmpuri de mine, uitând că există doar puține treceri înguste; s-au apucat să fugă direct pe aceste câmpuri înțesate nu doar de mine antitanc, ci și antipersonal. Fugeau în grupuri atât de dense, încât fiecărui om ce călca pe mină și făcând bucăți îi reveneau câteva cadavre de oameni uciși de schije. Acești morți păreau acum grupuri de oameni care s-au întins pe jos să se odihnească sau împiedicați din fugă și căzuți. După un oarecare interval de timp, insuficient pentru a observa catastrofa întâmplată românilor, ai noștri, năvăliți în prima linie de tranșee, s-au avântat imediat mai departe, după români, și din viteză au nimerit în același câmp de mine.

Priveliștea era atât de sinistră încât Lvov, care fusese sfântos - căpitan încă în vechea armată rusă,

om care în trei războaie a văzut destulă moarte, a început să înjure amar de mamă. Tot ce am văzut în cursul acestei zile arăta că ofensiva în mod clar nu are șanse de reușită și Lvov, cum mi se părea, o înțelegea perfect.

Totul era înțepenit în noroi, tancurile erau imobilizate, tunurile înțepeniseră, automobilele de asemeni, proiectilele erau transportate pe brațe. Era un număr absurd de mare de oameni înghesuiți pe linia întâia. Nici mai înainte, nici mai târziu, nu am văzut un număr atât de mare de oameni uciși nu în luptă, la atac, ci prin bombardamente sistematice ale artileriei.

La fiecare zece metri era un om expus acestui risc - oamenii băteau pasul pe loc și nu știau ce să facă. În jur nu erau nici tranșee, nici gropi individuale - absolut nimic. Totul se întâmplă pe un câmp pustiu, noroi, absolut deschis din toate părțile. Cadavrele se scufundau în noroi și moartea aici, pe această întindere, părea absolut îngrozitoare.

Tunurile germane loveau acest spațiu nu foarte des, dar constant și insistent. Norii și ceața acopereau cerul. Cu toate acestea, ploaia continua, junkersurile germane, ca niște pești imenși, ieșeau din nori și aproape bărbierind pământul mitraliau, se orientau, intrau în nori și de acolo, nevăzute, aruncau bombe. Norii și ceața erau prea jos, nu puteau bombarda la vedere.

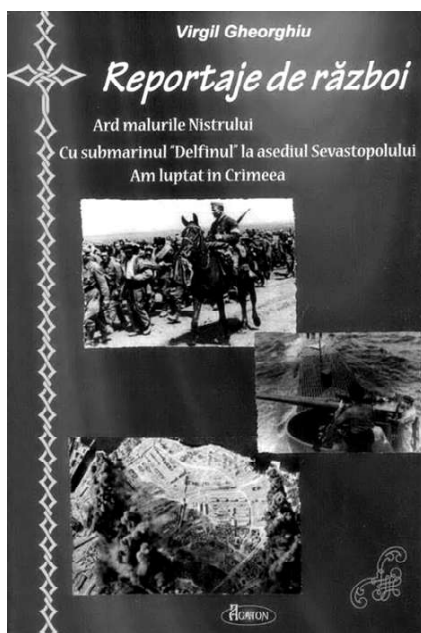
* din *Memorii de război*, Konstantin Simonov, Moscova, 1983

Altă filă de jurnal *

(La bordul submarinului *Delfinul*, în misiune de luptă)

Ora 17. Aviația ne caută mereu. Până când ne vor căuta? De 14 ore ne bombardează fără încetare. Auzim cum se lovesc schije deasupra submarinului. Dacă una dintre aceste nenumărate schije ar lovi mai tare învelișul de metal al „Delfinului”, ne-am duce la fund, fără nici o speranță de salvare. Încep să scriu în carnet:

„Deasupra mea se află o mare adâncă de vreo optzeci de metri. Dedesubtul meu se află o mare adâncă de peste 2000 metri. Dintre aceste două mări care apasă asupra cutiei noastre de metal, ca să o sfărâme și de sub grindina schijelor care lovesc în permanență apa și pereții submarinului, îți scriu marea

mea neliniște. Mi-ar părea rău ca scrisorile acestea să nu-ți ajungă niciodată! Am presimțirea, însă, că dacă bombardamentul continuă cu aceeași violență, rândurile mele vor rămâne îngropate, pentru totdeauna, în veșnicia neagră și rece a mării.

Încă nu pot avea siguranța că măcar această scrisoare va fi terminată. S-ar putea ca să fim loviți și să trebuiască să întrerup scrisul la jumătate. Prezența ta îmi stăruie, însă, în piept, luminoasă și dogoritoare, ca un incendiu. Cât de mult aș dori să te revăd!”

* fragment din *Reportaje de război*, Virgil Gheorghiu, Editura Agaton, Făgăraș 2008

*Participarea trupelor române la acțiunile militare * din Crimeea și Kerchi*

Importanța Crimeei.

Concepția inițială a Comandamentului german

În desfășurarea generală a celui de-Al Doilea Război Mondial, în special la flancul său sudic, peninsula Crimeea a avut o importanță deosebită atât pentru Germania și pentru aliații săi, cât și pentru Uniunea Sovietică. Pentru Germania, cucerirea peninsulei constituia condiția esențială pentru continuarea ofensivei la est de Nistru și spre Caucaz, unde se aflau zăcăminte de petrol importante pentru funcționarea mașinii de război germane. Concomitent, Crimeea asigura controlul asupra Mării Negre și a Mării de Azov și a flancului sudic al frontului est-european. În același timp, peninsula reprezenta o excelentă bază pentru dislocarea aviației sovietice în vederea executării de atacuri aeriene asupra porturilor și a zonei petrolifere românești.

Chiar dacă, inițial, Hitler nu arătase un interes deosebit pentru peninsula, la 21 august 1941, abandonând un principal obiectiv strategic - cucerirea Moscovei - în favoarea unui obiectiv cu caracter economic, Führer-ul a decis „cucerirea Crimeei și a regiunii industriale și miniere a Donețului, precum și întreruperea aprovizionării rușilor cu petrol din Caucaz.” Prioritatea obiectivelor economice urmărite de Hitler rezultă și din precizarea făcută în continuarea ordinului emis în aceeași zi: „Cucerirea Peninsulei Crimeea este de cea mai mare importanță pentru asigurarea aprovizionărilor noastre cu petrol din România.” Deși evenimentele de până atunci demonstraseră, iar cele ulterioare aveau să confirme, faptul că aviația sovietică nu avea forța necesară să periclitizeze siguranța câmpurilor petrolifere din România, această politică reprezenta încă o confirmare a importanței acordate zonei petrolifere românești de către Înaltul comandament german. Chiar și atunci când generalul Heinz Guderian a insistat, la 23 august 1941, pentru continuarea ofensivei spre Moscova, Hitler și-a menținut poziția în ceea ce privește cucerirea Crimeei, pe care o considera un „portavion sovietic susceptibil de a ataca puțurile petrolifere românești.”

Indiferent însă de importanța acordată petrolului românesc, un rol important în decizia lui Hitler l-a avut încheierea pactului de asistență mutuală sovieto-britanic din 12 iulie 1941, ceea ce presupunea în mod obligatoriu acordarea de către Marea Britanie a unui

substanțial sprijin material Uniunii Sovietice. Pentru a contrabalansa această posibilitate, confirmată de evenimente ulterioare, Führer-ul a decis atacarea obiectivelor industriale din sudul Uniunii Sovietice, inclusiv zona petrolieră din Caucaz.

Un obstacol important în realizarea acestui obiectiv îl reprezenta stăpânirea de către sovietici a Crimeei, care constituia în același timp un pericol în spatele și în flancul drept al trupelor germane care înaintau spre Harkov. Pentru a elimina această amenințare, Comandamentul german a hotărât cucerirea peninsulei, conștient fiind că astfel se realiza și un mijloc de presiune asupra Turciei.

Teatrul de operațiuni militare prezenta aspecte originale și particularități specifice, care au determinat și influențat operațiunile militare. Având o suprafață de 25.000 kmp și o formă romboidală (180 de km de la nord spre sud, între Perekop și Sevastopol, și 250 km de la est spre vest, între Sevastopol și Parpaci - cu o prelungire de încă de 80 km în peninsula Kerchi),

Vânători de munte. Crimea - Iunie 1941

Crimeea avea un teren, în general șes dominat în partea de sud de munții Iaila, cu înălțimi de până la 1545 m (la nord de Ialta), străbătut de două axe de cale ferată, care se intersectau în zona Darjgoi, în partea nordică și de o șosea principală care lega Perislavul pe Nipru de Sevastopol. Celelalte căi de comunicații, orientate nord-sud, nu prezentau linii de rocadă, cu excepția celei din sud (Feodosia-Karasubar-Simferopol-Evpatoria).

În partea de nord, Peninsula Crimeea era înconjurată de Marea Sivaș, în realitate un lac mai mare, care prezenta însă caracteristicile unui obstacol important prin istmurile Perekop, Salkovo și Ghenisek, puternic fortificate de către sovietici. În partea de nord-est era mărginită de Marea de Azov, iar în rest de Marea Neagră. În estul Crimeei se afla peninsula Kerchi, cu o lungime de 80 de km și o lățime de 20-25 km, cu un teren accidentat. La est era despărțită prin strâmtoarea cu același nume de peninsula Taman, care deschidea direcția kubano-caucaziană.

Din punct de vedere operativ, teatrul de operațiuni militare prezenta, în partea de nord, un obstacol puternic în zona celor trei istmuri ale Mării Sivaș. La sud, terenul permitea desfășurarea unor acțiuni rapide de urmărire spre sudul și estul peninsulei, unde sovieticii dispuneau de puternicul sistem fortificat al Sevastopolului și de zona muntoasă unde acționau numeroase detașamente de partizani.

Pentru prima dată Hitler l-a informat pe mareșalul Antonescu despre decizia de a cuceri peninsula Crimeea la 14 august 1941, când a declarat: „Primul țel în spațiul operativ la nord de Marea Neagră îl văd în împiedicarea inamicului de a constitui un nou front defensiv pe Nipru, cucerind peninsula Crimeea, care formează pentru adversar baza sa aeriană în atacurile

terenului petrolifer românesc, iar pentru noi pe aceea a continuării înaintării”. Fără a solicita în acel moment participarea trupelor române la viitoarele operații din peninsulă, Führer-ul i-a propus lui Antonescu să facă „siguranța teritoriului dintre Nistru și Nipru” și să participe cu „Corpul de cavalerie, Brigada motomecanizată și Corpul de vânători de munte la operațiile viitoare la răsărit de Nipru”. Răspunsul conducătorului statului român a venit rapid, acesta arătându-se bucuros, la 17 august, să contribuie cu trupe la „desăvârșirea victoriei dincolo de Nipru și la salvarea

civilizației, libertății și dreptății poporului”. În acest scop, a pus la dispoziție Corpul de munte și Corpul de cavalerie, Brigada blindată fiind angajată în bătălia de la Odessa.

Pentru cucerirea Crimeei, feldmareșalul Erich von Manstein, comandantul Armatei 11 germane, a hotărât, la 20 septembrie 1941, să străpungă pozițiile fortificate din Perekop cu Corpul 54 armată, în timp ce Corpul 30 armată trebuia să asigure flancul stâng, iar Corpul 49 alpin să respingă trupele sovietice la est de calea ferată ce lega cotul Niprului de orașul Melitopol. În cadrul acestei concepții, Armata 3 română trebuia să înlocuiască cu corpurile de munte și de cavalerie, până la 25 septembrie, Corpul 49 alpin german, între Berislav și confluența râului Buzuluk în Nipru, asigurând flancul stâng al Armatei 11 germane, în perioada în care forțele principale ale acesteia erau angajate în acțiunea de fortare a Niprului, să consolideze capul de pod de la Berislav și să participe la ofensivă în est, la nord de Marea Azov.

După ce a creat și consolidat capul de pod la nord de Berislav, Corpul 54 Armată, comandat de generalul Erik Hansen a continuat înaintarea spre istmul Pereskop. La 25 septembrie, trupele germane au atacat forțele sovietice din istm, reușind să cucerească localitatea cu același nume după trei zile de lupte grele. Rezistența opusă de inamic pe poziția fortificată dintre Balki și Melitopol, și contraofensiva declanșată de acesta la 27 septembrie au făcut ca înaintarea corpului 54 armată să fie oprită până la înfrângerea definitivă a forțelor sovietice în bătălia de la nord de Marea de Azov.

În cadrul regroupărilor de forțe care au urmat, la 10 octombrie 1941 Misiunea militară germană a făcut cunoscută dorința Comandamentului german ca la

operațiile militare să participe și o brigadă de vânători de munte și o brigadă de cavalerie. În aceeași zi, Comandamentul de căpetenie român a ordonat Armatei 3 să organizeze, sub comanda generalului Gheorghe Avramescu, un grup compus din cartierul Corpului de munte (completat cu unul sau doi ofițeri de cavalerie), o brigadă de munte și o brigadă de cavalerie (care înregistraseră mai puține pierderi), întărite cu regimentul 19 artilerie, două divizioane de artilerie grea, două sau trei companii de artilerie anticar motorizate, artilerie antiaeriană, o escadrilă de aviație, unități de marș, servicii.

Astfel constituit Corpul de Munte a primit misiunea să interzică parțial orice atac inamic la nord de Salkovo și Ghenicesk, și să pătrundă prin cele două istmuri după ce acestea ar fi fost în prealabil deschise prin întoarcere pe la sud de forțele care înaintau pe direcția Perekop-Ișun. Ulterior, marea unitate română trebuia să asigure flancul Armatei 11 germane, care gravita cu forțele principale spre Simferopol.

Concentrarea forțelor Corpului de Munte în noua zonă de luptă (Sokorgornoe, Petrovka, Novo Pavloka) s-a făcut într-un ritm rapid, în pofida condițiilor dificile de deplasare (comunicații desfundate, viscol, frig). La scurt timp, pe la 12 octombrie, feldmareșalul Erich von Manstein a constituit detașamentul „colonel Korne” (regimentele 6 și 10 roșiori) pe care l-a dirijat tot în Crimeea, în subordinea Brigăzii motorizate „Ziegler”.

Primul și cel de-al doilea asediu al Sevastopolului

Dacă străpungerea pozițiilor fortificate sovietice din istmurile din partea de nord a Crimeei, în special urmărirea forțelor inamice spre sud și est, nu a ridicat probleme deosebite trupelor germane și române, cucerirea cetății fortificate a Sevastopolului s-a dovedit a fi o acțiune extrem de dificilă, care a pus mari probleme de concepție și execuție, acțiunile prelungindu-se până în iulie 1942.

Sevastopolul, port de război, principala bază a Marinei sovietice din Marea Neagră, dispunea de un sistem de fortificații (cazemat de beton, din piatră și pământ, amplasamente de artilerie, aruncătoare, câmpuri de mine, șanțuri anticar, bine camuflate și adaptate la teren) extrem de complex, bazat pe mai multe centuri de fortificații. Centura interioară urma traseul Severnaia Buhta, Sapun Gora, Mramornoia Balka, centura intermediară traseul Mekenzie Gorî, Bastion II, Fediukinî, Balaklava, iar centura exterioară înălțimile Belbek, Kamișli, Mekenzie, Verh. Ciorgun, Kamarî, Balaklava. La sud-est de Sevastopol se mai

aflau două centuri interioare de cazemate, în semicerc, iar în peninsula Hersones, trei poziții de apărare succesive. Între aceste poziții se găseau o pânză de cazemate, șanțuri anticar, câmpuri de mine etc. Lucrări de fortificații se găseau și pe văile Balbek și Inkerman-Cernaia, iar la est de Gaitanî-Mekenzie și Fediukinî Höhen zone păduroase cu bune posibilități de flancări pentru trupele aflate în apărare. Nodul orografic al regiunii era reprezentat de înălțimea Bastion II, cu cota 256,2 care domina valea Cernaia. Toate acestea făceau din Sevastopol cea mai puternică fortificație maritimă din lume, aproape inexpugnabilă.

În vederea atacării cetății fortificate a Sevastopolului, generalul Erich von Manstein a dispus Corpul 54 Armată (diviziile 50, 22, 24 și 132 infanterie germană și Detașamentul „colonel Korne”) la flancul de nord, între Nij Ciorgun și Kacea, cu efortul pe direcția Duvamkoi-Severnaia Buhta și Corpul 30 Armată (Divizia 72 Infanterie germană și Brigada 1 de munte română), între Balaklava și Nij Ciorgun, cu misiune de fixare și atacuri locale cu obiective limitate. Comandamentul sovietic dispunea de cinci divizii de infanterie, sprijinite de care de luptă, artilerie, aviație și de Flota Mării Negre.

Data fiind importanța Sevastopolului, Înaltul comandament sovietic a constituit, la 7 noiembrie 1941, Raionul de apărare Sevastopol (comandant: viceamiralul Oktiabriski), împărțit apoi pentru o mai bună conducere, în trei sectoare, și a ordonat ca orașul să nu se predea „în nici o situație”. În urma completării efectivelor, acestea au ajuns, la 10 noiembrie, la 52 000 de militari dotați, în afara armamentului individual cu 170 de tunuri și 100 de avioane. O contribuție majoră la consolidarea fortificațiilor a adus-o populația civilă.

Trupele germane au declanșat atacul asupra pozițiilor fortificate de la Sevastopol la 10 noiembrie 1941. Divizia 72 infanterie a atacat spre Balaklava, în lungul litoralului Mării Negre, cucerind înălțimile din zonă, Divizia 50 infanterie a atacat la centrul frontului, la sud de Mekenzie, în lungul înălțimilor Kara Kabin, înaintând în șase zile 1-1,5 km, iar Divizia 22 infanterie a atacat de la nord spre sud, pe direcția Efedinko-Sevastopol. Rezistențele puternice opuse de trupele sovietice au făcut ca prima mare ofensivă asupra Sevastopolului să fie oprită la 21 noiembrie.

Luptele aveau să continue însă pe plan local, fiecare mare unitate încercând să aducă îmbunătățiri aliniamentului frontului. La scurt timp, la flancul de nord al Diviziei 72 infanterie germană, a fost introdusă în luptă și Brigada mixtă 1 de munte română, care a fost subordonată Corpului 30 armată german, împreună

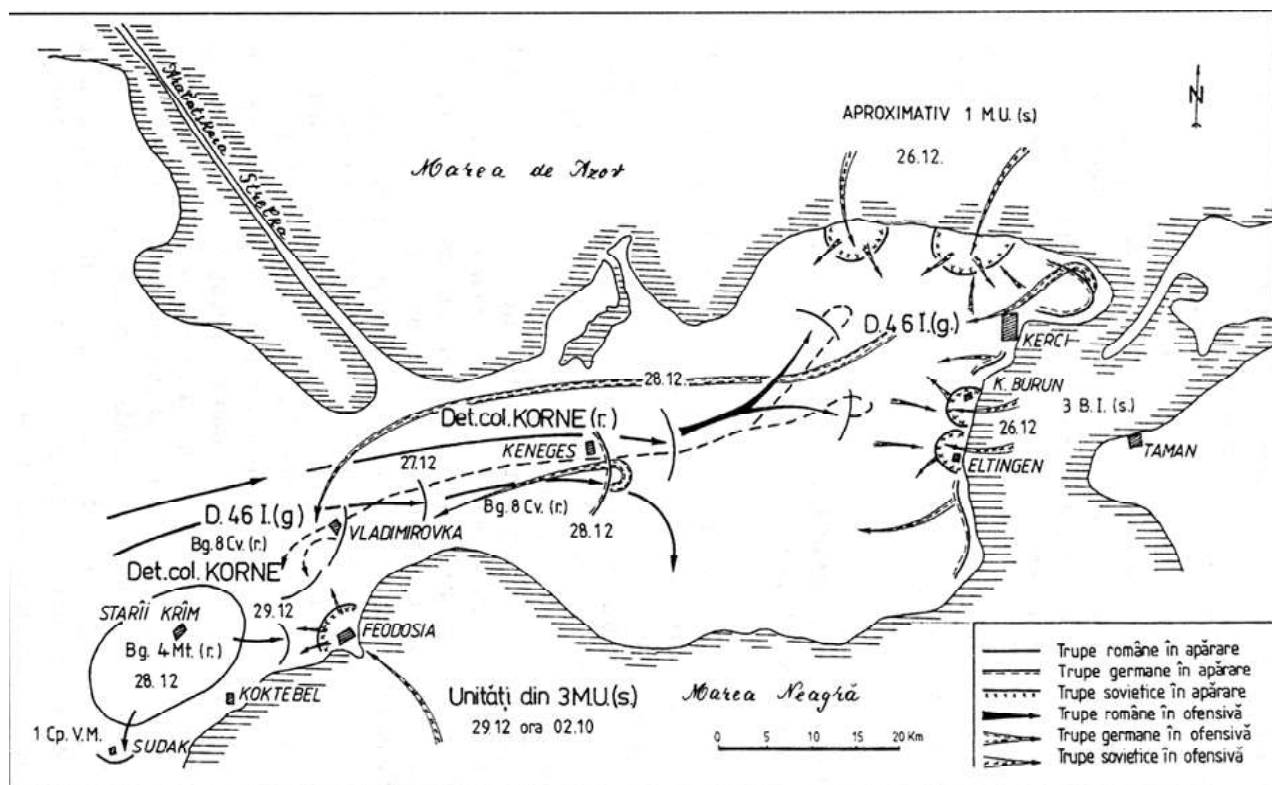
cu întreaga artilerie a Corpului de Munte, Grupul 1 vânători de munte, Batalionul 14 mitraliere divizionar, Divizionul 2 tunuri munte și Regimentul 4 artilerie, cu divizioanele 2 și 3, ultimele în locul Regimentului 124 infanterie german. Ulterior, comandantul Corpului 30 armată german a subordonat Brigăzii 1 munte Regimentul 3 cavalerie purtat, dar i-a luat în schimb Grupul „locotenent-colonel Gheorghe Dinculescu” (batalioanele 23 și 24 vânători de munte) pe care le-a deplasat la Baidarî. Restul brigăzii a continuat acțiunile de luptă împotriva partizanilor la Urkaska.

La 25 noiembrie 1941, unitățile Grupului 1 vânători de munte au executat un atac pentru rectificarea frontului și au cucerit satul Alsu. Două zile mai târziu, vânătorii de munte, sprijiniți de opt baterii de artilerie, au atacat înălțimea Denkmal Höhe și au cucerit pînetul de est al acesteia. Înaintarea a fost extrem de grea datorită terenului complet minat și atacurilor de flanc executate de inamic de la Karlovka. În noaptea de 27 spre 28 noiembrie artileria grea sovietică de pe vasele de război a bombardat pozițiile divizionului 2 tunuri munte, provocând pierderi umane și materiale. Rezistența deosebit de puternică opusă de inamic și timpul nefavorabil au făcut ca în perioada următoare acțiunile ofensive de pe frontul de la Sevastopol să stagneze.

La începutul lunii decembrie 1941 a fost introdus în luptă și Grupul „locotenent-colonel Gheorghe

Dinculescu”, care, în noaptea de 6 spre 7 decembrie, a schimbat Grupul 1 vânători de munte, în sectorul Kamarî, Karlovka, unde a dus lupte de apărare până la 16 decembrie; restul brigăzii a rămas în zona Ialta, Alușta cu misiunea de a face siguranța litoralului. La 14 decembrie, Brigada 1 munte a primit misiunea să cucerească Dealul Capelei și să continue înaintarea spre vest pentru a pune stăpânire pe fortul situat pe înălțimea cu cota 164,9/m. În acest scop i s-au pus la dispoziție unitățile care fuseseră subordonate anterior Diviziei 72 infanterie germană, precum și Grupul 2 vânători de munte, care rămăsese în zona Munților Iaila cu misiune de luptă contra partizanilor.

Între timp, comandamentul german a pregătit al doilea asalt asupra orașului fortificat. După ce a concentrat în zonă noi forțe (diviziile 170, 75 și 24 infanterie germane și Brigada 4 munte română, inclusiv artilerie de mare calibru - 356 și 610 mm), trupele germane și române au atacat din nou la 17 decembrie 1941, concomitent și pe mai multe direcții, sprijinite de circa 150 de tancuri, 300 de avioane și de multă artilerie. Lovitura principală a fost dată din raionul Duvanka în lungul văii Belbek, în sectoarele 3 și 4 de apărare sovietice, de către Corpul 54 armată (patru divizii germane și Detașamentul „colonel Korne”), iar cea secundară din zona Nij. Ciorguni, pe valea Ciornaia, spre Inkerman de către Corpul 30 armată (Divizia 72 infanterie germană și Brigada 1 mixtă

Acțiunile trupelor germane și române pe timpul debarcării forțelor sovietice la Kerch și Feodosia

munte).

Până la această dată crescuse însă și valoarea forțelor sovietice prin aducerea în zonă a Diviziei 388 infanterie.

Cele mai grele lupte s-au dat la flancul drept, pe valea Belbek, unde trupele germane au înaintat în patru zile circa 4-6 km.

La flancul stâng Divizia 170 infanterie a încercat să pătrundă spre Inkerman, împreună cu Divizia 24 infanterie, adusă de pe frontul de la sud de Harkov. Începând cu 22 decembrie, lupte grele s-au dat și în zona Mekenzie, unde Divizia 130 infanterie a reușit să înainteze în două zile 200-300 metri. Doar la flancul nordic trupele germane au reușit să pătrundă în dispozitivul inamic circa 8-9 km.

Brigada 1 munte română a atacat tot la 17 decembrie. Înaintând metodic, Batalionul 23 vânători de munte a ajuns, la orele 7,40, cu două companii la pârăul Karlovka, în pofida tragerilor puternice executate de inamic cu artilerie și branduri, în special de pe Dealul Capela. Acest lucru a determinat cererea de intervenție a avioanelor „Stuka”. La ora 9,30, în luptă a fost introdus și Batalionul 2 vânători de munte, care a fost subordonat Grupului „locotenent-colonel Gheorghe Dinculescu”.

Atacul a fost reluat la orele 11,45, cu batalioanele 2 și 23, vânătorii de munte români înaintând puțin, în salturi foarte mici, din cauza focurilor puternice executate de inamic din zona satului Karlovka. Aflat la postul de comandă înaintat al Brigăzii 1 munte română, la Alsu, generalul Ion Dumitrache a sesizat că acțiunea de atac se desfășura într-un spațiu restrâns, cu localitățile Kamarî și Karlovka neocupate de inamic, fapt care expunea trupele române la atacuri frontale din partea inamicului. Ca urmare, a hotărât ca marea unitate română să cucerească satul Karlovka, de la flancul drept.

Măsura a fost primită cu bucurie de Comandamentul german, care intenționa și el să cucerească localitatea cu Divizia 50 infanterie.

La 18 decembrie, marea unitate română a fost obligată să se apere eroic în fața numeroaselor contraatacuri executate de inamic, susținut de puternice focuri de artilerie. În timpul acestor acțiuni a căzut eroic, la postul de luptă, maiorul Gheorghe Stancu, comandantul Batalionului 2 vânători de munte, lovit de un proiectil de brand.

Atacul a fost reluat totuși la 19 decembrie, la orele 7, când satul Karlovka a fost atacat frontal, pe la est și vest și cucerit în final până la orele 12,20, după lupte grele la baionetă și grenadă. În acest timp, Grupul 3 vânători de munte a acționat în subordinea

Regimentului 105 infanterie german. În după-amiaza zilei o bombă de brand a nimerit postul de comandă al grupului omorându-l pe comandantul său, locotenent-colonelul Dinculescu.

Acțiunile ofensive au continuat în perioada 20-22 decembrie. Cooperând cu Regimentul 105 infanterie german, Batalionul 3 de vânători de munte român a atacat în zona înălțimilor situate la nord-vest de Karlovka pe care le-a cucerit cu toată reacția violentă a inamicului. Concomitent au fost atacate trupele inamice din Ciorguni și continuată acțiunea spre înălțimile situate la est și vest de sat, care au fost cucerite la 23 decembrie. Cu acestea, misiunea brigăzii a încetat, ea înlocuind Divizia 50 infanterie germană, dislocată mai la nord.

În luptele duse în perioada 17-23 decembrie 1941, Brigada 1 munte a pierdut 1266 militari (331 morți, 806 răniți, 129 dispăruți), din care 51 ofițeri, 19 subofițeri și 1196 trupă. Rezultatul a constat în cucerirea localităților Karlovka și Ciorguni și a dealului Capelei. Pentru modul în care a acționat a primit mulțumiri din partea comandamentelor germane.

Acțiunile duse au relevat faptul că atacul unei zone fortificate a necesitat „un consum de muniții enorm și jertfe grele”, că distrugerea cazematelor nu s-a putut executa decât „prin trageri directe executate cu material anticar sau antiaerian”. Din acest punct de vedere Brigada 1 munte a întâmpinat greutăți enorme datorate terenului accidentat care nu a permis apropierea materialului anticar decât purtat pe brațe și în cantități insuficiente. Luptele au mai relevat faptul că „fără o superioritate categorică de foc de artilerie și branduri nu se poate pătrunde într-un fort fortificat decât foarte puțin și cu jertfe enorme”. În pofida greutăților întâmpinate, Brigada 1 munte română a luptat cu „hotărâre și îndrăzneală, reușind ca prin jertfa sângelui românesc vărsat din plin să asigure o victorie care a acoperit divizia de glorie și de toată admirația aliaților germani”.

În acest timp Detașamentul „colonel Korne” a acționat la flancul drept al Corpului 54 German, cu forțele principale la Karcea și cu elemente de supraveghere pe litoral, până la Berevogoe. Lichidarea rezistențelor inamice a înlesnit înaintarea Divizia 22 infanterie germană, care acționa pe direcția principală a Corpului 54 armată. Concomitent, asigurarea litoralului pe un spațiu de 25-30 km spre nord a eliminat pericolul unei debarcări inamice la nord de Sevastopol.

* fragmente din Pe țărmul nord-pontic 17 iulie 1941 - 4 iulie 1942, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1999

*Rolul și locul mareșalului Ion Antonescu în * campania pentru cucerirea Odesei*

Bătălia pentru cucerirea Odesei (ca de altfel întreaga campanie din Est) s-a desfășurat sub influența personalității covârșitoare a generalului și ulterior mareșalului Ion Antonescu. Toate deciziile majore i-au aparținut în totalitate: intrarea României în Axă, implicarea armatei române în război pentru eliberarea Basarabiei și nordului Bucovinei, trecerea trupelor române dincolo de Nistru, asediul Odesei fără un ajutor german consistent, suplimentarea forțelor românești ce urmau să participe la campania anului 1942, trimiterea armatelor 3 și 4 la Stalingrad. Cu alte cuvinte, orice analiză a deciziilor luate de România în perioada 1940-1944 trebuie să țină cont de personalitatea Conducătorului; un profil psihologic poate oferi răspunsuri acolo unde cercetarea pozitivă „pe document istoric”, se împotmolește.

Dacă istoricii tind să se axeze pe direcțiile clasice ale cercetării, precum dinamica sistemului internațional, trăsăturile fundamentale ale forțelor armate (structură, doctrină, planificare) sau relațiile civili-militari la vârful ierarhiilor statale, specialiștii în relații internaționale și studii de securitate, operând mai degrabă cu concepte decât cu evenimente, sunt cei care se apleacă cu mai multă intensitate asupra studiilor de analiză psiho-cognitivă, considerând că în spatele entităților abstracte pe care le numim state se află oameni direct responsabili pentru deciziile luate.

Deciziile care țin de politica externă, inclusiv cele privind implicarea unui stat în război, au fost explicate, în general, plecând de la premisa că guvernanții și liderii reacționează strict rațional, percepând lumea înconjurătoare cu maximă acuratețe.

Abordarea cognitivă (care reprezintă nu o alternativă, ci o completare a abordării raționale) folosește concepte psihologice în explicarea motivațiilor, sugerând că fiecare individ percepe mediul înconjurător în mod diferit.

Ca reacție la dezbaterile istorice referitoare la modul în care apar liderii (care fie se nasc cu anumite abilități specifice, fie le dobândesc adaptându-se la provocările timpurilor pe care le trăiesc), cercetătorii au identificat câteva tipologii analizate în contrast și din care vom aminti doar categoriile în care îl putem identifica cu ușurință pe Ion Antonescu: cruciatul vs. pragmaticul și ideologul vs. optimistul. Cu alte cuvinte, avem de a face pe de-o parte cu un stil de conducere ce necesită rezolvare și pe de altă parte liderul care conduce indiferent de context. Primul are obiective clare, bine

conturate; cel de-al doilea se adaptează.

Liderii ce pun la baza concepției de conducere un set de idei (cruciatul sau ideologul) interpretează mediul înconjurător printr-o lentilă structurată în funcție de propriile credințe, atitudini, motivații și pasiuni. Aceștia acționează pe baza unui set de standarde personale, au tendința de a percepe informațiile în mod selectiv și în consecință își schimbă cu mare dificultate opiniile și atitudinea. Printre colaboratorii apropiați se numără doar cei care le împărtășesc concepțiile; vor reconfigura norme, legi, instituții în funcție de propriile obiective.

Acest tip de personalitate va interpreta situațiile într-o manieră subiectivă, obiectivele și principiile proprii fiind esențiale în abordarea politicii externe. Toate informațiile care îi contrazic valorile și credințele vor fi în mod inconștient eliminate. De altfel, sistemul de valori este aproape imposibil de schimbat, de vreme ce acesta constituie fundamentul personalității. La profilul psihologic al liderului se adaugă și așa-numitele

„lecții ale trecutului”, când decidentul recurge la analogii din viața personală sau din cea colectivă, cu riscul unor similitudini forțate care se găsesc uneori în totală contradicție cu realitatea.

Putem recunoaște cu ușurință profilul psiho-cognitiv al mareșalului Antonescu în aceste tipologii ale liderului.

Personalitate structurată pe un set de valori și certitudini foarte bine conturate, Antonescu a acționat având mereu în minte un scop precis, anume reconstituirea granițelor și „spălarea rușinii”. Deși ar fi trebuit să fie perfect conștient de „greșelile făcute timp de 20 de ani”, de slăbiciunile structurale ale armatei și de incapacitatea acesteia de a acționa ofensiv, Conducătorul statului a considerat că scopurile înalte pe care le stabilise meritau orice sacrificiu. La 12 septembrie 1941, din Tiraspol, Ion Antonescu răspundea refugiaților și expulzaților ardeleni: „Apelul ardelenilor refugiați freamătă viu în conștiința românilor de pretutindeni: Repet cu tărie credința pentru țară, pentru care luptă toate virtuțile neamului. Nicio brazdă românească nu se uită. Nicio umilire nu rămâne nerăzbunată. Jertfele de la Odessa nu sunt numai pentru granița răsăriteană, ci pentru îndeplinirea tuturor drepturilor și năzuințelor neamului. Nu trăiesc decât pentru pregătirea acestei împliniri”. Cu puțin timp înainte, Mareșalul scrisese următoarele în „cartea de aur” a Spitalului de zonă interioară nr.303 Cotroceni: „Nu vreau să mor și nici nu voi muri până ce nu voi întregi și ultima brazdă pângărită. De altfel, de la Odessa nu mă voi întoarce peste Carpați, ci prin Maramureșul voievodal spre Cluj”.

Campania Armatei a 4-a în sudul Basarabiei a dovedit că oștirea noastră nu era capabilă să conceapă, să coordoneze și să poarte operațiuni ofensive. Cu toate acestea, Antonescu a implicat o mare parte din trupele aflate pe front în bătălia pentru Odessa, în primul rând sub influența „lecțiilor trecutului”: în Războiul de Întregire din 1916-1919 sacrificiile făcute pe câmpul de luptă au fost decisive pentru crearea României Mari, o analogie care s-a dovedit complet greșită.

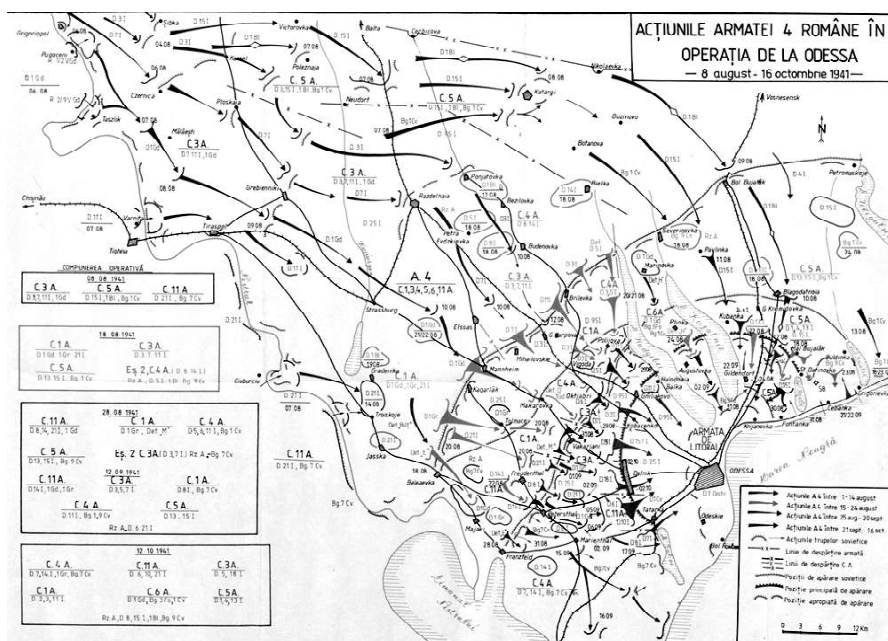
Raționamentul său avea la bază convingerile adânc înrădăcinate și experiența colectivă din precedentul conflict, iar contradicția cu realitatea a dus la dezastru. Concepțiile lui von Clausewitz, care considera că obiectivul unei

acțiuni militare trebuie să fie întotdeauna dezarmarea sau înfrângerea inamicului (ganzliche Wehrlosigkeit), și-au pus amprenta asupra gândirii militare germane în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial și, implicit, și asupra acțiunilor purtate de armata română. Faptul că Mareșalul împărtășea vederile lui Clausewitz reiese din răspunsul dat în timpul procesului său atunci când a fost întrebat de motivațiile ajungerii armatei române la Stalingrad: „Când o țară se găsește în război, armata acestei țări trebuie să meargă până în fundul pământului ca să câștige războiul. Este unul dintre principiile capitale, care s-au aplicat de la romani până-n ziua de azi. Căutați în istoria războaielor, la toate popoarele, în toate secolele și veți vedea că nimeni nu se oprește cu armata la frontiere, ci merge mai departe, căutând să distrugă armata inamică. Așa a făcut Scipione, care a dus armata până la distrugerea Cartaginii, așa a făcut Napoleon, care a pătruns până în centrul Rusiei, așa a făcut Alexandru al Rusiei, care a mers până la Paris”.

Antonescu avea convingerea rolului său mesianic.

„Retrăind o clipă botezul sfânt al morții pentru Patrie, veți simți mai puternic decât oricând sufletul dăruirii pentru Neam”, mărturisea într-un discurs din 8 decembrie 1940. Această tendință de a avea o părere excelentă despre sine (la care se referea invariabil folosind persoana a treia) și convingerea că este cel mai potrivit în diversele funcții pe care le-a ocupat de-a lungul anilor s-a manifestat de timpuriu. La 6 noiembrie 1934, Antonescu ordona ca organizarea manevrelor regale să țină cont exclusiv de lucrările întocmite tot de el în 1933. Ajuns Conducător al statului, Antonescu s-a considerat singurul capabil să schimbe din temelii națiunea.

Un om deosebit de înzestrat din punct de vedere

intelectual și profesional, având un ascuțit simț al onoarei, a luat decizia de a intra în război alături de Germania fără consultarea Regelui sau a guvernului, fără a exista măcar o convenție militară cu Germania, așa cum România negociase la intrarea în Primul Război Mondial. Este singurul caz din istoria modernă și contemporană a României în care o decizie de intrare în război a fost luată de către o singură persoană și în afara cadrului constituțional. Simpla „strângere de mână” a fost suficientă pentru Antonescu, care a dus loialitatea față de Germania în mormânt. Christa Schroder, secretara lui Hitler timp de 12 ani, afirma: „Hitler manifesta o profundă simpatie pentru Antonescu nu numai în calitatea acestuia de aliat, ci și în plan uman. De câte ori vorbea despre el, o făcea în termenii cei mai cordiali. În cursul vizitelor lui Antonescu în Germania, veghea cu grijă deosebită la securitatea șefului guvernului român.

Odată, mi-a mărturisit că argumentele dezvoltate de Antonescu în timpul discuțiilor referitoare la desfășurarea războiului purtau întotdeauna pecetea bunului simț. Constată de asemenea, cu satisfacție, că Antonescu nu venea niciodată la o consfătuire fără a aduce cu el o voluminoasă documentație și că rapoartele sale erau întotdeauna redactate în cel mai curat stil de stat-major. Hitler admira mai ales caracterul corect și incoruptibil al lui Antonescu, calități ce contrastau puternic cu metodele și uzanțele dragi compatrioților săi”.

Mareșalul Von Manstein, care a colaborat îndeaproape cu Antonescu, preciza în memoriile sale: „Indiferent ce verdict îi va da posteritatea ca politician, Antonescu era un mare patriot, un excelent militar și, cu siguranță, cel mai loial aliat al nostru.

Era un militar care, din momentul în care a legat destinul țării sale de cel al Reich-ului, a făcut tot ceea ce îi stătea în putere, până la momentul răsturnării sale, să pună forța și potențialul militar al României în slujba interesului nostru comun. Dacă lucrurile nu au ieșit așa cum el și-ar fi dorit, aceasta se datorează fără îndoială circumstanțele politice din România de la vremea aceea. Însă indiferent de ceea ce s-a întâmplat, el a rămas întotdeauna credincios aliaților săi, și pentru aceasta, amintindu-mi colaborarea cu el, îmi exprim acum gratitudinea”.

Temperamentul său dificil și credința că are dreptate în orice privință a îngreunat relația cu subordonații. Generalul Constantin Pantazi, ministru de război între 1942 și 1944, mărturisea: „Mareșalul era un om care trebuia împiedicat de a da ordine sub imperiul furiei; lui trebuia să i se menajeze totdeauna timpul de reflecție [...] Dar în epoca aceea toți erau intimidați de Mareșal și nimeni nu îndrăznea să-l

Mareșalul Ion Antonescu și General Erich von Manstein - 1942

contrazică; iar când era furios, avea o formidabilă forță de sugestie.”

Dorința de a cuceri cu orice preț Odessa, dincolo de argumentele de ordin militar și politic, fără îndoială juste, are însă și o legătură directă cu profilul mesianic, de om providențial, al Mareșalului. „În linia dictatorilor români ai secolului al XX-lea care și-au bazat autoritatea pe un cult ascendent al autorității”, apreciază Călin Hentea, „Ion Antonescu a fost poate cel mai altruist, mai puțin interesat de satisfacerea intereselor proprii. El a avut nevoie de o formă de susținere permanentă a legitimației autorității sale în absența unei legi dinastice (Carol) sau unui partid (Ceașescu). Toți trei au fost însă perfect convinși că ei fac bine ceea ce fac pentru țară și că, drept urmare, linguseala inclusă în cultul personalității li se cuvine”.

În fondul Președinția Consiliului de Miniștri - Cabinet Militar, aflat la Arhivele Naționale, se găsește un dosar voluminos conținând numeroase scrisori de felicitare primite de mareșal după cucerirea Odesei. Lista conține 190 de nume, de la înalte oficialități aliante (Adolf Hitler, Benito Mussolini, Göring, Keitel Ribbentrop, von Manstein sau von Kilinger) și române (generalii Iosif Iacobici și Petre Dumitrescu) până la personalități precum Î.P.S. Nicodim, Patriarhul României, Sextil Pușcariu, George Enescu sau marele rabin Sabetay Dajen, șeful cultului spaniol. Din listă

nu lipsește nici... Școala Normală de Fete nr.7 din București.

Pentru Hitler, „cucerirea Odessei încoronează o mândră faptă istorică în lupta de eliberare a poporului românesc sub viteaza și înfăptuitoarea Dvs. Conducere”. În opinia lui Mussolini, „știrea ocupării Odessei de către valoroasele trupe comandate de dvs. a stârnit o vie bucurie poporului italian”. Alexandru Marcu, decanul Facultății de Litere din Universitatea București, aprecia că „fapta unică pe care o înscrie în cartea țării mântuitoarea intuiție a Conducătorului și eroismul oștirilor sale va fi marea învățătură pe care ne vom strădui de-a pururi să le-o insuflăm studenților de azi, profesorilor de mâine”. Cunoscutul om politic dr. Nicolae Lupu avea, la rândul său, numai cuvinte de laudă la adresa Mareșalului: „Pentru reînvierea gloriei străbune, pentru temeliiile țării, ale viitorului strălucit ce pregătiți Patriei noastre scumpe, pentru mărirea de prestigiu a vechiului, nobilului și marelui nostru neam, vă rog să primiți cu prilejul gloriosului fapt de arme de azi, felicitările și omagiile mele”. Nici marele rabin Sabetay Dajen, șeful cultului spaniol, nu rămânea dator în privința laudelor: „În ziua când întreaga suflare a țării proslăvește victoria domniei voastre și eroismul armatei, înalț către Dumnezeu nostru, al tuturor, cele mai calde rugă pentru fericirea personală a excelenței voastre, care se identifică cu fericirea țării”.

George Enescu răspundea unei telegrame primite de la Conducătorul statului: „Adânc mișcat de prea frumoasa telegramă a Excelenței voastre cu prilejul manifestăției compozitorilor români de aseară, vin la rândul-mi să aduc prinosul nețărmuritei și admirativei mele recunoștințe aceleia prin care iubita noastră țară și-a recucerit mândria”. Nicodim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, considera la rândul său: „Cu luarea Odessei, Dumnezeu încununază cu slăvită victorie unul dintre cele mi mari războaie purtate de români în cursul istoriei. Să trăiască Armata Română. Să trăiască strălucitorul ei Mareșal Ion Antonescu: Să trăiască Majestatea sa Regele. Să trăiască România!”.

Greșeli făcute „timp de 20 de ani”, fără îndoială, dar și vanitate...

Un ultim gând se îndreaptă spre cei care merită necondiționat respectul și mereu-aducerea aminte: eroii morți pe câmpurile de luptă, a căror jertfă e dincolo de analiza lucidă și seacă, o jertfă cu atât mai înălțătoare cu cât mare tot mai greu de înțeles pentru generațiile din România zilelor noastre.

* fragment din *Odessa - Gustul amar al victoriei (August-Octombrie 1941)* Manuel Stănescu, Editura Cetatea de Scaun, 2016

Literatura continuă

Unul dintre principiile de bază ale teoriei darwiniste are în vedere *adaptarea la mediu*, care validează orice tip de mutație în măsură să asigure supraviețuirea și - de ce nu - progresul.

În malaxorul vieții curente, oamenii nu mai sesizează unele schimbări ale unei modernități posesive, lipsite de scrupule, stresante, generatoare de boli și obsesii irecuperabile. Conținutul unor noțiuni migrează sălbatic în al altora ca păsările călătoare, asimilând gripa aviară cu hormonii de creștere, iar cultura - cu alifiile pentru cocenii de porumb.

Din aceste puncte de vedere - ale unei lucide înțelegeri a realității - s-ar putea spune că s-a extins convingător un concept care inhibă pe mulți ațipiți în proiecte vechi: literatura continuă (asemănătoare educației continue), democrația continuă, libertatea continuă, prostia continuă, istoria continuă.

În memoria cititorilor de cărți clasice se instalează de-a lungul vieții personaje memorabile (Albă ca Zăpada, Muma Pădurii, Făt Frumos, Hercule, Ulise, Don Quijote, Romeo, Julieta, Moș Crăciun, Hamlet, Micul Prinț), autori celebri (Homer, Dante, Shakespeare, Cervantes, Goethe, Dostoievski, Tolstoi, Balzac, Proust, Jules Verne), teme preocupante (descoperiri mari, fapte de istorie, personalități copleșitoare, călătorii temerare, analiza unor evenimente de referință pentru civilizația umană, cercetarea omului ca univers gânditor și sentimental), învățături valabile, precepte morale, cunoștințe din diverse domenii.

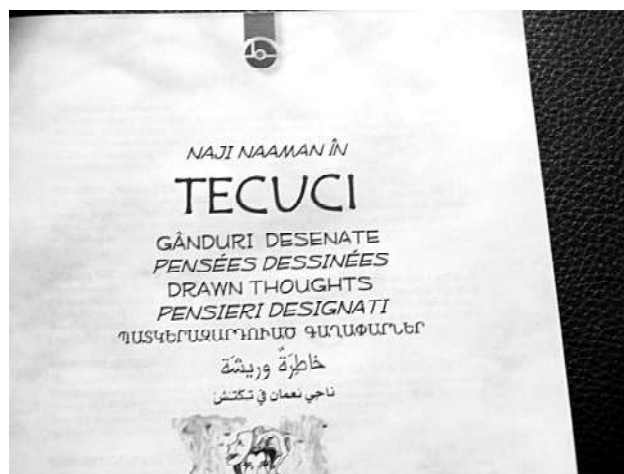
Toate acestea trec printr-un spațiu pasiv al amintirilor din perspectiva noii literaturi a vieții, „care vine, vine, vine, calcă totul în picioare”, vorba poetului, pentru năvală distrugătoare, nimicitoare.

Păi, mai contează epitetul, metafora și comparația, regulile de punctuație și ortografice, lupta de idei, sentimentele delicate și problematica filozofică în confruntarea globalizatoare și nemiloasă cu „speciile” noii literaturi continue - facturi, împrumuturi, proiecte, comisioane, portofolii, contracte, procente, opere nemuritoare cu moșteniri, procese fără sfârșit, citații, reforme.

S-ar zice că avem ce pune în locul literaturii clasice. Doar că seamănă cu iluzia că vreun savant ar inventa un balon de săpun ca vehicul spațial.

Festivalul Internațional al Aforismului, ediția a II-a, Tecuci, 2018

Ateneul Pelin din Tecuci, deja o destinație a multor oameni de cultură, nu numai români, ci și din străinătate, a găzduit cea de a II-a ediție a Festivalului Internațional al Aforismului, competiție la care pot participa românii de pretutindeni. Gazda evenimentului a fost Eugen Doru Pelin, alături de inițiatorul acestui festival, profesorul Vasile Ghica. Festivalul s-a născut cu sprijinul Farmaciei Gifarm și al Fundației Pelin, un rol important jucându-l și invitatul primei ediții, academicianul profesor Naji Naaman din Liban, care după o vizită făcută la școlile din zonă a însemnat izvorul apariției cărții intitulată „Tecuci, gânduri desenate”, în limbile română, franceză, italiană, engleză, armeană și arabă. Volumul conține aforisme și desene ale elevilor. Ca o dovadă că aforismul a fost îndrăgit în mai multe școli, s-a demonstrat inclusiv pe scena Ateneului, unde s-au perindat în fața unei săli pline reprezentanții a câtorva școli. Prima a fost Colegiul „Calistrat Hogaș” cu elevi pregătiți de prof. Corina Olaru, dintre aceștia remarcându-se elevii Nicoleta Postolache, Claudia Bălan, Marilena Berbeci, Adelina Cernica și Alexia Hristache. Temele au fost diverse, începând cu patriotismul, familia, dragostea sau prietenia. Elevii s-au oprit și la cele două mari evenimente, Centenarul Unirii și Referendumul pe tema familiei, analizându-le cu mare atenție. Au urmat apoi elevii de la Școala „Iorgu Iordan”, pregătiți de prof. Ecaterina Jalbă. Am remarcat de la această școală intervențiile elevilor Robert Avram, Andreea Rotaru, Cristina Neagu, Alexandru Bordei, Diana Horodnicenco, Elena Onica și Maria Ariton. Au urmat elevii de la Școala „Elena Doamna” conduși de prof. Delia Munteanu, în prim plan fiind elevii Elena Bianca Tănase, Francisca Bianca Costea și Andreea Ungureanu. Au urmat, cu un mic recital, membrii Cenaclului „Calistrat Hogaș” din

Tecuci, din creațiile cărora am reținut pe cele semnate de poeții Eleonora Stamate, Mihaela Gudană, Marin Mârza, Adrian Răcaru, dar mai ales Mircea Cojocaru.

Prima zi a festivalului s-a încheiat cu prezentarea unui filmuleț cu o parte din concertul susținut pe scena Ateneului de apreciatul violonist Gabriel Croitoru, cântând la vioara care a trecut și prin mâinile marelui compozitor George Enescu.

Cea de a doua zi a Festivalului Internațional al Aforismului a continuat la Tecuci în Parcul Central, unde a avut loc festivitatea de inaugurare a bustului eroinei Ecaterina Cocuța Conachi-Vogoride. Reveniți la Ateneu, activitatea a fost deschisă de gazda Doru Eugen Pelin. A fost prezentat în continuare un filmuleț despre viața Cocuței, care a avut 9 copii. A primit microfonul academicianul Nicolae Dabija, începând prin a ne spune că e mândru de faptul că este finul marelui Ion Niculet, cel care a fost Președinte al Sfatului Țării din Moldova. Ne vorbește în continuare de Basarabia, acel copil înfășurat încă de mic în sârmă ghimpată. Dacă în anul 1939, Basarabia avea 5 milioane de locuitori, în anul 1953 ea numără doar 2 milioane. Pe firul amintirilor apare și localitatea lui natală, Cainari. Urmărind atent expunerea academicianului N. Dabija, lecție de adevărat patriotism, am venit cu propunerea de a fi sprijinit de cei din sală, dar și de partidele politice pentru a fi candidat la Președinția României. Propunere primită cu multe aplauze. Suntem convinși că un astfel de președinte de țară își va iubi cu adevărat poporul. Scriitorul focșănean Gh. Neagu a amintit de Duiliu Zamfirescu, de la nașterea căruia se împlinesc acum 150 de ani și care a fost și el guvernator. Colegul său de breaslă Sterian Vicol a vorbit despre faptul că în revista ce o conduce, *Porto Franco*, sunt mereu

publicați scriitori din Chișinău, Cahul, Ismail. În continuare este prezentată cartea *Fotoaforisme*, din care reținem o zicere semnată de autorul Vasile Ghica: *Scriitor nu este acela care scrie, ci acela care este citit!* Ni se prezintă și *Antologia* apărută cu ocazia manifestării, realizată de Fundația Pelin sub deviza Educație fără frontiere creștin-europeană. În final s-a trecut la acordarea premiilor:

- Trofeul „Sapiens Piroboridava” Ex-Aequo - Nicolae Petrescu -Redi și Ionuț Caragea
- Premiul I Ex-Aequo - Mircea Oprea și Teodor Dume
- Premiul II Ex-Aequo - Constantin Ardeleanu și Victor Martin
- Premiul III - Ex-Aequo - George Budoii și Geafir George
- Mențiuni au obținut: Florin Alexandru, Gheorghe Mihail, Dorel Vidrascu, Florentina Loredana Dalian
- Premiul special pentru creații dedicate Centenarului Unirii: Andrei Petrus, George Corbu
- Premiul special Efim Tarlapan: Elis Râpeanu
- Premiul Special „Ion Petrovici”: Dan Surducan
- Premiul special „Costache Conachi”: Pompiliu Comșa
- Premiul special „Alex. Mironescu”: David Boia
- Premiul special „Hortensia Papadat Bengescu”: Letiția Coza
- Premiul special „Cocuța Conachi”: Creola Băltărețu - Franța
- Premiul special „Ovid Caledoni”: Viorel Vintilă - SUA
- Premiul special „Calistrat Hogaș”: Vasile Ponea
- Premiul special „Iorgu Iordan”: Any Drăgănoiu
- Premiul revistei „Plumb” din Bacău: Gabriel Petru Băietan
- Premiul revistei „Meridianul Cultural Român” Vaslui - George Corbu
- Premiul revistei „Dunărea de Jos” Galați: Leliana Mihaela Rădulescu
- Premiul revistei „Spații Culturale” din Râmnicul Sărat: Nicolae Nicoară.
- Premiul revistei „Salonul Literar” din Odobești: Darius Liber din Israel
- Premiul revistei „Axis Libri” din Galați: Paula Adriana Cozian
- Premiul revistei „Porto Franco” din Galați: Ion Diordiev - R. Moldova
- Ziarul „Viața liberă” din Galați a oferit premii următorilor concurenți: Liviu Zănfirescu, Costel Avramescu, Cristinel Motrici, Gheorghe Gurau, Rusu Victor Emil, Stan M. Andrei și Ion Fărcășanu.

A consemnat Pompiliu Comșa

PREMIUL REVISTEI „DUNĂREA de JOS”, GALAȚI

LELIANA MIHAELA RĂDULESCU

Cei cu salarii indecente duc o viață la fel...
Cucul nu e o mamă bună.
Când nu scriu, înseamnă că sufletul meu e ori prea plin, ori prea gol...
Am murit deja de mai multe ori... Oare m-am călit?
Iubirea ar trebui interzisă, precum drogurile, pentru că îți ia mințile!
Ca să nu mă mai cramponez de trecut, m-aș crampona de viitor... dar n-am crampoane potrivite!
Dacă Lucian Blaga nu a strivit corola de minuni a lumii, atunci cine?
Calendarul minte! În lumea mea, e mereu primăvară!
Poetul a greșit când i-a dat poporului de ales:
„Acum, ori niciodată...”
Au intrat deja prea mulți în DEPRESIE, nu mai e loc! Abțineți-vă!
Spre deosebire de SUA și nu numai, în România orice e imposibil!
Greșelile mici se plătesc scump, greșelile mari se trec cu vederea
Fiind sărac, a plătit cu viața.
Oare de ce nu-mi găsesc eu jumătatea? Te pomenești că sunt întregă!

Între rostire și cuvânt - un poet în prag de Univers *

Cezarina ADAMESCU

Aflat, ca noi toți, „pe tărâmurile lumești” - poetul Ilie Matei și-a uitat privirea spre kantianul „cer înstelat de deasupra noastră” și spre „legea morală din noi”, cruce de carne și sânge, baleind între cer și pământ, cu anii - din ce în ce mai mulți - în spinare.

Nici o altă definiție formulată de altcineva nu ar fi mai potrivită ca definiția pe care și-a dăruit-o sieși poetul trăitor deopotrivă „**Pe tărâmurile lumești**” și pe tărâmurile celeste. Și cine s-ar putea cunoaște mai bine, decât acela care trăiește cu sine clipă de clipă? „*O melodie îmi cântă vinul prin artere/ Viața o umplu adesea cu celeste vise/ Celebrele vise le îndulcesc cu miere/ Într-o fabuloasă rafinărie, de culise*” (**Într-o rafinărie de culise**). Un poet reflexiv care-și țese cu grijă, din vise, propria vrajă, precum un cocon de flutur gogoașa, în așteptarea prefacerii în lumină.

La Ilie Matei, Timpul devine Spațiu între oameni și lucruri, între oameni și fenomene. „*Uneori mă simt pământ și alteori azur/ Treaz în preajma morții, în fiecare zi/ Am învățat să tac, să rabd, să îndur/ Să gust puțin din sfânta tihnă de a fi*” (**Existența diurnă**).

Legat organic de pământ, însă cu ochii și sufletul la cer, poetul nu caută cuvinte delicate, muzicale, ci sfâșiind vraja de multe ori, lasă limbajul să exprime ceea ce gândul lui tace. O tăcere destul de sugestivă, încărcată de sensuri: „*Tăcerea mea era ca un fel de grai*” - spune el în poezia „**Partitură**”. E vorba aici de un oarecare spirit de frondă și, pe măsură ce îndrăznește cam mult, imediat își revendică tăcerea, preferând să cutreiere pagina, „*Pe calea de mijloc*”, „*Pe micul crug al vetrei mele tutelare*”. De altfel, imediat ia seama și spune: „*Nu-i ușor să taci, când ai ceva a spune/ Jumătate mă zbat și jumătate exult*” (**Existența diurnă**).

O poezie a metaforei, a preaplinului sufletesc ce se cere revărsat precum apa limpede din cofița preaplină a fetei, abia întoarsă de la fântână. Versuri, albatroși pe dunga zării sărutând apa neliniștită din zilele cu vânt înțetit, când corăbiile își flutură pânzele albe. Toate, dintr-un suflet amirosind a flori de măr, a merișor, a salcâm înflorit, a tuberoze. Suflet intrat, poposit în mirare, alergând după viață, precum după pradă.

Versurile acestui poet sunt mai curând nostalgice și, din când în când, iluminate de câte o rază palidă, care-i încălzește cuvântul în gură: „*Trece ziua prin cuptoare de vară/ Oasele cruce mi le duc în spinare/ Ostenit, târâsc o fabuloasă povară/ Pașii mei stăruie, stăruie în alergare*” (**Pași de tranziție**). Și tot despre sine, poetul spune:

„*Sunt un visător și nu mai am timp să mor/ De-atâta însingurare, și inima mă doare*” (**Polen de stele**). Și în aceeași poezie: „*Pentru lumină am plătit arvună puțină/ Vorbele grele trec prin pereți și perdele/ O felină divină îmi este aceeași vecină/ Polen de stele a căzut pe pleoapele mele.// Firește, spaima numaidecât mă locuiește/ Și clipele cad, în apele unui timp nomad/ Mi se albește sufletul, chiar se chircește/ Sunt un arbor de brad și în greutate scad.*”

S-ar zice că Ilie Matei e un poet damnat: „*Sunt destui care mă târâsc prin noroi/ Și mă fac să plutesc cu greu pe mare*” (**Existența diurnă**). De vreme ce: „*Viața asta nu-i o joacă. Viața e-un joc/ Este o luptă dură, o luptă fabuloasă*” (**Într-o rafinărie de culise**). Or: „*La taifas stau mereu cu cadavrul meu/ Vreau să-mi sprijin destinul de perete/ Am dat cu clor și am spălat foarte greu/ Murdăria celor mai întunecate pete.*” (**Într-o rafinărie de culise**). Altădată, același autor spune: „*Viața asta este precum un fabulos vis*” (**Suspin**). Și nu o dată, poetul vorbește despre „**Aromă conjugală**”: „*În minus mi-e somnul de după masă/ Prin cel de noapte țin să plutesc ușor/ Aroma conjugală chiar gata mă lasă/ Picioarele alintă epidera unui covor.// Nod în papură și în roți am, multe bețe/ Atâtea relicve sunt evacuate de vânt/ Simt mereu momentele de tandrețe, / Simt trupul meu, mirosind fain, a pământ.// Fericirea a fost și nu va veni curând/ Pe alee vin voci, din lumea animală/ Și ziua este mai frumoasă, așteptând/ Aroma dăinuie, pe câmpia conjugală*”. Pentru ca altădată să spună: „*Aroma conjugală e un vast compromis*” (**Suspin**).

Spiritul ludic iese la iveală însă, în poeziile în care constată, după vechiul dicton latin, că: „adevărul e în vin”: „*O melodie îmi cântă vinul prin artere*”; „*Adevărul îl găsesc într-o sticlă cu vin*”; „*Prin vene, vinul cântă un cântecel lin*”. Și: „*Un pahar plin cu vin de rădăcină/ L-am băut cândva, la umbra unui măr/ Și singurătatea vastă îmi era vecină/ Și în vin găseam mult, mult adevăr.// Eu am băut acel pahar până la fund/ Cu același vin sublim, de rădăcină/ Se rotea pământul, mă dădeam rotund/ Și o sticlă*”

goală o vedeam chiar plină.// Avea culoare și un fain gust, zic eu/ Și acel pahar, chiar dănțuia pe masă/ Și vinul tranzita ușor pe domeniul meu/ Mirosind numaidecât a tămâioasă.// Zăboveam însingurat, din întâmplare/ Cu egoul meu făceam multă gargară/ Lepădat parcă erma și eu, de lepădare/ Ziua se ducea tare grăbită spre seară” (**Vin și adevăr**).

Personificarea este o figură de stil des folosită de poet: „Și ploaia îmi bate cu palma în geam” (**Ierburii și pietre**); „Îmi mușc zăbala și nechez în tăcere” (**Postscriptum**); „Seara cu unghii roșii zace după deal” (**Cinstire satului meu**); „Mâna îmi împinge aerul cu degetele ei/ Pe urmele mele, timpul chiar face jogging” (**Elegie**); „Cerule este parcă tot mai somnoros” (**Carnaval**); „Cu degetele ei, ploaia ne bate în ferestre” (**Muguri de gând**).

Expresii concrete împletite cu cele abstracte dau versului „acel ceva” care poartă numele Poeziei: „De catargul interdicțiilor, strâns mă leg/ Să jefuiesc enormitatea sublimului, țin/ Și tot râvnesc adesea să pot, să înțeleg/ Cum poate foarte mult să însemne puțin.// Spaima umblă prin venele noastre acum/ Pe piscul insomniei plutesc ape dezlegate/ Lucrurile își găsesc utilitatea lor pe drum/ Până ajung la propria lor neînsemnătate.// Pe pajiștea verii, undeva, acolo, în amintire/ Hălăduiesc femeile trecutului meu/ De la mine, astăzi, ea cerșește multă iubire/ Am înțeles-o într-una și nu mi-a fost greu.// De undeva, din ceruri, cu liftul adesea cobor/ Neputința mă face numaidecât, de ocară/ Printre lucruri și cuvinte, adesea mă strecor/ Să pot să hălăduiesc prin lumea de-afară” (**Loc**).

Sintagme remarcabile: „pe piscul insomniei”; „Un cânt divin aud prin canalele venelor” (**Hazard**); „volbura temerilor mele”; „Pe lângă noi trec, trec clipe lehuze” (**Life-live**).

Adoptând vechiul dicton latin: **Homo homini lupus**, autorul reiterează ideea că: „Celebrul lup se regăsește adesea, în om” (**Sonet**). De asemenea, e de părere că: „Lucrurile au suflet și parcă sunt vii” (**Suspin**). Cât privește Poezia, autorul e tranșant: „De poezie mă țin, precum de-o balustradă/ Uimit fiind, de-a mă suporta ca un bătrân” (**Balustradă**).

Relația cu Timpul este și ea destul de încordată: „Prin mână îmi trece clipa nomadă” (**Lumea**). De altfel poetul se declară: „La galerele timpului nomad sunt rob” (**La galerele timpului nomad**). Și altădată: „O zi cât o viață de om am pierdut/ Și de mai multe ori, a trebuit să mor” (**Joc și loc**). Iar cu clipa s-a obișnuit deja: „Pe stradă trece aceeași clipă nomadă” (**Joc și loc**). Iar pe de altă parte: „Mânjite de timp sunt mâinile tale” (**Ape**). Și un gând constatativ: „Hălăduim prin apa timpului nomad” (**Ipostaze**). Cât privește Spațiul, din punct de vedere filozofic, poetul spune: „Fără frică, chiar calc pe

necuprins” (**Popas**).

Nostalgia pentru satul natal, pentru copilărie, pentru tot ce-a trăit cu o anumită candoare specifică vârstei ingenuie, iese adeseori la suprafață, ca un ecou care se întoarce, ca un ghiocel care străpunge scoarța albă de zăpadă. El nu și-a părăsit satul natal, ci l-a purtat cu el pretutindeni: „Străinii sunt astăzi stăpânii casei mele/ Cei patru pereți sunt dărăpânați acum/ Ruginiți deja, îmi simt picioarele grele/ Și deranjez cumva și praful de pe drum.// Copilăria încă mai ascultă alte povești/ Se-agață ca un înecat, de mal/ În Bașeu, pescarii nu mai prind azi pești/ De departe privesc spre satul meu natal.// Tristețea mi-a pătruns adânc prin piele/ La grădina casei mele, astăzi poarta nu-i/ M-am temut ades, de multe ceasuri rele/ De când prin lume am plecat și eu, haihui.// Pe drumul acela, care duce spre moară,/ Când trec prin Știubieni îmi vine tare greu/ Prin minte rămân cu o fabuloasă povară/ Și cu o vastă durere cauzată în sufletul meu” (**Loc**).

Calme aproape întotdeauna, lapidare (nu se folosesc decât atâtea cuvinte cât este nevoie), poeziile lui Ilie Matei au o forță nebănuită de penetrare în sufletul cititorului, în pofida sau tocmai datorită simplității și sincerității cu care poetul își deschide sufletul: „În seara asta, sufletul deschis îl las” - spune poetul (**Petic de pământ**).

Unele titluri sunt lapidare, așa încât nu poți întrezări conținutul mesajului poetic.

Un glas autentic românesc, curat, sincer, onest. „Azi știu să mă mulțumesc cu puțin” (**Prin satul global**). Și: „Lucrurile simple le voi iubi mereu” (**Insectar**). De clipa lui de sinceritate beneficiem noi, cititorii. Căutător de frumos pretutindeni, autorul și-a păstrat reperatele morale și chiar spune: „Mă dezic integral de tot ce-i urât” (**Insectar**). Și poetul declară aproape șocant: „Trăim astăzi la cheremul lucrurilor” (**Preocupări domestice**).

Întreaga carte este un prelung solilocviu, un monolog melancolic („Din muguri de gând îmi picură melancolie” - **Muguri de gând**). Chiar dacă de mai multe ori declară, destul de sinistru: „Cu propriu-mi cadavru stau la taclale” (**Ritual**). Și: „La taifas stau mereu cu cadavrul meu” (**Într-o rafinărie de culise**). O sfântă nevoință de a-și analiza stările, de a reflecta asupra condiției sale de om în raport cu Universul.

Și poate că cel mai frumos sfârșit e cel pe care-l propune chiar poetul: „Prin cetate, eu astăzi zăbovesc cu treabă/ Dacă nu mă credeți, chiar n-am nici o vină/ Îmi pun sufletul, cu grijă, în piață, pe tarabă/ Și-i admir mirosul acela proaspăt, de lumină” (**Semne**). Și mai sugestiv, nici că se poate.

* Ilie Matei, **Pe tărâmurii lumești**, Editura Phoebus, Galați, 2018

Oglindiri meandrice

Octavian MIHALCEA

Noul volum al lui Ion Bogdan Ștefănescu, *Semne - atingeri* (Tracus Arte, București, 2018) evidențiază o zonă lirică plurivalentă,

fundamentată pe impactul ideatic-metaforic avut de anumite formulări sentențioase, cu patina poeziei pure. Nuanțele ludice se pot deplasa până în preajma morganaticelor formulări proprii registrului estetic avangardist, astfel fiind reliefată potența autorului în a îmbrățișa diverse structuri auctoriale. Nu sunt departe nici specialele fervori barbiene: „desculț cu inima surpată/ prin cercuri de turcoaze/ lumina-i încrunțată// rostogolit în colbul acru/ la umbra foșnetului sacru/ în zvonuri reci/ melcii uscați apa stătută// strig:/ Mă dau pe-un cucurig!” (*Oglinda cu două rășfrânger*). Ion Bogdan Ștefănescu prezintă esențializări radicale care explorează evanescența, imprevizibilul spațiilor eterice. Consistența misterelor este incontestabilă. Pe parcursul cărții asistăm la o suită de ascensiuni și interiorizări, toate subliniind drumul, adeseori meandric, spre reliefarea esențelor. Anumite ecouri levantine animă fluidele ermetizante. Atunci când apar, dramele sunt reprezentate cu deosebită acuitate: „o barcă în plasa orizontului/ sunet într-un timp paralel// o barcă în plasa orizontului/ aripi negre/ încă o dată/ încă o dată// o barcă în plasa orizontului/ liniște crepusculară/ naufragiez” (*În plasa orizontului*). Poetul vizează seneficative accentuări metafizice. Ominiprezența *ochiului* indică substratul misteriosofic, artele îndepărtării acvatice. Este invocată asiduu și *poarta spre lumină*, potențialitatea învierii perene: „acolo unde florile/ cu nări umede/ ne spală trupurile sărate// vino cu mine lumină/ acolo unde atingerile/ își fac cuib/ din aura trupurilor” (*Vino cu mine lumină*). Filonul oniric al poeziei lui Ion Bogdan Ștefănescu posedă și certe amplitudini expresioniste: „fluturii/ au zburat din insectare/ cu ace cu tot/ se înfig în

pereți/ și sângerează// aerul s-a îngroșat/ de frică/ râd doar damele de pică/ plâng doar caii fără sat// fulger/ ca o lamă de Toledo/ ierbare/ cu amintiri cu tot// printre fluturii ghimpați/ peste cerul răscolit/ oamenii înstrăinați/ se roagă cu glas strivit” (*Fulger ca o lamă de Toledo*). Cromatica interiorității devine tot mai vibrantă. Legile visului sunt integrate circuitului contingenței, ceea ce decurge de aici fiind un lirism care prezintă esențializarea drept *piatră angulară*.

Culorile inspiră tonuri elegiace, din zodia atemporalului meditativ: „galben trist seducător/ se prelinge/ pe meninge/ ca un vis ursit de dor// pași îngălbeniți de vânt/ se învârt în cerc închis/ petrecându-se în vis/ ca un vers uitat de cânt// timpul poleit cu aur/ de iluzii-nsuflețit/ zboară ca un duh smintit/ volburând cununi de laur// galben stors din toamna șuie/ zgândăre al vorbeii spin/ uns cu lacrimi de pelin/ pân' la cer ca să se șuie” (*Clipa de galben*).

Vitalitatea acestor profunde așteptări exclude potențialitatea unui final iremediabil. Ritmurile flautului consonează cu subtilele mutații ale versurilor. Inopinat, ne întâmpină valențele iluzoriului flagelant: „aplauze/ dans macabru/ lacrimi ovale/ cortina înțesată de voci/ iluzionistul cu ochi de sticlă/ scoate din joben un înger/ răstignit de vuietul tribunei” (*La circ*). Totul pare evident, pentru ca apoi să se oculteze în dreptul unei oglinzi aparente, situată undeva la limită. Desfășurări inscriptibile registrului fantasmatic animă numeroase dintre prezentele crochiuri lirice, prefigurând numeroase puneri în scenă pline de substanță. Un halou translucid marchează acut atmosfera versurilor din *Semne - atingeri*. Este aproape și latura exotică, intens spiritualizată: „secretele lumii/ stăruie în oglinda fântânii/ drum printre trestii/ Krishna cântă/ din osul de cocor/ turmele îl urmează îmblânzite/ a trecut pe lângă mine un vis:/ o fântână care nu secase niciodată/ am dat aerul la o parte/ cu ambele mâini/ un sunet nesfârșit/ creștea în mine” (*A trecut pe lângă mine un vis*). Textele poetice ale lui Ion Bogdan Ștefănescu s-ar putea constitui în detalii dintr-un cuprinzător tablou dornic să surprindă atingerea inefabilă a Poeziei.

Nicolae Mantu, desenator de front la ziarul „România”

Corneliu STOICA

Odată cu intrarea României în Primul Război Mondial (27 august 1916), o serie de artiști plastici, printre care Jean Alexandru Steriadi, Camil Ressu, Nicolae Dărăscu, Cornel Medrea, Ipolit Strâmbu, alături de scriitorii Octavian Goga, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu ș. a. au fost mobilizați pe lângă Serviciul Supravegherii Știrilor, care funcționa în Palatul Poștei Centrale din București (Barbu Brezianu - „Gruparea Arta Română, în Studii de istoria artei”, Seria arta plastică. Tomul 11, nr. 1, 1964, p. 149-150). Ulterior, o parte dintre ei vor primi alte misiuni, fie să lucreze în redacția unor ziare, fie au fost mobilizați în Marele Cartier General al Armatei din Iași, Secția a III-a Adjuntatură, unde pictorilor și sculptorilor li s-au creat condiții speciale pentru a se deplasa pe front cu scopul de a realiza lucrări cu tematică de război, care urmau să figureze într-un viitor Muzeu Național Militar, instituție în care, așa cum se preciza în Ordinul circular Nr. 9400 din 23 iunie 1917, semnat de generalul Constantin Prezan, Șef de Stat Major General al Armatei, trebuia „să se păstreze pentru viitor toate lucrările ce vor reprezenta paginile cele mai alese ale războiului, clipele de restriște, ca și eforturile prin care nădăjduim a se îndeplini idealul nostru național” (ibidem).

În condițiile în care se afla țara după catastrofa înfrângere a armatei române în bătăliile de la Turtucaia (19 august 1916), a ocupării Bucureștiului de către trupele germano-bulgaro-turcești (23

noiembrie/6 decembrie 1916), a mutării la Iași a capitalei, a Familiei Regale, Guvernului, Parlamentului și a principalelor instituții de stat, a retragerii armatei în Moldova pentru refacere și reorganizare, locotenentul în rezervă Mihail Sadoveanu, fiind mobilizat, a primit din partea Marelui Cartier General al Armatei misiunea de a înființa un ziar. Publicația se va numi „România”, „organ al apărării naționale”, și așa cum rezultă din raportul din 2 ianuarie 1917 a lui Sadoveanu către Marele Cartier General se adresa atât militarilor cât și civililor, iar misiunea ei era „să tindă a ridica moralul soldaților și al populației civile, cătând a risipi infiltrațiile veninoase ale spionilor și colportorilor de știri false” și prin felurite rubrici să trateze o serie de probleme majore precum: „ideea biruinței noastre; combaterea propagandei germane; cruzimile nemțești, ungurești și bulgărești; raporturile cu aliații noștri, strângerea legăturilor dintre ei și noi; credința către dinastie; solidaritatea națională, în legătură cu participarea întregului popor, prin toate mijloacele, la acest război; lupta împotriva dușmanilor interni; țărănul soldat și binefacerile acestui război cu privire la dobândirea dreptului definitiv asupra pământului, potrivit cuvântului regesc; situația pe frontul nostru și al aliaților; un foileton-cronică cu subiectul de preferință militar; impresii și povestiri de pe front etc.” (Lct. Mihail

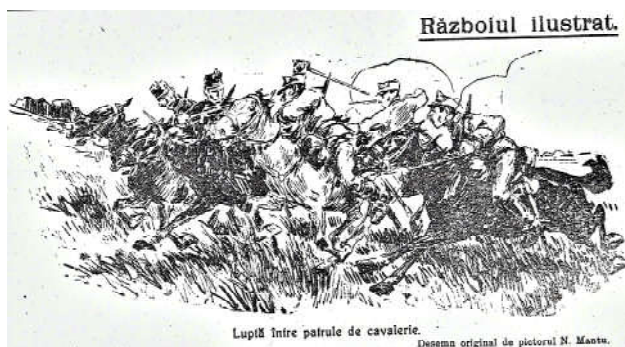

Sadoveanu, *Raportul nr. 1, din 2 ianuarie 1917, către Marele Cartier General*, publicat de Nicolae Ciachir în revista „Manuscriptum”, nr. 1 (22), Anul VII, 1976, pag. 123 -126).

În același raport, în care scriitorul, în afară de programul ziarului, mai informa despre problemele de ordin tehnic în vederea tipăririi acestuia, ca și despre o serie de aspecte ce țin de administrația cotidianului, pentru a asigura „o ilustrație în armonie cu propaganda și tendințele ce urmărim”, socotește că „desenatorul cel mai potrivit pentru gazetă ar fi pictorul Mantu, actualmente mobilizat la Arsenal”.

Ziarul a apărut zilnic, la ora 3 p.m., începând din 2 februarie 1917, avându-l ca director pe locotenentul în rezervă Mihail Sadoveanu, iar ca prim-redactor pe Octavian Goga. Redacția se afla pe strada Lăpușeanu nr. 83, iar administrația în strada Ștefan cel Mare nr. 21. Din colectivul de redacție mai făceau parte scriitorii: Petre Locusteanu, George Ranetti, Ion Minulescu, Corneliu Moldovanu, N. N. Beldiceanu, Mircea Rădulescu, Radu D. Rosetti ș.a. Colaborau: Nicolae Iorga, Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Ion Agârbiceanu, Vasile Voiculescu, Alexandru T. Stamatiad, Zaharia Bârsan, Vasile Militaru etc. Conceput în patru pagini, primul număr a apărut doar în două pagini din lipsă de hârtie. O dată cu nr. 373 din 23 martie 1918 își încetează apariția. Va reapărea la 17 ianuarie 1919, tot ca „organ al apărării naționale”, dar Sadoveanu nu va mai avea nici un rol în conducerea acestuia. În primul număr al noii serii, Ion Minulescu publică editorialul „Ce-am fost, ce vrem să fim”.

Așadar, prezența pictorului Nicolae Mantu în

redacția cotidianului „România” s-a datorat propunerii lui Mihail Sadoveanu. În paginile acestui ziar, pe care l-am găsit în colecțiile Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Galați, artistul gălățean, atunci în vârstă de 46 de ani, transferat de la Arsenalul Armatei unde era concentrat, a publicat la rubrica „Războiul ilustrat” desene oglindind aspecte din luptele de front ale ostașilor români. Imaginile sunt consemnări realiste, străbătute de patriotismul fierbinte al autorului lor, care cu mijloacele plasticianului evocă eroismul simplu al ostașilor români, în covârșitoarea lor majoritate țărani, în lupta pentru libertate și unitate națională, suferințele îndurate în încleștările dramatice prin care au trecut, dar și speranțele lor că un dușman cu evidentă superioritate numerică și înzestrare tehnică va putea fi totuși învins. Ceea ce s-a și întâmplat, faptele lor de arme fiind demne de cele mai luminoase pagini ale istoriei naționale, victoria în acest război având drept rezultat reîntregirea neamului, înfăptuirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 și formarea Statului Național Unitar Român.

Desenele lui Nicolae Mantu de la această rubrică alternează cu desene realizate de D. Stoica (Ion Stoica Dumitrescu), pictor cu care artistul fusese coleg la Academia de Arte Frumoase din München, și cu fotografiile executate de Serviciul foto-cinematografic al Armatei. Urmărind aceste desene în paginile îngălbenite de vreme ale ziarului, un lucru iese cu pregnanță în evidență. Mantu preferă scenele ample, desfășurate pe întinderi spațiale vaste, și își organizează în așa fel compozițiile, încât imaginea de ansamblu se impune prin forța ei narativă. Mantu mănuieste linia cu o deplină siguranță, insistă pe detalii, hașurile, petele îl ajută să înscrie în pagină chipuri de oșteni și fapte de arme revelatoare. Notațiile lui sunt realiste, energice, reflectând realitatea crudă a războiului, iureșul bățăliilor, dramatismul teatrului de operații. În lucrările sale apar convoaie de ostași, atacuri la baionetă, asalturi asupra tranșeelor dușmanului, ocuparea unor poziții ale inamicului, ruperea frontului adversarului de către trupele românești, acțiuni contraofensive etc. Desenele sale în peniță se intitulează: „La atacul

tranșelor dușmane” („România”, nr. 10, 12 februarie 1917), „Lupte între patrulare și cavalerie (nr. 15, 17 februarie), „Luarea cu asalt a unei poziții inamice” (nr. 20, 22 februarie), „O șarjă de cavalerie” (nr. 34, 8 martie), „La asalt” (nr. 40, 14 martie), „Luarea cu asalt a unui sat” (nr. 45, 19 martie), „În luptă corp la corp” (nr. 47, 21 martie), „Cu patul puștii” (nr. 52, 25 martie) „Izgonirea austrieșilor de la pod” (nr. 76, 20 aprilie), „Regimentul de vânători trece Oltul, călăuzit de Areti Oana, în memorabilele lupte din Transilvania” (nr. 77, 21 aprilie), „Luarea unor tranșee inamice printr-un atac la baionete” (nr. 127, 11 iunie”, „Artileria de câmp ocupă noi poziții” (nr. 128, 12 iunie) etc. Chiar și numai din parcurgerea titlurilor acestor lucrări observăm că Mantu se oprește în demersul său îndeosebi asupra unor scene de masă, a punerii în evidență a acțiunilor colective. Oșteni și cai sunt surprinși în încleștări date pe viață și pe moarte. Mișcarea, psihologia personajelor sunt elemente pe care insistă cel mai mult. Compozițiile sunt executate cu dezinvoltură, echilibrate, concepute cu știința organizării arhitecturale, răspunzând în același timp cerințelor reproducerii lor tipografice.

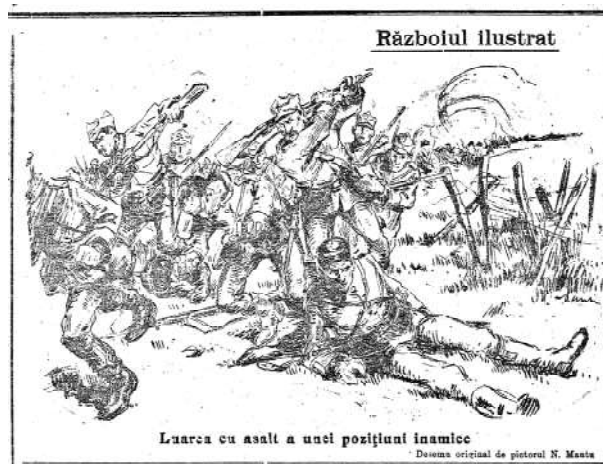
Dar Nicolae Mantu se oprește și asupra unor figuri individualizate în lucrări precum: „Căzând în fruntea companiei sale, comandantul mai are puterea să strige: „Înainte băieți!” (nr. 19, 21 februarie), „Soldat german fugar ajuns în spatele frontului” (nr. 26, 28 februarie),

Ofițer rănit ridicat de pe câmpul de luptă.
Desen original de N. Mantu.

„Ofițer rănit ridicat de pe câmpul de luptă” (nr. 27, 1 martie) sau „Până la capăt, la victorie!” (nr. 81, 25 aprilie), desene în care tragismul personajelor este accentuat și de o atmosferă ostilă, apăsătoare.

În ziarul în care Mantu publica „La asaltul tranșelor dușmane”, Octavian Goga era prezent în aceeași pagină cu o poezie în care dădea glas durerii în fața jafurilor la care fusese supusă țara, a greutăților și privațiunilor prin care trecea poporul român în iarna anului 1916-1917, poezie a cărei atmosferă o întâlnim și în desenele lui Mantu. Ea se intitulează „Ciorile”:
„Se văd pe câmpul de zăpadă/ C-un croncănit asurzitor/

Luarea cu asalt a unei poziții inamice
Desen original de pictorul N. Mantu

Urâte ciori, popor de pradă,/ Se văd cum negre trec în zbor ...// Se văd rotind din vreme-n vreme,/ Peste biserici vin țipând,/ Și parc-o ploaie de blesteme,/ Mi-arată ciocul lor flămând// Batalioane se strecoară/ Din cârdul lung, înfometat;/ În drum pe orișunde zboară/ Miroase-a moarte și-a păcat.// În fața lor închid fereastra,/ Simt ură-n suflet și fiori,/ Căci mi se par în iarna asta/ Mai multe ca de alții ...// Și-mi zic: Sunt oare ciori în lege/ Ce-mi strigă nopțile-n auz,/ Ori suflete de nemți pribege/ Din gropile de la Oituz ...// („România”, nr. 10, 12 februarie 1917, p. 1)

Experiența acumulată de Nicolae Mantu ca desenator de război, dragostea sa deosebită pentru cai, pe care-i vedem aproape în toate compozițiile cu scene batailiste, îl vor ajuta în realizarea lucrărilor expuse în cadrul Expoziției pictorilor și sculptorilor mobilizați în Marele Cartier General al Armatei, deschisă la 27 ianuarie 1918 în sălile Școlii de Arte Frumoase din Iași („La Mărășești” și „Spionul”), „La baionetă” (reprodusă în nr. 3/iunie 1935 al revistei „Pictura și Sculptura”, organ al Sindicatului Artelor Frumoase, redactor sculptorul Ion Iordănescu, el însuși participant la război), sau, ulterior, al altor tablouri inspirate din războiul pentru reîntregirea neamului, în care încearcă să reconstituie acțiunile eroice la care fusese martor, cel mai cunoscut dintre ele fiind tabloul „Șarja de la Prunaru”, aflat în patrimoniul Muzeului de Artă din Iași, o compoziție care se detașează prin monumentalitatea imaginii și prin narațiunea de largă desfășurare epică ce o conține.

Ioan Gh. TOFAN

Cuiburile de rândunică (IV)

fragment din romanul *Pe malul de lut al fluviului*

Mai rețin că sor' mea și frumoasa ta Marusia, după care, ți-am zis, știu că erai în limbă, n-aveau nici o treabă. Le dura fix la batic de ceea ce se întâmpla în jurul lor. Nici n-ar fi avut cum, angrenate cum erau în trâncâneala lor muierească. Când javrele alea de milițieni s-au apropiat de noi, au pus imediat geana pe geamantanul Nuței și i-au cerut să-l deschidă. Asta, tare în gură, cum o știi, că de ce și cum de-și permit, dar i-am dat eu un cot în coaste de a icnit și atunci a muiat clonțul, uitându-se speriată la mine. După ce i-au răvășit toate alea pe care le-avea în valiză, inclusiv chestiile muieresti, furouri, chiloțaraie și sutiene, pe astea din urmă, perversii dracului, făcându-le plăcere să le tot pipăie rânjind, nu ne-au mai legitimat. Numai că după ce oftasem ușurat că nu-mi ceruse nicio țidulă care să mă legitimizeze, îl văd pe ciupit că se întoarce din drum, de parcă ar fi uitat ceva și mă fixează așa, dintr-o dată, până-n albul ochilor, de ziceam că vrea să mă hipnotizeze și nimic altceva. „Băi, Labă Tristă, tu nu ești băiat de-a lui nea Șuli?” „Ba da”, îi răspund eu, cu inima cât puricele, „dar nu mi-e tată bun”. „Știam asta, palmagiule, doar o cunosc și pe mă-ta, e bucătăreasă pe o navă din port. Te cheamă Vrânceanu, nu-i așa?” Am dat din cap, neștiind ce să cred. „Ia dă tu buletinul încoace, să fiu sigur nu te-am confundat” După ce s-a uitat la poza din buletin, apoi la moaca mea de bidon turtit, îl aud că-mi mai zice. „Băi, fălcosule”, probabil se referea la falca mea găurită de abces, „știm că îl cunoști pe Albert de la amicului lui, Ariton. Ne-a zis că în ultimul timp erați cioc în bot toată ziua. L-ai văzut cumva în seara asta, înainte de a veni la gară?”. Îți dai seama că o băgasem pe mânecă, deși nu știam încă despre ce-i vorba. Mă întrebam de unde și până unde mă știau japițele alea de milițieni atât de bine, ca pe un cal breaz. Am negat că l-aș fi văzut și atunci căzătura aia de babă, de pe banca de vizavi, începu să turuie ca o moară stricată, dând pe goarnă ce văzuse. Că așa și pe dincolo, ea a văzut când un golan înalt, cu părul mare și creț, ca de oaie merinos, a dat să intre în sală, dar eu i-am făcut semn să spele putina. Nu-i mai tăcea melița cotoroanței, tot repetând ca papagalul ce văzuse. Nici n-a tăcut până ce gaborul nu a repezit-o,

cerându-i să-și închidă microfonul. S-a ridicat furioasă, scoțând de sub bancă o paporniță împletită din papură, acoperită cu ziare, plină cu naiba știe ce, și a ieșit bodogănind din sală. Apoi gaborul cu fața aia ca de strecurătoare m-a întrebat dacă nu am acasă vreă fotografie de-a lui Albert. „Dar, ce, e frate-miu?”, i-am răspuns eu răstit, înjurându-l de mamă în gând. „Ascultă, derbedeule! Nu ridică tonul la mine că te fac una cu pământul!”, se aplecă el spre mine, privindu-mă iar în ochi. Am tăcut mălc, începând să tremur, cum tremur și acum când ajung pe la vreun doctor. Mi-au luat-o dinții la trap imediat. Crede-mă, îi auzeam cum îmi clănțaneau. Mă așteptam să mă ia imediat cu ei în dubă și să mă ducă la secție, dar, ce să vezi? Mi-au întors spatele și au plecat. Nu-mi venea să cred că scăpasem. Cel puțin așa credeam atunci. După ce am urcat-o pe Nuța în tren, Marusia m-a luat de braț și am luat-o la pas spre casă. Era aproape de miezul nopții, iar pe stradă nu vedeai țipenie. Cele întâmplante, gândul la beleaua în care intrase Albert, neștiind încă în ce consta și cât de gravă era, dar mai ales liniștea nopții, plus ceața aia rece care parcă se lăsase și mai groasă, mă panicară în așa hal, încât clănțănitul mahmudelelor se întetise, de ziceai că-i mitralieră. Noroc de Marusia, care mă strângea de braț, ca să mă liniștească. Tremuram din toate balamalele, Bolovănescule, crede-mă! Urcam vadul de la gară, iar când am ajuns aproape de scări, m-am uitat în urmă. Știi de care scări vorbesc?

- Da, cele construite de prințul Alexandru D. Moruzi.¹

- Hai, nu zău! Țsta ce-a mai fost prin Galați?

- Primar, Fănică! Cel mai tare și mai mare care l-a avut orașul ăsta! Piața Moruzi din valea orașului îi poartă numele, nu știi?

- Nu știam, dar n-ai călcat tu piața asta, cât am călcat-o eu când lucram la inventarierea navelor. Cunoșteam bombele din toată valea orașului, inclusiv cele din Piața Moruzi, mai bine decât îți știi tu buzunarele, Ioane.

- Nu te contrazic, dacă e vorba de cârciumi. Tu ești expertul.

- Nu poți tu, mai bine, să mi-o freci puțin? Unde rămăsesem?

- La scările lui Moruzi.

- Nu le vedeam încă din cauza ceții pe care o puteai tăia ca pe brânză, așa de deasă era. Mi-am dat seama de asta când am dat de colțul străzii următoare. Ei bine, am pus cârma la nouăzeci de grade și când am

ajuns în dreptul Casei Corpului Didactic am auzit zgomot de motor. Ne-am oprit amândoi pentru că tocmai voiam să traversăm strada, ca să ieșim apoi la bulevard. Abia când s-a apropiat am văzut că era un IMS² al Miliției. A frânat brusc, atunci când ne-a văzut, oprind chiar în dreptul nostru. Cred că scrâșnetul frânei s-a auzit până pe celălalt mal al Dunării. S-a deschis portiera din spate și i-am auzit glasul ciupitului care îmi poruncește, de pe locul lui de lângă șofer, să urcăm: „Hai, urâtule, urcă! Hopa, sus! E păcat să mergi singur într-o noapte ca asta. Cine știe ce ți se poate întâmpla. Te duc eu acasă” Se scuză apoi față de Marusia, zicându-i că nu mai era loc în mașină. Mai adăugă că știe unde locuiește în centru, la unul din blocurile alea turn, subliniind că *ei* știau totul despre fiecare, dar ea să nu-și facă prea mari probleme despre asta, doar să aibă grijă ce face și cu ce bărbați umblă. Îți dai seama că Marusia se cam schimbă la față. Mi-a zis după aceea că ar fi vrut să-i dea o replică elegantă, dar i se încheștase fălcile de frică, ca la dințar, atunci când te duci să-ți scoată cu cleștele vreo mahmudea cariată, dar ești morcovit. N-am avut ce rahat mânca până la urmă, a trebuit să mă urc în mașină după ce a coborât încrunțat tablăgiul ăla mărunțel, străduindu-se să se uite la mine cât mai fioros. În IMS mi-am dat seama că ciupitul nu mințise. Marusia n-ar fi încăput decât în brațele unuia dintre bărbați, adică într-ale subofițerului de miliție, în ale mele sau în cele ale tipului care în tot acest timp stătuse pitit în mașină, pe bancheta din spate, fără să scoată o vorbuliță. Nici n-ar fi cum s-o faci cu batista aia pe care și-o ținea tampon peste gură. Nu aveam de unde să știu că individul era morocanul căruia Albert îi stricase fațada cu rozeta aia de canal. Nu mai tremuram. Mă luase acum cu călduri, dar sudoarea pe care o simțeam pe șira spinării era rece ca gheața. Cald cu frig în același timp! Nici că puteam să mă simt mai nasol. Era însă loc și de mai rău, după câte mi-am dat seama. Mă gândeam că individul cu moaca boțită era vreun găinar, pe care-l prinseseră mai devreme, căruia juma' de buletin, adică milițianul pitic, i-o fi ars vreun pulan peste bot. Dacă și pe mine mă aștepta ceva asemănător? Când am ajuns la secția lor de pe Gămulea³, m-au dat jos numai pe mine, civilul dându-i ordin șoferului să-l ducă pe grec la Policlinică. Chiar așa i-a și zis: „Du-l pe cațon⁴ întâi la Policlinică, stai cu el până-i repară fasolele⁵ cât de cât, dacă mai e ceva de reparat, apoi valea cu el până la cargobot. Nu te ușchești după aceea acasă, la fundul nevestei, că te ia mama dracului! Te întorci cu mașina înapoi, la secție Ne-am înțeles?” Dobitocul naibii! Oare putea să se întoarcă și înainte? mi-a trecut fulgerător prin minte. Apoi individul cu mutra de strecurătoare m-a dus undeva, la demisol, lăsându-mă acolo. Cred că trecuse bine de miezul nopții când au intrat cei doi ofițeri în uniformă, cu patru steluțe pe umeri, despre care am aflat după aceea că erau căpitani Popa și

Cosma. Așteptasem neclintit o groază de timp, mi se păruse, pe un scaun așezat la un capăt de masă. Unul dintre ofițeri, căpitanul Cosma, un bărbat subțire la trup, cu trăsături frumoase și cu o mustăcioară la fel de subțire sub nas, s-a așezat în fața mea și mi-a întins o foaie de hârtie și un stilou în timp ce celălalt, căpitanul Popa, un individ spătos și fața lătăreață, s-a apropiat încet de mine și, nici una, nici două, jap!, mi-a croit două labe după ceafă. „Ce-ai făcut, mă?”, m-a întrebat furios. Cosma a intervenit blând, recomandându-i la fel de succint, dar cu glas șoptit: „Lasă-l în pace!” Jucau scena clasică a polițaiului rău și a ăluia bun. Au ținut-o așa o vreme după care mi-au cerut să scriu declarația. Pe la trei dimineața, când mă așteptam să mă închidă în arestul miliției, mi-au dat drumul acasă. A doua zi, după ce se întunecase, m-am pomenit cu Albert acasă. L-am atenționat că s-ar putea să fiu urmărit, iar el mi-a răspuns că se aștepta la asta, de aceea venise la mine pe întuneric. Mama nu era acasă, fiind bucătăreasă pe o dragă care lucra pe unul din canalele din deltă, iar Nuța, după cum ți-am zis mai devreme, abia plecase la București în ajun. Albert era lampă de foame. Noroc că sor-mea făcuse o cratiță babană cu mâncărică de cartofi. I-am dat să halească cât l-a ținut mațul. La plecare a scos de la spate, de la curea, o bască mare din stofă groasă, ca de palton, pe care m-a rugat să i-o păstrez. Era basca pe care i-o luase cu japca palicarului, împreună cu ceasul Atlantic. Arăta ca lumea, avea căptușeală de mătase și borurile mari ca cele pe care le purtau la noi vânătorii de munte, dar nu era prăzulină, ca mătasea broaștei, ci grenă, iar în loc de țumburuc avea pe mijloc un ditamai canaful, așa cum au scufiile copiilor mici. Mă întrebam chiar cine și-ar fi pus la noi asemenea plăcintă pe bostan fără să fie de răsul curcilor. Știu eu, poate pe căpățâna unui pictor ar fi dat bine. Artiștii au fost din totdeauna mai excentrici. Mi-a mai zis că intenționează să facă blatul pe un tren care pleca la Iași, dar nu a precizat când. Voia să-l caute acolo pe Nicu Ciochină, pe care-l cunoscuse în vară, pe când venea să joace tenis de masă la biserică. Aflase de la mine că intrase în anul I, la facultatea de medicină veterinară. Era convins că Nicu l-ar putea ajuta să vândă ceasul vreunui profesor universitar.

- Dumnezeu să-l odihnească! Mai știi câți ani sunt de când a murit? întrebă Ionel.

- Mai bine de zece, cred.

Note:

¹ Primar al orașului Galați între 1872-1874.

² Primul automobil de teren construit în România.

³ Strada Nicolae Gămulea din Galați.

⁴ Poreclă jignitoare dată unui grec.

⁵ Dinți.

(va urma)

Sculptorul Friederich Storck

(1872-1942)

Una dintre cele mai reprezentative figuri din viața noastră plastică, părintele unei întregi generații de sculptori români, Friederich Storck se naște la București în anul 1872.

„În adevăr”- spunea sculptorul Jalea, cu prilejul aniversării a 70-a de la nașterea lui Storck - „n-a existat artist și coleg mai prețuit de către ceilalți colegi ai săi, nici profesor mai iubit de elevii săi și nici prieten mai încercat și mai respectat ca maestrul Storck, în această mică lume a artelor. Artist de valoare, profesor minunat, om drept și loial, coleg fidel și devotat prieten întru artă, domnia sa a fost și rămâne între noi un cavalier, ținând o cumpănă a dreptății și un arbitru în toate împrejurările”¹.

Friederich Storck cu toată modestia sa rămâne o glorioasă figură în galeria artiștilor făuritori ai epocii respective.

Tatăl lui, **Karl S. Storck** (1826-1887), născut la Hanau în Germania, se stabilește în România în anul 1849, fiind primul profesor de sculptură la „Școala de arte frumoase” din București.

Este autorul a mai multor sculpturi și ornamente din ansamblul scârilor de marmură a Ateneului Român.

Carol (1854-1926), fratele mai mare a lui Friederich, continuă tradiția familiei remarcându-se în special prin cele trei statui care reprezintă alegoria *Forța*, *Prudența* și *Temperanța*, amplasate pe fațada Palatului de Justiție din București.

Friederich Storck a urmat cursurile liceului *Sf. Gheorghe* și *Sf. Sava* din București, iar în anul 1893, cu diploma de absolvire de la *Școala de*

Belle Arte din București, unde fusese elevul sculptorului Ion Georgescu, el însuși fost elev a lui Karl Storck, pleacă la München, cu nețărmit dor de a pătrunde tainele artei sale, cutreierând muzee și lucrând în *Academie* cu profesorul Ruhmann.

Datorită aptitudinilor sale excepționale, se distinge în curând și, după primul trimestru, devine elev la compoziție. Lucrarea de absolvire a Academiei,

Aruncătorul de piatră, ca dimensiune peste mărime naturală, se bucură de un răsunător succes, autorul primind, în anul 1896, marea distincție de argint.

Timp de 6 ani, cât a studiat teoretic și și-a modelat practic personalitatea artistică, a realizat o serie întreagă de busturi și statui, care au atras admirația cercurilor artistice.

Îndrăgostit de natură, traversează Alpii pe jos și călătorește în Italia, poposind în Verona, Vicenza, Veneția, Roma etc. admirând capodoperele lui Michelangelo, ca și galeriile *Uffizi* și *Pitti*. Este fascinat de sculpturile grecești pe care le studiază într-o altă călătorie la Atena și Olimp. Încurajat de succese, se înapoiază la București unde își continuă activitatea artistică, ale cărei realizări îmbogățesc neconținut patrimoniul artei românești. Creația se îndreaptă spre mai multe genuri, astfel, un număr foarte mare de busturi după

Statuia lui Eminescu, Galați

Industria și agricultura, clădirea prefecturii, Galați

natură, începând cu cel al *Regelui Carol I* (1900), care mulțumit, comandă și pe cel al *Principelui Carol* în etate de 5 ani, apoi bustul *Regelui Ferdinand* (1915) și al *Reginei Maria* (1910). Urmează alte comenzi importante cum ar fi: *I.I.C. Brătianu* (1900); *Lascăr Catargiu* (1900); *Ion Ghica* (1900); *Prințul Mavrocordat* (1906), dar și ale unor scriitori, busturi cărora Storck știe să le dea expresivitate, psihologie și ținută. Pe lângă ele apar 5 capete de țigănci (1905) redată cu exotismul lor cuceritor. Unul dintre ele, intitulat *Alexandrina*, este o capodoperă, care reamintește de busturi celebre din renașterea italiană.

Considerat cel mai bun portretist, realizează și două autoportrete executate din piatră (1899).

Remarcabile sunt și busturile monumentale: *Eminescu*, *Beethoven*, *Goethe*, *Schiller* (1922), comandate pentru Teatrul Național, cât și **monumentul lui Eminescu așezat poetic în Parcul Central din Galați (1911)**.

În acest spirit sunt executate și busturile din marmură ale lui *Spiru Haret* (1904); *I. Heliade Rădulescu* (1905); *Mitropolitului Șaguna* (1906), din bronz, aflat la Rășinari (1906).

Concepute într-o armonioasă proporție sunt și cele două grupuri executate din piatră; ***Industria și Agricultura***, amplasate pe fațada Prefecturii din Galați (1906).

În tendința dominantă către clasicism, Friederick Storck studiază mai întâi modelul după natură, evidențiind ceea ce este caracteristic individului, pentru

ca în urmă să simplifice până la monumental, stilizând, căutând forma definitivă în care să se cristalizeze trăsăturile modelului spre a atinge perfecțiunea întrezărită de el.

Grupul celor *4 Evangheliști* (1905) de la mausoleul Gheorghieff își impune măreția prin simplitatea sculpturii, în stil bizantin. La această capelă din cimitirul Bellu s-au întâlnit arhitectul I. Mincu cu sculptorul F. Storck, realizând o capodoperă. Trebuie să amintim și cele două sarcofagii de la Mănăstirea Dealul, ale lui *Mihai Viteazu* (1912) și *Radu cel Mare*.

Membru fondator al *Societății Numismatice*, Fr. Storck a lucrat și numeroase plachete și medalii cum ar fi cele realizate cu *Regele Carol I* și al *Reginei Elisabeta* (1897); domnitorul *Ștefan cel Mare* pentru Academia Română (1905) etc.

În plina sa maturitate, artistul a participat totdeauna cu lucrări la expoziții internaționale, fiind premiat cu medalii de aur la bienala din Veneția și Barcelona.

Statuia spirituală a celui care este și va rămâne în istoria sculpturii deschizător de cale și îndrumător al destinelor sculpturii românești - **Friederick Storck** are în Galați prin cele trei statui un exemplu al excepționalei sale arte legate de numele lui **Eminescu**, dar și a celor două simboluri: ***Agricultura și Industria***.

Note:

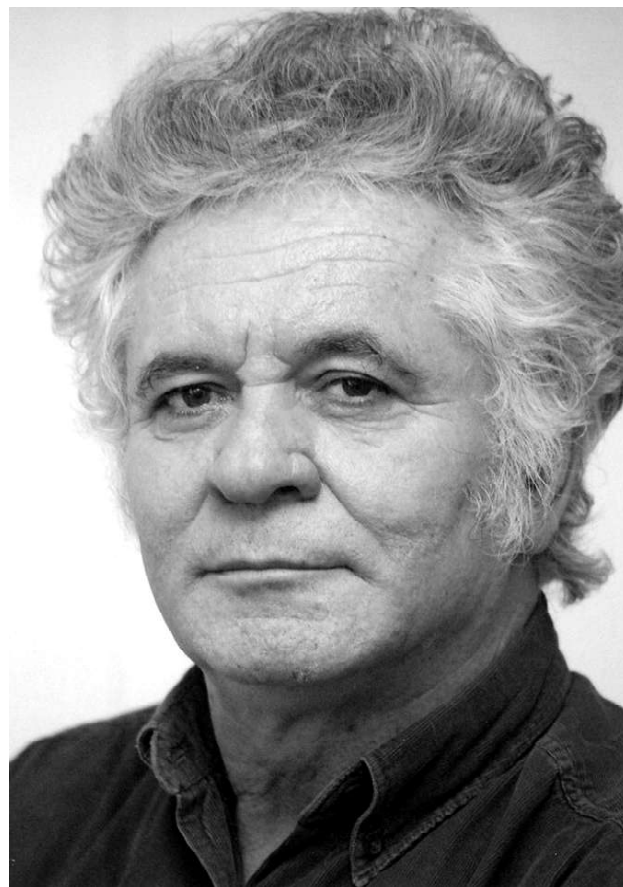
¹ I.Torouțiu, *Convorbiri Literare*, Anul LXXVI, pag.296

DICTIONAR

ARTIȘTI PLASTICI GĂLĂȚENI 137

Corneliu STOICA

VIȘAN, Teodor (Tudorache) - pictor. S-a născut la 31 ianuarie 1943, în Galați. A absolvit Universitatea „Dunărea de Jos” Galați, Facultatea de Arte Plastice, Decorative și Design. Membru al UAP Filiala Galați, din 1991. Din 1969 participă la majoritatea expozițiilor organizate de această filială în Galați, precum și-n alte localități din țară. Expoziții personale: Galați (1968, 1989, 1991, 2000, 2002, 2005, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2015); Tecuci (1969, 1970, 1988, 2003); București (1989, 1992, 2007); Constanța (2001); Bârlad (2000), Iași (2006, 2015, 2018); Brașov (2008, 2009); Focșani (2010, 2011); Bacău (2016), Hastings, Anglia (1991); La Mount Falize Huy, Belgia (1994), Castelul Montreal din Largentier, Franța (1999); Le Teil și Visan, Franța (2002). Participări la expoziții naționale (selectiv): Salonul național de grafică, Sala „Dalles”, București (1983, 1985, 1986, 1987); Târgul de artă, ediția a II-a, București (1985); Bienala de pictură și sculptură, București (1986); Bienala internațională de gravură „Iosif Iser”, Ploiești (1993, 1999); Bienala „Lascăr Vorel”, Piatra Neamț (1999, 2011); Bienala Artelor „Ion Andreescu”, Buzău (2002, 2004, 2006, 2012); Bienala Artelor „Cezar Ivănescu”, Galați (2009); Bienala de Pictură

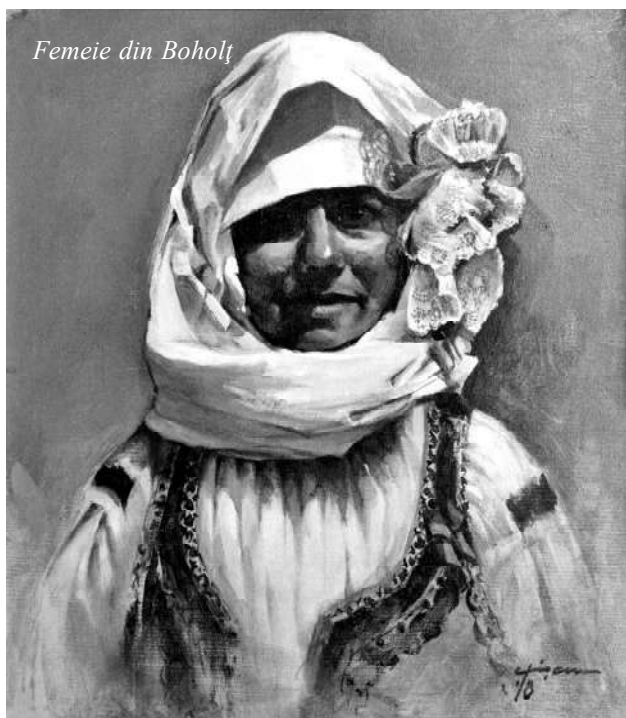

Târgoviște (2010); Salonul Național de Desen, Muzeul de Artă Vizuală Galați (2011); Salonul Național de Plastică Mică, Brăila (2012). Participări la expoziții în străinătate: Festivalul Internațional de Artă, Moscova (1987); Salonul Internațional de Gravură „Man And Woman”, Cehia (1992). A realizat ilustrație de carte pentru diferite edituri din Galați și din alte orașe. Participări la Tabere de creație: Sovata (2012, 2013, 2014); Golubac, Serbia (2012); Slovacia (2012), Sinaia (2012), Vidraru (2014, 2016), Tg. Mure (2016, 2018), Bucium, Iai (2016, 2017, 2018), Hârlău (2016, 2017, 2018), Craiova (2018); Boholț, Brașov (2012, 2013, 2014). Distincții: Premiul I la Festivalul Internațional de Artă de la Moscova (1987); Premiul Municipiului Galați (2010); Premiul de Excelență al Filialei Galați a UAPR (2017). Are lucrări în colecții de stat și particulare din România, Republica Moldova, Anglia, Belgia, Cehia, Italia, Franța, Germania, Slovacia, SUA.

Remarcat de la începutul carierei sale pentru pasiunea manifestată față de peisajul mediului citadin, Teodor Vișan nu s-a cantonat numai în acest gen al

Corneliu Stoica

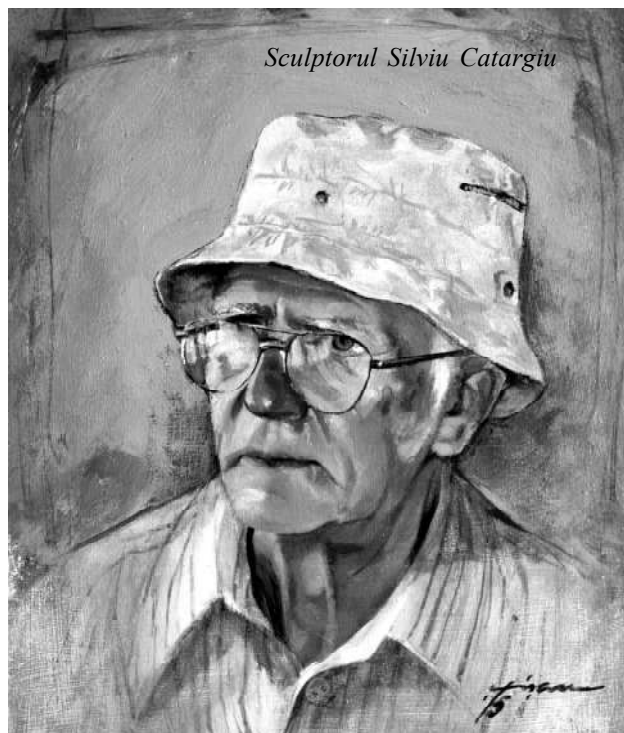
Femeie din Bohol

picturii, ci a cultivat în aceeași măsură și cu aceeași consecvență portretul, natura statică, nudul, compoziția, florile. În peisagistică a surprins aspecte din satele din apropierea Galațiului, din Lunca Siretului, din Delta și bălțile Dunării, din zonele colinare și montane, de la Marea Neagră, dar mai ales din orașul în care s-a născut, trăiește și creează. Bun cunoscător al geografiei stradale și urbanistice a cetății dunărene, al mahalalelor sale, el a immortalizat imagini ale Galațiului vechi, cu construcții și străzi care astăzi unele nici nu mai există, a surprins farmecul specific al arhitecturii unor clădiri ca farmacia Ținc (expresie a barocului târziu), Vila Mon Caprice, Casa Macsay, Palatul Navigației, Sediul ziarului „Viața liberă”, casele avocatului Ștefan H. Ștefan, Casa Balș, Casa pictorului Nicolae Mantu, fosta Policlinică studențească, sediul Centrului Cultural „Dunărea de Jos” etc. În peisajele sale în ulei apar frecvent Vadul Negroponte, Vadul

Țărancă din Făgăraș

Cărăbuș, Vadul Ungurului, respirând acea nostalgie a unor vremuri de demult, străzile Gamulea, Nicolae Bălcescu, Dornei, Universității, Pieței, Zilei, Tecuci, Cuza Vodă. Totodată, pictorul ne poartă pe sub teii de pe strada Domnească, pe cunoscutele artere comerciale, ne conduce pe malul fluviului, făcându-ne să admirăm faleza, portul, vasele ancorate la mal sau brăzdând în amonte și-n aval apele Dunării. De multe ori el reia imaginea unor străzi și obiective edilitare în variante ale tablourilor. O face din alte unghiuri, în alte anotimpuri, în alte momente ale zilei. Elimină sau mai adaugă ceva. Procedează astfel nu din comoditate sau din îngustime tematică, ci din dorința de a găsi echivalențele plastice cele mai inspirate, de a ajunge la imagini redată cât mai expresiv. Adesea străzile sunt însuflețite de prezența omului, de tropotele copitelor vreunui cal, care aleargă și el uimit de atâta libertate, părând o făptură desprinsă de undeva dintr-un basm

Sculptorul Silviu Catargiu

sau dintr-o baladă, de imaginea vreunei trăsurii sau căruțe, a unui câine, mai rar a unei mașini. În portretistică, paleta aceloră asupra chipului cărora a stăruit, punându-le în lumină importante trăsături fizice și morale, este largă, de la personalități ca Bogdan Petriceicu Hasdeu, Costache Negri, Mihai Eminescu, Nicolae Mantu, Vasile Onuț, până la reprezentanți contemporani ai culturii naționale și locale: Paul Păltănea, Gheorghe I. Anghel, Simon Ajarescu, Ion Trandafir, Ioan Simion Mărculescu, Silviu Catargiu, Crișan V. Mușețeanu, Vlad Vasiliu, Zanfir Ilie, Nicolae

Staicu-Buciumeni, Lică Dănilă, Stelian Vicol, Ion Manea, Dan Plăieșu, Apostol Gurău, Corneliu Antoniu, Coriolan Păunescu, Theodor Parapiriu, Nicolae Dobrovici Bacalbașa, Violeta Ionescu, Angela Baciuc, Pompiliu Comșa, Aurel Stancu, Victor Cilincă, Radu Moțoc, Maximilian Popescu Vella, Adrian Secară, Ion Gh. Tofan etc. Dar multe portrete ale sale reprezintă oameni simpli, mulți aflați în suferință, alții epuizați de muncă sau apăsați de sărăcie și nevoi, pe care pictorul i-a studiat cu atenție, a pătruns în psihologia lor și le-a evidențiat stările sufletești, trăsăturile caracteristice. Pasiunea manifestată pentru studierea corpului omenesc, în special a celui feminin, s-a materializat în elaborarea unei suite de nuduri prin care Teodor Vișan și-a arătat preferința pentru formele rotunde, voluptuoase, incitante, armonios construite. Tablourile sale pe această temă au devenit recognoscibile, aceasta tocmai datorită stilului propriu în care le-a conceput, modulului prin care el a înțeles să-i dezvăluie iubitorului de artă frumusețea anatomică a corpului feminin și mișcărilor sufletești ale modelelor. Calitățile

de foarte bun desenator și colorist ale pictorului le pun în lumină și uleiurile sale în care cultivă motivul floral, adevărate imnuri cromatice aduse delicateții, grației, suavității, exuberanței și prosepțimii florilor. Indiferent din lumea a cărei specii aparțin, florile din pânzele lui Vișan încântă, îți șoptesc din snopul vertical, din firul solitar, crescut parcă în ulcică, din buchetele închipuite în formă de arbore sau din cele în care lujerele s-au mlădiat peste buza vasului. Teodor Vișan s-a manifestat și în grafică, descoperind un procedeu de imprimare în gravură ce-i este propriu. Avem în vedere folosirea în locul tușurilor și a cernelii tipografice a prafului de cărbune, tehnică în care a obținut o fuziune a tonurilor și o catifelare a suprafeței suportului cum numai în acuarelă pot fi realizate.

Bibl.: Alexandru Cebuc, Vasile Florea, Negoită Lăptoiu, *Enciclopedia artiștilor români contemporani*, vol. I, Editura Arc 2000, București,

1996; Corneliu Stoica, *Artiști plastici de la Dunărea de Jos*, Editura Alma, Galați 1999; Corneliu Stoica, *Teodor Vișan*, album monografic, Editura Alma, Galați, 2003; Valentin Ciucă, *Exerciții de fidelitate, eseuri, portrete, vernisaje*, Editura Art XXI, Iași, 2007; Corneliu Stoica, *Interferențe*, Editura „Sinteze”, Galați, 2009; Valentin Ciucă, *Un secol de arte frumoase în Moldova*, vol. II, Editura Art XXI, Iași, 2010; Valentin Ciucă, *Dicționarul ilustrat al artelor frumoase din Moldova 1800-2010*, Editura Art XXI, Iași, 2011; *Teodor Vișan*, album de artă (texte de Valentin Ciucă și Corneliu Stoica), Editura Axis Libri, Galați, 2012; Corneliu Stoica, *Popasuri ale privirii*, Editura „Sinteze”, Galați, 2013; Corneliu Stoica, *Fetele imaginii*, Editura „Sinteze”, Galați, 2016.

Marian Sava

„Vibrații în 3 D”

Corneliu STOICA

Despre sculptorul Marian Sava, născut în Galați (3 mai 1950), dar trăitor și afirmat ca artist în Belgia, la Bruxelles, unde este stabilit, am aflat în urmă cu doi ani de pe Internet, dintr-un articol al jurnalistului Aristotel Bunescu. I-am descoperit apoi site-ul și am rămas pur și simplu uimit de ceea ce am văzut. Sute de sculpturi cioplite în marmură neagră belgiană, în marmură albă, în granit, în lemn sau turnate în bronz, de o deosebită noblețe, perfect șlefuite, care emanau o poezie de un lirism tulburător, imagini cu lucrări de artă monumentală amplasate în spații publice, evocau în graiul lor munca enormă a unui truditor cu dalta și ciocanul de care Brâncuși ar fi fost mândru. În această toamnă, grație domnului dr. Dan Basarab Nanu, managerul Muzeului de Artă Vizuală, și a Institutului Cultural Român, o mică parte din lucrările lui au putut ajunge și văzute la București și Constanța, iar în aceste zile și la Galați, în Sala

Zbor de zi

„Ioan Simion Mărculescu”.

Povestea vieții lui Marian Sava nu are o desfășurare liniară. A absolvit Liceul „Vasile Alecsandri” din orașul natal, a lucrat mulți ani în marina comercială română, având posibilitatea să călătorească mult și să cunoască lumea, iar în 1985 a emigrat în Belgia. Aici, pasiunea pentru artă, manifestată încă din copilărie, l-a îndemnat să se înscrie în 1990 la Academia Regală de Arte Frumoase din Bruxelles, pe care a terminat-o în 1995. A studiat cu pictorul, sculptorul și gravorul Jean-Marie Mathot, după care s-a dedicat întrutotul sculpturii. A debutat cu o expoziție personală în 1995, deschisă la Hotel Sheraton (Bruxelles), iar de atunci numărul acestora a crescut la aproape 40. În afară din localități din Belgia, a fost prezent cu expoziții personale în Franța, Marea Britanie, Luxemburg, Grecia, Elveția, Liban și Turcia. De asemenea, a participat la numeroase manifestări colective de profil din Belgia, Austria, Marea Britanie, Franța, Italia și Germania, precum și la simpozioane internaționale de sculptură organizate la Sprimont (Belgia, 1997), Grand (Belgia, 1998), Drama (Grecia, 2001, 2008), Istanbul (Turcia, 2002), Morges (Elveția, 2003), Morteau (Franța, 2004, 2006), Mersin (Turcia, 2005), Mijoux (Franța, 2006) etc. Este membru al

Cercului Artistic și Literar „Royal Gaulois” din Bruxelles (2016) și a fost distins cu Marele Premiu la Salonul din Orgon, Franța (1998); Premiul președintelui în cadrul Salonului de Primăvară, Lyon, Franța (1998); Premiul I la Salonul de Artă de la Cannes, Franța (1999), Titlul de Cavaler al Academiei Internaționale „Greci - Marino”, Italia (2004); Diploma de Excelență la Competiția de Artă Contemporană „Artoteque”, Londra, Marea Britanie (2010); Premiul de Excelență în cadrul Galei „100 pentru Centenar”, Bruxelles, Belgia (2018). Are opere în colecții de stat și private

din Belgia, Elveția, Franța, Germania, Grecia, Olanda, România, SUA, Turcia.

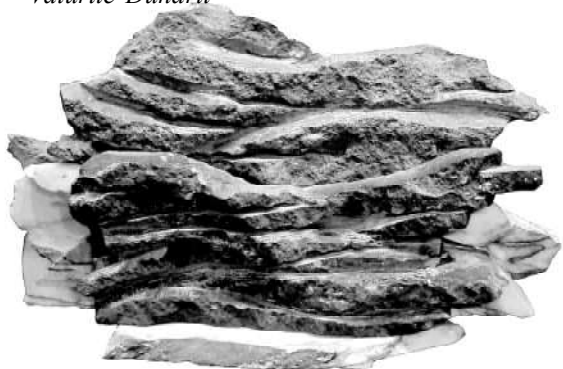
Expoziția de la Galați, pe care Marian Sava a intitulat-o „Vibrații în 3 D”, cuprinde 20 de sculpturi ronde-bosse și 16 plachete, acestea din urmă fiind variante ale unor lucrări din prima categorie, dar realizate în basorelief și lipite pe suporturi parietale din lemn. Sunt sculpturi cioplite în marmură neagră belgiană, marmură albă și granit. Predomină cele din marmură, sculptorul fiind obișnuit ca aproape fiecare lucrare să o realizeze în ambele materiale, obținând astfel efecte vizuale dintre cele mai neobișnuite. *Pentru mine*, mărturisește artistul într-un scurt text de la

începutului catalogului expoziției, *sculptura înseamnă pasiune, dar și sensibilitate. Lucrările mele sunt rezultatul unor îndelungi căutări și al unor adânci meditații. Am fost întotdeauna captivat de UNDELE invizibile ochiului, însă demonstrate științific, care alcătuiesc și determină UNIVERSUL. Imortalizez în 3 D aceste vibrații invizibile, pe care încerc să le surprind în sculpturile mele, adăugându-le propriile mele vibrații. Gândesc, imaginez și metamorfozez idei, mesaje, trăiri complexe și intangibile în obiecte tridimensionale, care reprezintă esența lor, fie în marmură, mic granit belgian, bronz ori lemn. De aceea am numit stilul meu de-a sculpta și amprenta pe care o pun pe lucrările mele de artă: VIBRAȚII în 3 D, care a devenit (este) marca mea, brandul meu.*

Motive ca cele ale zborului, dansului, muzicii, apei, calului, unității, devenirii, perenității etc. dobândesc

Valurile Dunării

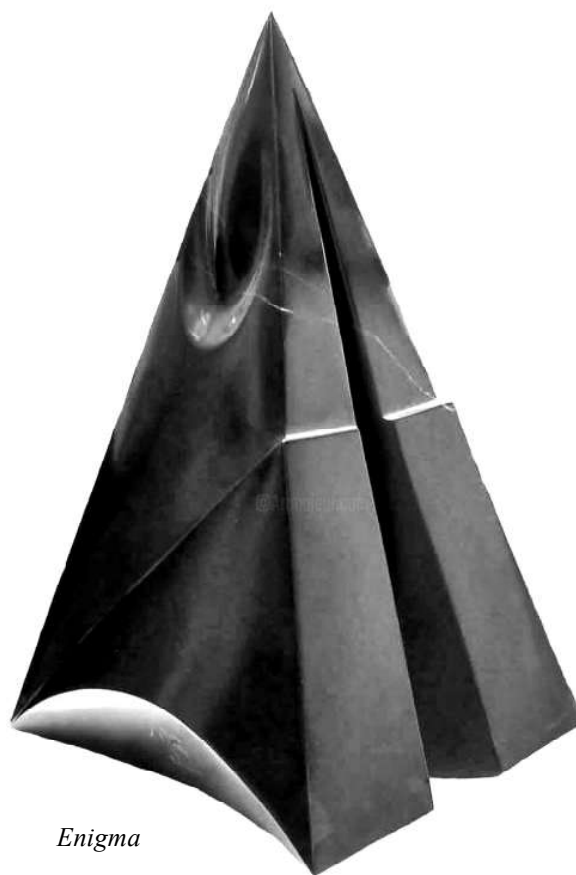

materializare vizuală în lucrări ca „Zbor”, „Zbor de noapte”, „Zbor de zi”, „Albatros”, „Fan dans”, „Final”, „Duo”, „Mesager”, „Ciocârlia”, „Uliu”, „Valurile Dunării”, „Andalu”, „Unitate”. Alte sculpturi transpun idei, stări, sentimente, trăiri („Visătoare”, „Secreta”, „Dilema”, „Enigma”, „Rugă”, „Flamă”, „Noroc”, „Descoperire”). Se simte în ele spiritul părintelui sculpturii moderne, Constantin Brâncuși, în stilizarea dusă până la esență, în șlefuirea unor suprafețe până la desăvârșire sau în lăsarea altora sub o formă rugoasă, în dinamica ce o asigură întregului, însă Marian Sava este și rămâne el în tot ceea ce creează, acest spirit, așa cum bine observa criticul de artă Lionel Scateye, *trece prin opera lui ca o suflare ușoară, ca o briză, îl atinge ca o mângâiere avizată, ca o încurajare paternă, dar nu-i înlătură nici personalitatea, nici originalitatea, nici ineditul valorilor estetice*. Sculpturile artistului se disting prin eleganța și fluiditatea liniilor, prin jocul subtil al curbelor, prin puritatea și sintetismul formelor și volumelor, prin meticulozitatea cu care sunt realizate, dând impresia înălțării sau a curgerii. Marian Sava este un liric, dar unul meditativ, de substanță, care are în vedere încărcătura filozofică a lucrărilor, crearea unor opere deschise la nivelul limbajului. Sub dalta și ciocanul său marmura cântă, formele dobândesc sonorități

Fan dans

muzicale, transmit vibrații izvorâte deopotrivă din inima materiei și din adâncul ființei creatorului. Lucrări vădit simbolice ca „Ciocârlia”, reprezentată sculptural printr-un nai, „Noroc”, amintind de o ploscă românească, „Valurile Dunării”, care evocă spațiul de acasă, „Unire”, o coloană ornamentată cu motivul torsadei, precum și altele neexpuse acum („Luceafărul”, „Nadia”, „Armonie”), au fost plătuite cu siguranță ca acolo departe, printre străini, să-i aline dorul de țară și să-i întărească speranța că sculpturile lui vor putea fi văzute cândva și de români, ceea ce s-a întâmplat acum, expoziția actuală fiind doar un început al unui șir de manifestări viitoare. Domnul Dan Basarab Nanu, în seara vernisajului, chiar l-a asigurat

Enigma

pe artist că în noua clădire a Muzeului de Artă Vizuală, a cărei construcție a început, îi va rezerva o sală pentru expunerea permanentă a lucrărilor sale. Fapt îmbucurător, mai ales că, așa cum însuși sculptorul a ținut să mărturisească, lucrările aduse la Galați nu reprezintă nici zece la sută din ceea ce are în atelierul de la Bruxelles.

Sculptor inventiv, cu un discurs plastic original și cu un bogat palmares expozițional internațional, Marian Sava, prin „Vibrații în 3 D”, oferă iubitorilor de frumos un regal artistic insolit, al cărui mesaj înalță spiritual și bucură. Îl descoperim pe artist cu plăcere, îl integrăm în mișcarea plastică românească contemporană și-l așteptăm să se reîntoarcă acasă și cu alte expoziții!

Revista Dunărea de Jos
EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
Președinte: COSTEL FOTEA
CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”
Manager: Florina ZAHARIA
florinazaarina@yahoo.com

DTP: Ina Diana PANAMARCIUC

Culegere și corectură: Laura DUMITRACHE, Ina Diana PANAMARCIUC

Coperta I - Crucea marinarilor, Constanța; Pontus Euxinus et Regio (colecție particulară)

Str. Domnească, nr. 61, Galați, cod. 800008
tel.: 0236 418400, fax: 415590, e-mail: office@ccdj.ro
ISSN: 1583 - 0225

Tematici:

Decembrie 2018 - Matematică și literatură

Din sumar:

Galați - Nouvelle-Aquitaine - 18 ani de colaborare - p. 2, Operația Adler; De cealaltă parte a oglinzii, Nicolae Bacalbașa - p. 6, Bătălia de la Sevastopol, Șerban Milcoveanu - p. 14, A doua zi la Taganrog, Crișan V. Mușețeanu - p. 17, Drumul crucii, Aurel State - p. 18, Zece ani și douăzeci de zile, Karl Doniz - p. 21, 1942 - Crimeea, Konstantin Simonov - p. 23, Altă filă de jurnal, Virgil Gheorghiu - p. 24, Participarea trupelor române la acțiunile militare din Crimeea și Kerci - p. 25, Rolul și locul mareșalului Ion Antonescu în campania pentru cucerirea Odessei, Manuel Stănescu - p. 30, Literatura continuă, Elena Parapiru - p. 33, Festivalul Internațional al Aforismului, Pompiliu Comșa - p. 34, Între rostire și cuvânt - un poet în prag de Univers, Cezarina Adamescu - p. 36, Oglindiri meandrice, Octavian Mihalcea - p. 38, Nicolae Mantu, desenator de front la ziarul „România” - p. 39, Cuiburile de rândunică (IV), Ioan Gh. Tofan - p. 42, Sculptorul Friederich Storck, Radu Moșoc - p. 44, Dicționar artiști plastici gălățeni 137, Corneliu Stoica - p. 46, Morphochroma, Corneliu Stoica - p. 49

 DUNĂREA DE JOS

Suflet
către suflet!

Responsabilitatea pentru grafie, conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se găsește pe site-ul instituției.

Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editurilor din România).

Ideea unui monument al Marinarilor a fost vehiculată încă din anii `20. După ani de discuții, în 1939, Comitetul de inițiativă al Ligii Navale Române, susținut de Asociația Cultul Eroilor, a lansat următorul apel: „O singură categorie de eroi nu are până acum monument: marinarii, deși ambele maluri ale Dunării, de la Turnu Severin până la gurile ei, țărmurile și fundul Mării Negre, de la Vâlcov la Balcic sunt presărate cu osemintele lor. Chiar mările și oceanele îndepărtate au primit în adâncurile lor cutreierătorii români. A sosit vremea să se facă dreptate și acestor modești eroi ai apelor, în luptă aprigă cu primejdia chiar în timp de pace, căzuți la datorie nu numai pe puntea navelor, dar și la uscat, ca infanteriști ori tunari, sau în aer, ca aviatori“. Lista de semnături era deschisă de generalul Paul Teodorescu, ministrul pe atunci al Aerului și Marinei, cel care a ctitorit - printre altele - Mănăstirea dintr-un Lemn din Vâlcea închinată marinarilor și aviatorilor. „Toate armele au înălțat câte un monument eroilor căzuți la datorie, singura Marina nu avea unul care să amintească tovarășia de sânge a celor care au luptat pe apă și pe uscat“, spunea generalul Teodorescu. Demnitarul a prezidat comisia care juriza proiectele de creație pentru monumentul de la Constanța, iar presa vremii l-a mediatizat cu tam-tam. În anul 1939, Monumentul Eroilor Marinei avea avizul Primăriei de a fi amplasat în fața statuii poetului Mihai Eminescu, „pe un masiv cu fundație de blocuri și ziduri de apărare de piatră, intrat în mare, pe marginea promenadei Cazinoului“. Monumentul urma să fie amplasat, deci, pe marginea promenadei Cazinoului din Constanța.

Abia la 1 decembrie 1999, controversatul Monument al Eroilor Marinari Sovietici „căzuți pentru eliberarea orașului Constanța“ a fost înlocuit cu „Crucea Marinarilor“. Aceasta a fost așezată pe același soclu, iar valoarea sa de patrimoniu a fost estimată la 52.514.928 lei. Pe soclu este montată o plăcuță în memoriam „Marinarilor români cărora mormânt le este marea“. La reabilitarea falezei, Crucea a fost înconjurată de un zid pe care sunt înscrise, pe plăci de marmură neagră, numele eroilor marinari căzuți la datorie. Trecătorii se opresc acum să citească în tăcere cum se chemau unii dintre cei cărora le datorăm prezentul.

RĂZBOIUL DIN MAREA NEAGRĂ

Galați, cod 800008, str. Domnească, nr. 61

Tel.-Fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590

E-mail: office@ccdj.ro; revistadunareadejos@ccdj.ro

www.ccdj.ro